

TODS

REVISTĂ DE CULTURĂ, SERIE NOUĂ

MARTIE 2001, Nr. 3 (368), anul VI (XXXVI) • 16 pagini — 5000lei

Alegeri la Uniunea Scriitorilor

CALCULE PE O PAGINĂ DE GARDĂ

Aflat în plin proces mediatic, poate mai grăbit decât în precedentele împrejurări similare, evenimentul electoral din aprilie nu promite a cădea în spațiul grav, problematic al bilanțurilor literare. Întocmai ca în campaniile noastre autohtone de desemnare a aleșilor neamului, forma copleșește fondul, interesul personal, imediat, nemijlocit, prevalează și aici asupra strategiilor obștești de anvergură dacă nu, cu adâncitcluită vorbire, acestea par să se confunde. Nu soluțiile de optimizare sau eradicare necesare intră primele în competiție ci ambițiile aspiranților la scaunul prezidențial, sub al căror drapel mai mult sau mai puțin emblematic se strâng, din ratiuni partizane cu aparente doctrinare, înși marcați de o dubioasă statornicie. Drept urmare, au crescut alarmant și în chip foarte rapid combativitatea și spiritul clarvăzător al unor, până mai ieri, atipici; delatiunea, deghizată în crampe civice, expune precipitat și nedemn obstea scriitoricească oprobiului unui public în necunoscintă de cauză dar predispus temperamental la ieftină vehemență. Cu cine votăm? Dau să se întoarcă acasă fii rătăciți vremelnici pe coclaurile politicii noastre levantine; zgomotoase personalități care, ani de-a rândul, s-au detasat ostentativ de breasla scriitoricească, sunt traversate subit de idei de asanare morală și de resuscitare organică a Uniunii și, fluturându-și legitimațiile de membru nepreschimbate, restantieri la cotizație, râvnesc acum la sceptrul decizional. Se elaborează astfel, în laboratoare clandestine, dileme hamletiene cu aparente reformatoare. Unii (re)văd în aceasta o structură vicioasă de tip stalinist, scotând din mălul uitării chipuri și fapte care n-o onorează, socotind-o supravieuitoare printre putinele în Europa, nu atât datorită puterii cât mai ales slăbiciunilor ei. Alții văd în ea o corporație de tip sindical, cu organisme bine consolidate în teritoriu, menită a veghea la identitatea și prosperitatea membrilor ei, punând pe planul al doilea specificul îndeletnicirii; dimpotrivă, alte voci subliniază nevoia unui for academic cu propensiuni elitiste, mai puțin preocupat de factorul material. În acord cu această alternativă, am avea de ales ca președinte între un personaj charismatic, onorant prin sine însuși, decorativ pentru instituție și un gospodar-scriitor transpirat, cu mânecile suflecate, capabil să asigure baza logistică a supravieuirii breslei. Pe cine votăm? Ar fi mai potrivit, pentru a ne asigura minima protecție, să ne abandonăm în bratele unui partid sau ale guvernărilor; cu tot riscul de a-i scoate din tâtâni cu potențialul iritant al unora dintre confratii noștri? Sau să ne păstrăm destinul în propriile mâini, apărându-ne glia cu insistență și fermitate?

Dumnezeu știe dacă, trăind, Ulici ar fi fost în stare să reducă toată această teatură la o simplă speculație de cafenea. Cert este că avem nevoie astăzi de autoritatea unui lider asemenea lui, de un manager experimentat în bătălii de uzură, cu o cutie de viteze adaptabilă la existența noastră accidentată. A pierde astăzi ceea ce s-a câștigat în ultimii ani înseamnă sinucidere. Să nu ne facem iluzii, solidaritatea de breaslă este, deseori, una dintre acestea. Spre deosebire de mineri, fiecare scriitor își are șutul său în care cotrobăie, protestează și contestă, dependent, totuși de oxigenul lumii de deasupra. Sentimentul acestei funciare dependente ne-ar putea face mai înțelepti măcar cu prilejul evenimentului așteptat din aprilie.

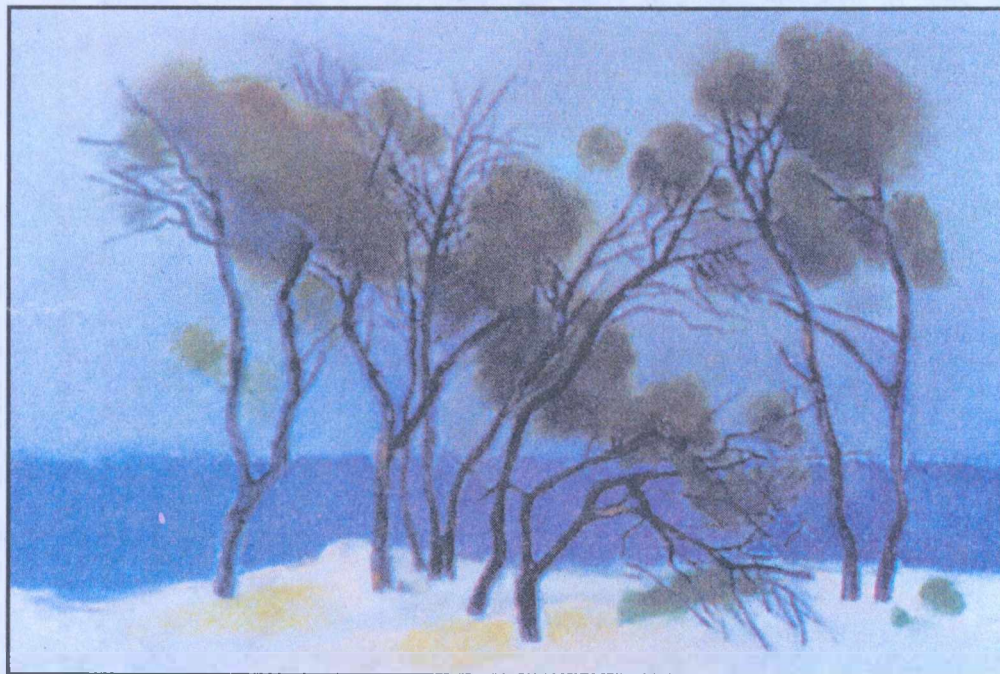
CONSTANTIN NOVAC



• Florin Ferendino — Primăvară (ulei)

În celelalte pagini:

• VARTAN ARACHELIAN • OANA BUICULESCU
• LORENZ KNAUER • RADU BĂRBULESCU • MARIUS TUPAN
• ION ROȘIORU • NICOLAE ROTUND
• VICTOR CORCHEȘ • ENACHE PUIU • CONST. MIU
• VICTOR STEROM • NICOLAE MOTOC • ȘTEFAN CUCU
• DAN PERȘA • GHEORGHE SCHWARTZ
• SANDA GHINEA • LUCIA ȘTEFANOVICI • ADINA LIPAI
• MĂDĂLIN ROȘIORU • VICTOR GAVRILĂ LOGHIN
• VIRGIL MOCANU • OVIDIU DUNĂREANU
• GABRIELA RIEGLER • GABRIEL TALMAȚCHI
• TITUS RUSU • GEORGE MUNTEAN • EDUARD ANDREI
• GELU CULICEA • LIVIU BRUCKNER

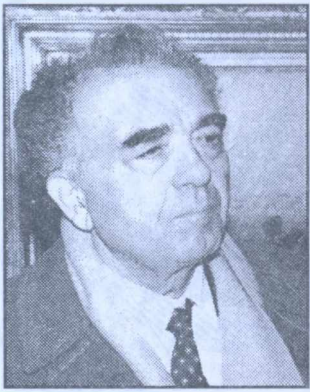


• Florin Ferendino — Copaci pe tărâm (pastel)

UN SPAȚIU AL INTERFERENȚELOR

Nu multe sunt instituțiile constăntene de cultură care abordează în mod deosebit o problematică balcanologică: una este, începând cu anul 1993, secția de filologie balcanică a Facultății de Litere și Teologie din cadrul Universității „Ovidius”. **Balcanologia** sau **balcanistica** studiază aria balcanică sub diferite aspecte: arheologic, lingvistic, folcloric, literar și din punct de vedere al mentalităților. În momentul de față, din ansamblul acestor studii, mai avansate sunt cele de lingvistică, rezumate de Nistor Bardu în revista noastră, în august și noiembrie 1998, și impunând în comunitatea științifică, dincolo de orice posibile implicații politice, notiunea de *uniune lingvistică balcanică*, din care fac parte albaneza, bulgara, greaca, româna, sârba, turca — studiate, de altfel, și în universitatea constănteană. În aceeași revistă, în octombrie 1998 și ianuarie 1999, Viorel Stănilă analizează **Balcania în drum spre Europa**, reconstatând *percepția generală despre Balcani ca spațiu unitar, trecând dincolo de marcatul specific al etniilor conlocuitoare*, susținut genetic prin substratul tracic, apoi politic și cultural. *Spațiu al interferențelor, al vecinătății, dar deopotrivă al exceselor și extremismelor, caracteristice balcanicilor în general, fie că este vorba de trăirea interioară, fie de manifestarea exterioară în raporturile cu ceilalți, Balcania*, termen inventat de un poet englez în 1874, se definește în raport cu o Europă în care astăzi tinde să se integreze păstrându-și specificul ei ireductibil. O notă aparte o dau *cosmopolitismul și toleranța*, pentru care Dobrogea, spațiu prin excelență al *interferențelor și prefacerilor* de regulă pasnice, având o importanță inclusiv geopolitică, constituie un model norocos de pluralism. E suficient să cunoști într-o măsură minimă realitatea dobrogeană, sau să răsfoiești în trei-patru aliniate revista pentru a descoperi o preocupare constantă în reflectarea *diversității culturale*, sinteză unică și unitară, elocventă și seducătoare până și la nivelul numelor proprii, cu sonorități din cele mai deosebite: turco-tătare, aromâne, grecești, bulgare, armenie, evreiești, italiene, lipovenesti s.a. Spațiu, înainte de toate, *deschis la influențe* — ca însăși Marea din a cărei respirație salină, nostalgic-prospectivă se împărtășește — Dobrogea se configurează ca un creuzet de cultură și civilizație, ca o paradigmă, sintagmatizată fericit, a *alterității etnice*, lingvistice și culturale, ca model de convietuire și respect postmodern, transpolitic față de diferențele *celuilalt*, și ca atitudine față de schimbare. Ea integrează cu *generozitate*, pitoresc și colorat, tendințele aparent deleterale ale spiritului balcanic, iar prin orașul său cel mai reprezentativ oferă posibilitatea *recunoașterii* pe viu a unor tipologii familiare, *balcanice*, și ceea ce, de departe e, fără îndoială, mult mai important — a redimensionării, într-un mediu cu veleități prin excelență definitorii și comparatiste, a propriei identități.

M. TEODOR



PRIN RETROVIZOR

VARTAN ARACHELIAN

Istoria, regele și președinții

Cred că inițiativa președintelui Iliescu de a-l invita pe Regele Mihai a înfierbântat mintile unor autori de politicienți. Nu mă număr printre ei. De aceea am să văd o întâmplare care m-a împins într-un conflict natural dintre Rege și Președinte. Eram, în aprilie 1990, la Zürich, într-un grup de nouăzeci și trei de români, invitați să dăm ochii cu multiseclara democrație elvețică. Aflat la prima mea călătorie în Occident, am trăit o continuă euforie, încât puteam jura că epoca pericolelor, puse la cale în birouri tănuite, trecuse definitiv și, deci, printre eroii care năvălesc după război trebuia să fiu, măcar prin profesie, în linia-nțăi. Mărturisindu-i, într-o seară, fostului detinut politic Radu Ciuceanu, că voi pleca a doua zi la Geneva, pentru a-l căuta pe fostul suveran al României, acesta a încercat să mă descurajeze: „Aoleu, ai să vezi ce-ti vor face astia!” Si așa avea să fie. Pe zece mai, la miezul nopții, a fost difuzat tele-reportajul făcut de mine cu Regele Mihai, pentru ca a doua zi, seara, la o oră de vârf, purtătorul de cuvânt al FSN să mă supună unei execuții tipic bolșevice. Nouă luni mai târziu, din ordinul președintelui, ca și cum Regele și suita sa erau un comando parasutat, au fost sechestrați pe la mijlocul drumului spre Curtea de Argeș (acolo unde-si dorm somnul de veci regii României), și expulzați. Acum, toate acestea sunt istorie, sau istorii pentru autorii de romane politiste. Istorie, totuși, desipreședintele e același, dar în alt mandat, iar fostul purtător de cuvânt al FSN e azi prim-ministru, și amândoi regretă sincer că întâlnirea lor cu monarhia, ca istorie în România, a eșuat. Nu cred că Regele n-a putut veni din cauza agendei sale, așa cum nu cred că invitația făcută de către președintele Iliescu era motivată doar sentimental; desigur, reconcilierea, chiar și cele politice, sunt colorate emotional, dar ghidonate politic cum e destinul d-lui Iliescu, de altfel. Pe de altă parte, adversarii Regelui, nu numai cei post-decembristi, dar chiar și cei din exilul timpuriu, postbelic, l-au citit greșit, ca pe un caracter ușor influentabil. O asemenea *lectură* a făcut-o și fostul președinte Constantinescu, care a crezut că-l face omul său prin câteva gesturi de curtoazie. Regele, în public, prin directorii de opinie invitați acum doi ani să ciocnească o cupă de sampanie de Crăciun, i-a transmis sec: „Nu vreau să fiu agent electoral.” Si nu i-a fost de fel! Dar agentul de influență al României, în campania pro-NATO din 1997, da. Că Regele n-a vrut să iasă din rolul său de monarh constituțional (din Constituția din 1923, se-nțelege) s-a văzut și în preajma ultimelor alegeri, când adresându-se electoratului, a promis: „Oricine va fi ales, va avea suportul meu, dacă va susține interesele majore ale României”. Era, deci, prematur un gest favorabil d-lui Iliescu? Poate. Oricum, urmau să se afle față în față nu numai două destine, nu numai două simboluri ireconciliabile, cum sunt România din istorie și România din tranziție, dar și două caractere greu de acomodat. Întâlnirea n-a fost ratată, ci doar nepotrivit proiectată. Regele a fost tratat ca o persoană particulară, ceea ce nu poate fi un sef al Casei Regale, chiar și un Rege fără țară, apoi invitația a fost făcută public înainte de a avea acceptul fostului suveran etc. etc. Nu voi intra în detalii protocolare pentru că nici nu e cazul, și nici nu mă pricep, ceea ce vreau să adaug însă e marele regret pe care noi, cei care consumăm evenimentele cu grabă, l-am încercat, când emisarii Președinției s-au întors de la Versoix așa cum au plecat. Pe de altă parte, însă, prin amânarea întâlnirii celor două personalități care, în viață fiind, aparțin unei singure istorii, istoria românească va da răgaz ca așteptarea să lucreze mai mult asupra temperării confruntărilor politice din țară făcute în regim emotional. Dacă happy-end-ul așteptat de devoratorii de povești cu „pupat Piata Palatului / Revoluției” nu s-a produs, e și pentru că viața, desi bate filmul, totuși nu-l... întrece.

S-a spus deseori că publicitatea nu face altceva decât să vândă iluzii înșelător de frumos împachetate, să distragă atenția consumatorilor de la calitatea și preturile reale ale produselor comercializate și să redirectioneze preferințele acestora — printr-o manipulare subtilă a subconștientului — nu în funcție de satisfacerea trebuințelor lor evidente, ci în scopul de a-i convinge să cumpere cât mai multe produse, indiferent de calitatea, aplicabilitatea lor practică sau utilitatea lor imediată. Mai mult decât atât, publicitatea furnizează informații voit eronate despre produsele cărora li se face reclamă; unicul scop al publicității este să-i convingă pe cumpărători să cumpere absolut orice și oricât, creând astfel o cerere față de produse care nu-și găsesc rostul; generează costuri suplimentare nejustificate ale produselor; profită de ignoranța oamenilor în domenii precum marketing-ul, relațiile publice, protecția consumatorului etc., pentru a le distorsiona perspectivele reale asupra aspectelor comerciale; reclamele sunt în general de proastă calitate, frizează kitsch-ul și ridicolul, poluează vizual și fonic; denaturează gustul pentru frumos și decentă al consumatorilor, reorientându-le total negativ scara valorică și reperele estetice autentice. Încercările de demolare a publicității au mers chiar și mai departe, aceasta fiind acuzată de încercarea de „spălare a creierului” consumatorilor, prin folosirea celor mai eficiente metode psihoanalitice, psihologice și hipnotice de manipulare.

Pe de altă parte, există păreri total contrare referitoare la rolul publicității în societatea de consum a zilelor noastre. Astfel, se consideră că publicitatea — sub orice formă ar fi — vine să suplonească cerințele, nevoile și trebuințele oamenilor, fiind una dintre condițiile *sine qua non* ale lumii de astăzi. De asemenea, tot în acest sens, se crede că: publicitatea oferă informații de ultimă actualitate asupra produselor comerciale lansate pe piață, îi ajută pe cumpărători să facă distincția între mai multe produse de același gen și să le aleagă pe cele mai bune în funcție de raportul pret/calitate; totodată, publicitatea constituie sursa principală de venituri pentru multe ziare și reviste, precum și alte mijloace de exprimare mass-media, aducând profituri uriașe marilor trusturi internaționale de televiziune și advertising. Publicitatea a fost ridicată astfel la rangul de artă, fapt ce presupune că cei care lucrează în acest domeniu trebuie să dețină o multitudine de aptitudini și calități: să fie buni specialiști în marketing, merchandising, management, relații publice, resurse umane; să stăpânească la perfecție tehnicile de negociere și persuadare; să știe cum să promoveze imaginea oricărui gen de produs; să fie adevărați profesioniști în comunicare; să dețină arta discursului publicitar; să plaseze informația în modul cel mai avantajos cu putință; să organizeze evenimente speciale, cum ar fi conferințe de presă, expoziții, târguri, campanii de promovare a produselor; să creeze și să editeze materiale publicitare etc. Prin urmare, publicitatea reprezintă un teritoriu extrem de complex, ce necesită o multitudine de calități și aptitudini speciale care se pliază și se reflectă în mod evident în rezultatele, respectiv efectele acțiunilor de advertising-promotion.

PUBLICITATEA ÎNTRE ARTĂ MODERNĂ ȘI KITSCH

CONCEPTUL DE PUBLICITATE ÎN SECOLUL XXI. Publicitatea reprezintă termenul general întrebuințat pentru desemnarea anunțurilor publice destinate să promoveze comercializarea și vânzarea anumitor produse și servicii. Publicitatea este o formă de vânzare la scară largă a produselor, utilizată atunci când procesul de comercializare, desfășurat în termenii de prezentă fizică distribuitor-cumpărător, se dovedește a fi ineficient, imposibil sau greu de pus în practică. Tehnicile publicitare cunosc o arie largă de desfășurare și aplicabilitate, mergând de la anunțuri minuscule în coloanele strâmte ale paginilor de la *Mica Publicitate* și până la sofisticatele panouri publicitare uriașe, amplasate strategic în zonele esențiale ale marilor metropole, spații generoase dedicate publicității în paginile ziarelor, revistelor, minute întregi de emisie oferite de posturile de televiziune, radio, plus nelișite ferestre publicitare de pe Internet ce figurează non-stop pe orice pagină web.

Chiar de la începuturi, publicitatea s-a dovedit a fi o industrie extrem de profitabilă la scară internațională, devenind incredibil de repede un adevărat boom cu ecouri și influențe importante în rândul tuturor celorlalte domenii ale activității umane. Numai în Statele Unite, la sfârșitul anilor '80, s-au cheltuit aproximativ 120 de miliarde de dolari pentru promovarea de bunuri și servicii, iar costul total al acestora s-a ridicat în Marea Britanie la peste zece miliarde de lire sterline în anul 1995!

Publicitatea modernă constituie un segment esențial în civilizația și cultura urban-industrială din zilele noastre, reflectând aspectele contemporane în dimensiunea lor mai mult sau mai puțin pozitivă. Dovedindu-și forța și puterea de influență majoră în ameliorarea procesului economic de circulație și consum de bunuri și servicii, publicitatea a devenit, începând din anii '60, deosebit de atentă la aspectele sociale pe care le implică acest lucru. Grijă pentru protejarea sănătății consumatorilor — manifestată prin campaniile publicitare anti-tutun și anti-alcool (mențiunile speciale de pe pachetele de țigări „Tutunul dăunează grav sănătății”, respectiv de pe recipientele de băuturi alcoolice „Alcoolul în exces poate avea consecințe grave asupra sănătății”, sunt doar două dintre exemplele în acest sens) — dovedesc o preocupare susținută a industriei publicității de a promova și de a contribui la mentinerea bunăstării sociale din toate punctele de vedere.

Publicitatea poate fi împărțită în două categorii: publicitatea de consum, adresată exclusiv consumatorului ce beneficiază de produsul respectiv, și publicitatea comercială, în care sunt implicați producătorii, furnizorii, distribuitorii, comercianții și mijloacele mass-media. Ambele categorii întrebuințează numeroase metode și tehnici de persuadare. O

formă aparent minoră, însă nu lipsită de importanță, este publicitatea instituțională, al cărei scop principal este construirea unei imagini menite să impună prestigiu și respect public față de aspectele și problemele comerciale în general. În fiecare an sunt cheltuite sume enorme pentru această formă de publicitate care menționează doar ocazional existența unor bunuri și servicii destinate vânzării. O altă formă minoră, dar deosebit de populară, este publicitatea interactivă care presupune semnarea unui contract între producătorul care este lider de piață într-un anumit domeniu, într-o regiune geografică delimitată, și posturile locale de radio și T.V. care promovează bunurile și serviciile furnizate de acesta. În asemenea cazuri, ambele părți implicate primesc o cotă parte din profiturile realizate; situație care nu prea se conformează regulilor clasice ale publicității.

Publicitatea se manifestă pe plan local, național și internațional. Standardele caracteristice diferă pentru fiecare formă de manifestare în parte, în funcție, bineînțeles, și de mijloacele de promovare: presa scrisă, presa audiovizuală, Internet etc.

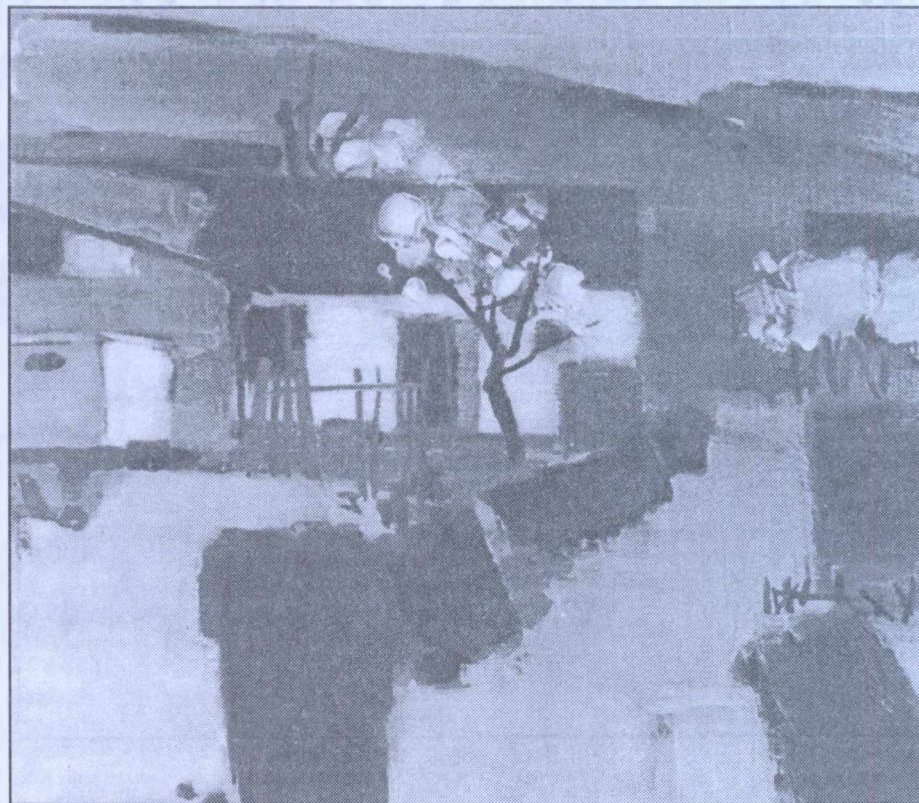
Mesajele publicitare sunt făcute cunoscute în rândul consumatorilor prin intermediul numeroaselor și variatelor canale mass-media. Principalele mijloace de promovare sunt: publicațiile de specialitate de genul ziarelor, revistelor și cataloagelor adresate exclusiv consumatorilor (de exemplu, cataloagele de modă semestriale și anuale, broșurile marilor firme de vânzare en-gros și en-detail — Billa, Metro, București Mall —), televiziunea, livrarea prin poșta a produselor comandate (o dată cu livrarea coletului, clientul primește și o broșură sau un catalog tipărit cu ultimele noutăți), revistele-magazin destinate oamenilor de afaceri (*Financial Times*, *Ziarul Financiar*, *Capital*, *Revista bursieră*, *Succes*, etc.) și publicitatea desfășurată în spații închise sau deschise (indoor-outdoor advertising). Pe lângă toate acestea, mai există și un număr semnificativ de alte forme de promovare a produselor în scopuri comerciale: publicațiile locale de advertising, reclamele tipărite pe diferite obiecte (ferestre, parbrizele mașinilor, ambalaje alimentare, calendare, rechizite, brichete etc.).

Publicitatea s-a dezvoltat extrem de mult în ultimele decenii și a căpătat forme insolite datorate unor surse importante, ignorate în trecut. Vehiculele de mare tonaj, vopsite în culori terse și inexpressive până mai ieri, uimesc astăzi prin paleta de culori socante, menite să atragă imediat atenția și prin mesajele inscripționate cu caractere speciale — strategii de marketing ce vizează să inducă în mintea privitorului curiozitatea față de produsul promovat și totodată să-i provoace regretul că nu a apucat să vadă mai bine reclama respectivă în goana nebulă în care circulă aceste vehicule. De asemenea, obisnuitele și banalele ambalaje de hârtie, carton sau plastic pot fi transformate în obiecte de artă datorită mesajelor publicitare continute. De exemplu, ambalajele pentru mâncarea livrată la pachet, gen fast food, conțin reclame și la alte produse. Hârtia de împachetat și pungile de cumpărături sunt folosite în scop publicitar de către producătorul sau dealerul respectiv pentru promovarea propriilor bunuri și servicii (de ex. „Aliment Conex — un magazin de la A la X”, „Tomis — un magazin pentru toată familia”, „Tomis — o lume întreagă la picioarele tale”).

Publicitatea directă include toate formele de promovare și vânzare prin poșta, livrare la domiciliu sau la locul de muncă, reclamă fatisă, direcționată către potențialii cumpărători și care exclude întrebuințarea oricărui mijloc de comunicare în masă, precum presa scrisă și televiziunea. Publicitatea directă poate fi clasificată în trei categorii: publicitate prin poșta, publicitate prin mandate poștale comandate și publicitate care nu beneficiază de suportul postal.

Într-o societate concurențială, în care competiția devine din ce în ce mai acerbă, agențiile de publicitate continuă să dezvolte și să creeze noi tehnici pentru distribuția și vânzarea bunurilor și serviciilor. Unele dintre cele mai uzitate tehnici de acest fel, cum ar fi reproducerea grafică, tipărirea de imagini, au fost mult îmbunătățite, fiind adaptate în special pentru reclamele din presa scrisă și pentru publicitatea prin poșta. Culoarea potrivită este determinantă pentru succesul reclamelor televizate ca și pentru cele din paginile ziarelor. Totodată, panourile publicitare amplasate în spații deschise, au un design mult mai atractiv, sunt luminate cu efecte speciale și sunt tridimensionale. Cercetarea în domeniul publicității înovează continuu o multitudine de alte tehnici subtile și eficiente în acest sens.

OANA BUICULESCU



Florin Ferendino — Primăvară la Babadag I (ulei)

Stimate domnule Knauer, am urmărit, cu puțină vreme în urmă, un serial documentar despre Dunăre, în care dvs. v-ați ocupat de două dintre aceste episoade...

• Partea bavareză a Dunării, de la Donauried până la Passau...

• Și apoi partea româno-bulgară...

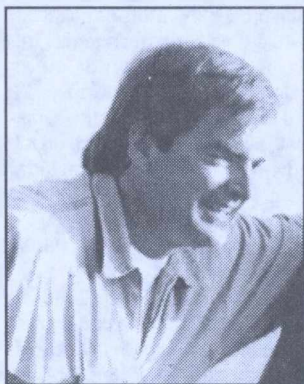
• De la Portile de Fier, de la Turnu Severin până la Galați. De fapt, de la punctul unde se întâlnesc trei țări până la următoarea frontieră dintre alte trei.

• Înțeleg că, în ceea ce privește porțiunea Dunării care trece prin Bavaria, aveți cunoștințe anterioare. Cum ați ajuns la ideea de a vă ocupa de acea parte a Dunării dintre Portile de Fier și Galați?

• De fapt n-ar trebui, poate, să vă spun acest lucru. Dar o fac totuși. În septembrie 1998, am fost invitat de redactorul serialului respectiv care mi-a propus să mă ocup de trei filme, primul vizând porțiunea bavareză (de care vroia să mă ocup eu, pentru că stia că fac un alt tip de film documentar și că, probabil, am o privire mai proaspătă asupra acestor probleme, de altfel foarte cunoscute, mai ales că în ultimii treizeci de ani televiziunea bavareză a prezentat-o în detaliu), și apoi ar fi trebuit să mă ocup de porțiunea iugoslavă. A început însă războiul din Iugoslavia și se părea că nici nu vom mai putea face filmul respectiv. Și acum vine partea absurdă. În discuția pe care am avut-o, s-au precizat următoarele: „Va fi un serial de șase filme. Al cincilea se sfârșește la Portile de Fier, iar al șaselea va fi despre Delta”. La care eu am replicat: „Dar lipsesc opt sute de kilometri! Într-un serial despre un fluviu care are aproape trei mii de kilometri, nu se poate lăsa de-o parte o treime din el!” Mi s-a răspuns: „Daaa, dar eu nu știu mai nimic despre partea aceea...” ... Iar eu am adăugat: „Păi ne facem de râs, nu putem să... uităm o treime din fluviu... Mergem acolo, cercetăm, vedem despre ce e vorba, ce se poate filma. Cum facem rost de bani, facem și o a șaptea serie”. Cu alte cuvinte, m-am angajat să fie făcută și partea privind România și Bulgaria, iar redactorul de resort s-a ocupat cu finanțarea, reușind astfel să producem și cea de-a șaptea serie. Cam așa s-a ajuns la filmul despre România și Bulgaria...

• Care sunt astăzi greutățile pe care le întâmpinați în Germania atunci când vreți să faceți filme documentare de lung metraj? Sunt greutăți de ordin financiar? Sunt investiții bani publici în această activitate?

• Sigur că există greutăți. Ca să faci rost de bani de la stat pentru filme documentare este extrem de greu, trebuie să cunoști oamenii respectivi, trebuie să mergi la tot soiul de întruniri de afaceri, să legi relațiile necesare, iar eu nu sunt un om care se duce cu plăcere la astfel de agape. Cred că viața e prea scurtă... Poate din această cauză cariera mea de creator de film s-a desfășurat mai greu. Fiindcă m-am străduit să mă realizez prin calitatea muncii mele. Și mă încercă o oarecare mândrie că, în douăzeci de ani de când fac film documentar, nu am realizat niciodată un film despre care să nu fi avut sentimentul că voi reuși să-l fac. Revin însă la întrebarea dvs. Este foarte greu să faci film documentar, mai ales dacă vrei să oferi ceva de calitate. Ori eu am această ambiție. Și este destul de greu, din două puncte de vedere. Primul este că, după apariția televiziunilor particulare, televiziunea de stat din Germania, în loc să se concentreze asupra calității, a încercat să concureze mediocritatea posturilor particulare. S-au investit milioane de mărci, s-a esuat lamentabil, iar banii destinați filmului documentar au devenit tot mai puțini. Apoi, timpul de emisie a fost plasat din ce în ce mai rău. Fiindcă responsabilii cu programele sunt din ce în ce mai neprofesioniști, ei dispun plasarea unui documentar (care anterior era emis la ora 20.15) după ora 22.00. Dacă un film începe la ora zece și un sfert seara, în mod automat scade radical numărul telespectatorilor, fiindcă oamenii nu își pot permite să întârzie a doua zi la serviciu, iar respectivii responsabili conchid: „Cotele sunt atât de proaste, publicul nu este interesat!” Atunci emisiunile (cu adevărat bune) sunt programate și mai târziu, ajungând să fie transmise abia după miezul nopții! Atunci se înregistrează o cotă de 0,2-0,3 la sută! Un spectacol trist. Din păcate, în Germania mai sunt foarte puțini redactori responsabili de



LORENZ KNAUER:

„Aș reveni cu plăcere în România să fac un nou film”

Lorenz Knauer, născut la München în 1953, a realizat până în prezent pentru Televiziunea Bavareză (Bayerische Rundfunk) un număr impresionant de filme documentare de scurt și lung metraj, multe dintre ele distinse cu premii la festivalurile internaționale. În alegerea meseriei pe care o practică, un rol important l-a jucat copilăria sa, petrecută în Anglia, Statele Unite și Berlinul de Vest (când exista încă Zidul Berlinului) și faptul că, datorită deselor schimbări de domiciliu, a luat contact mereu cu un alt mediu, alte orașe, alți oameni. În formarea sa l-a ajutat și studiul limbilor romanice, studiu ce i-a prilejuit și sejururi în Italia și Franța, dar München-ul a rămas (după bacalaureat, părinții săi au emigrat în Statele Unite, dar s-au reîntors în capitala Bavariei) orașul din și către care pornesc călătoriile sale. Având șansa de a-l cunoaște pe dl. Lorenz Knauer încă din faza pregătitoare a filmului despre porțiunea românească a Dunării, am avut cu dânsul un dialog (după transmiterea documentarului de către Bayerische Rundfunk) din care am selecționat, pentru revista *Tomis*, următoarele fragmente. Foarte bine primit de telespectatori, filmul d-lui Knauer a redat cu acuratețe nu doar greutățile mari ale vieții din România (și Bulgaria, de altfel), ci și marea rezistență a oamenilor, problemele pe care aceștia și le pun în legătură cu trecutul, prezentul și viitorul.

RADU BĂRBULESCU

programe (ca, de pildă, Volker Hartmann de la televiziunea bavareză, responsabil pentru acest serial despre Dunăre, sau Karl Strobel, de la aceeași televiziune), care au înțeles că e nevoie de bani ca să faci un lucru de calitate.

• Cum a fost cotel serialul despre Dunăre?

• Cotele au fost fantastice! În medie, cu peste cinci la sută mai mari decât de obicei,

telespectatori, nu numai imagini plicticoase despre o temă interesantă, ci faptul că ea este pusă în valoare prin mijloacele filmului cinematografic. În ultimii ani am avut succes cu ideea asta, nu degeaba unele dintre filmele mele au luat, în ultimii șapte-opt ani, premii importante la festivalurile de film documentar din întreaga lume. Cu alte cuvinte, calitatea



• Florin Ferendino —În Delta (acuarelă)

când se situează între 14-15 la sută din toate emisiunile derulate simultan la televiziunea germană, ceea ce înseamnă că fiecare din aceste seriale a avut 18-19,5 la sută. Deci publicul a fost foarte interesat. Oamenii au vrut să vadă despre ce este vorba! Din păcate, în Germania mai sunt foarte puține ore de transmisie alocate lucrurilor de certă valoare, care necesită și suport financiar corespunzător.

Un creator de filme documentare duce o viață destul de grea. El nu-si poate întreține familia cu ceea ce câștigă, chiar dacă produce filme de calitate. Este aproape imposibil. Fiindcă onorariile regizorilor sunt astăzi, în medie, cu treizeci până la cincizeci la sută mai mici decât acum cincisprezece ani. Ele nu au crescut, ci au scăzut... Deci, a face filme documentare azi, în Germania, înseamnă că trebuie să ai o mare pasiune pentru meserie, să ai foarte multă răbdare, să ai idealuri foarte înalte.

• Să-ți păstrezi ochii deschiși?

• Da! Eu am reușit (și sunt, de fapt, mândru de asta), ca în redacțiile pentru care lucrez de ani de zile, să ridic într-atât nivelul, încât sunt calificat drept „incomod”, fiindcă pretind mereu: nu mai mulți bani pentru mine, fiindcă oricum nu as primi, ci mai mult timp pentru a face filmele, sau o anumită aparatură, mijloace cinematografice. Asta este ceea ce-i atrage pe

este totdeauna răsplătită.

• Revenind la filmul despre „porțiunea româno-bulgară” a Dunării, care au fost impresiile pe care vi le-a lăsat acel perimetru geografic?

• Ceea ce m-a impresionat, în primul rând, la fel de puternic în ambele țări, absolut fără nici o diferență, a fost nemaipomenita gentilețe și deschidere, căldura, prietenia, ospitalitatea, faptul că oamenii erau gata să ne informeze despre propriile lor vieți, despre starea de lucruri, fără cinism și fără amărăciune, fără mânie și fără ură.

M-am impresionat și modestia oamenilor, faptul că își îndură soarta cu demnitate, în timp ce în Germania oamenii s-au obișnuit să se vaite, dezvoltându-se o adevărată cultură a văicăreliei! Oamenii de acolo ne-au informat despre situația lor, dar nu s-au plâns, ne-au spus cât de greu le este, păstrându-și totuși demnitatea. În afară de asta, am apreciat, în ambele țări, comportamentul oficialităților, mai ales în ceea ce privește permisiunile de filmare. De pildă, am început filmul pe o salupă românească de grăniceri, care urmărea contrabandisti. M-a derutat complet modul absolut nebirocratic, simplu, în care s-a rezolvat problema. Chiar i-am spus colegului meu: „Închipui-te că am fi vrut să filmăm ceva asemănător în Germania, cu grănicerii germani.

Nu cred că acolo am fi rezolvat lucrurile atât de simplu ca în România și Bulgaria”. Mă temeam că, mai ales la nivel administrativ, mai există capetele de beton din perioada comunistă, stalinistă, și n-am găsit nici o urmă de așa ceva. Și altceva. Mai mult, ni se spusese: „În Bulgaria vă trebuie însoțitori înarmați, acolo se fură și se jefuiește ziua în amiaza mare!” Ori n-am avut nici o experiență în acest sens. În opt săptămâni cât am stat acolo, n-am trăit nici măcar o dată o situație cât de cât critică. Nici în România, nici în Bulgaria n-a trebuit să mituim pentru vreun serviciu sau altul. Asta a fost pentru mine cea mai mare surpriză, după cele auzite aici.

Singura neplăcere care îmi vine în minte este o întâmplare de la Televiziunea Română, unde am căutat material de arhivă despre construcția Canalului, și l-am găsit ceva mai greu. Filmele respective sunt arhivate separat, într-o arhivă care nu este la dispoziția publicului. Le-am văzut și am fi dorit să preluăm o secvență pentru documentarul nostru, dar au cerut un pret, să spun așa, nerușinat de mare. Vroiau patru mii de dolari pentru un minut. Le-am spus că, probabil, n-au idee care-s prețurile normale, și ei mi-au răspuns că „Da, dar vedeti, materialul este de importanță istorică!” Asa că am renunțat la el. A fost singura experiență, să zic, neplăcută.

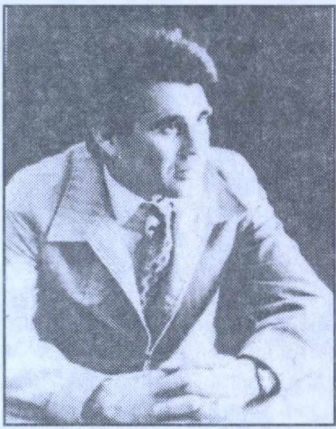
• În filmul dvs. m-au impresionat puternic cei doi fosti lucrători, detinuți la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Cum considerați dvs., astăzi, această lucrare? Este Canalul util? Este folosit?

• Am umblat în lungul Canalului de mai multe ori, în sus și-n jos, am vorbit cu oameni care locuiesc și lucrează acolo. În zilele în care este folosit intens, trec prin el cam douăzeci de nave, una pe oră, mai ales transportoare de minereu de fier pentru combinatul de la Galați. În rest Canalul pare inutil. Mi s-a părut, când am fost și l-am văzut, că este o piramidă răsturnată, o lucrare faraonică, absolut absurdă. E atât de îngust, încât greu pot trece două nave mai mari una pe lângă alta. E grotesc. Și când știi cât si cum s-a muncit acolo! Și vezi că, treptat, totul începe să se năruie... Mi-a amintit de Zidul Berlinului, pentru că am crescut în apropierea lui. O lucrare la fel de absurdă. Când vorbești, acum, cu oameni care și-au petrecut cei mai buni ani din viață acolo și sunt bucuroși că au supraviețuit, asta te pune pe gânduri. Îmi vin chiar în minte cei doi pe care i-am intervievat acolo, omenia și căldura cu care au vorbit: credeam că vor fi furioși că și-au pierdut o parte din viață muncind la Canal, dar ei mi-au spus că au crescut, de fapt, acolo, și că sunt mulțumiți că au supraviețuit. Îi cuprinsese tristetea și regretul (asta a fost impresia mea cea mai neplăcută din România), când Ivan Sabin a concentrat totul într-o frază, spunând că tot sacrificiul pe care l-au făcut a fost inutil. Fiindcă azi e la putere generația următoare de comuniști, sub vopseala democrație. Asta a fost într-adevăr zguduitor.

• Ați dori să mai filmați un astfel de documentar în România?

• Mi-ar face mare plăcere. Pe mine m-au incitat multe alte lucruri, pe care nu le-am putut introduce în film, fiindcă nu am avut pur și simplu destul timp la dispoziție. I-am spus redactorului: „Uite, partea bavareză a Dunării (pe care am făcut-o prima) are doar patru sute de kilometri lungime pentru care am avut patruzeci și cinci de minute; pentru porțiunea româno-bulgară, care are opt sute de kilometri, am avut tot patruzeci și cinci de minute. Ceea ce nu e tocmai corect. Aș vrea să mai fac un film, pentru care să fie alocat mai mult timp”. Am filmat lucruri splendide, ca de exemplu pescarii de nisetură de la Giurgeni, un bătrân constructor de bărci pescărești, și tot felul de alte lucruri pe care le-am găsit acolo, întreaga poveste despre Bălțile Dunării, pentru care mi-a deschis ochii, în mod splendid, scriitorul Ovidiu Dunăreanu. As face aceste lucruri cu nespulă plăcere. Și despre Canal as mai turna un film. Cred că este o istorie care trebuie făcută rapid, înainte de a fi uitată și înainte de a dispărea oamenii care au lucrat la el. As merge, deci, cu foarte mare plăcere acolo. Problema este însă că, dacă merg în Germania la un redactor și-i spun că vreau să fac un documentar despre România, de obicei mă întreabă: „Aveți ceva despre copii dati spre adopție din România? Despre casele de copii? Ceva care să rupă inimile? Dacă nu, nu prezintă interes.” În ce privește Bulgaria, interesul e și mai mic.

• Domnule Knauer, vă mulțumesc pentru amabilitate.



MARIUS TUPAN:

„PREZENȚA LUI LAURENȚIU ULCI ÎN BIOGRAFIA MEA A FOST UNA HOTĂRÂTOARE”*

Care sunt, în cazul tău, procente de prietenie și inamicie literare, și în ce măsură te stimulează cele dintâi și te afectează cele din urmă?

• Pretuiesc mult munca de creație, implicit pe cei care o exercită, altfel nu s-ar explica prezenta în revista *Luceafărul* a celor mai buni autori, indiferent de orientarea politică sau estetică. Dar, în aceeași măsură, am declarat un război neîmpăcat ticăloșilor, escrocilor, demagogilor de tip Valeriu Râpeanu sau Dinu Săraru. Iert unele iesiri necontrolate ale unor arivist și aventurieri, dar nu pot tolera senzația cătorva că ei trebuie, neapărat, să terorizeze ierarhiile, când sunt de mult căzuți din top. În literatură, relativismul e mai prezent ca oriunde, astfel că, a-ti face vise că tu ești Alfa și Omega, e deja o inconștientă. Nu întâmplător ajut atâția tineri să debuteze. Apoi, mi-am făcut un principiu din a-i recupera pe unii autori, miscați de oportuniști pe o linie moartă — și așa numi aici pe Marian Popa, Romul Munteanu, Adrian Dinu Rachieru, Dumitru Nicolciuiu — convinși fiind că totii avem loc sub soare, iar valorile, acolo unde sunt, vor fi recunoscute mai devreme sau mai târziu. Multi admiră generozitatea mea — nu și alții au fost la fel cu mine? — și o trambitează în târg, dar sunt și câțiva, îndeosebi de când am obținut unele premii, care îmi întorc spatele sau nu-mi mai vorbesc, ca și cum eu m-am premiat singur sau am cumpărat, cu bani grei, juratii. Contestatarii nu-si mai amintesc de vremea interdicției mele, de timpul petrecut la o revistă marginală, când ei se răsfațau în pagini și pe canalele mass-media, câpătând stipendii și onoruri nemeritate. Nu pot să-i împac pe toți, deși as vrea. Situația asta mă încântă, amintindu-mi de un proverb: „Numai în pomii cu roade se aruncă pietrele”. Când un prozator important refuză o cronică despre o carte a mea, își trădează nu doar suficiența și neputința, ci și temerea că mă află acum în respirația lui. Orice scuze sunt de prisos. Gestul lui veninos e preludiul validării mele, fără ca el să realizeze asta. În ceea ce mă privește, atunci când realizez că e editată o carte importantă, nu întârzii să o propun criticilor revistei noastre pentru a o comenta. Ce revistă a mai oferit două cronici literare romanului **Paolo și Francesca sau al treisprezecelea apostol** al lui D.R. Popescu, care, în ciuda unei conduite într-un anumit moment, rămâne cel mai important prozator al promoției '60. Buzura a publicat un roman controversat, dar cronicarul nostru a găsit multe realizări notabile în cartea respectivă, în vreme ce destui condeieri au scris ca despre un eșec literar, iar membrii mai multor jurii nici n-au vrut să-l ia în seamă. Am ajuns să-i înțeleg pe multi autori, dolidora de ifose și capricii. Nu în putine rânduri, mă somează să le nimbez personalitatea, când, de fapt, nu o prea au. Mă prefac că nu înțeleg destule jigniri, preferând, în astfel de cazuri, să trec pe trotuarul celălalt, fiindcă s-ar putea ca inflamații vremelnici să-si dea seama mai târziu de gafe și să-si schimbe, fie și pentru o vreme, comportamentul. Scuze nu aștept de la nimeni, nici măcar de la aceia debutati de mine care, în anumite situații, sar peste cal și aterizează, fără să realizeze, chiar în propriul lor gol sufletec. Refuzând să fac adunări și scăderi, eu contabilizez simpatii și antipatii, încerc să fiu lucid și iertător, pe cât e posibil, să nu dezavantajez pe nimeni, cu voie, voi am să zic, și să admir cu bună credință actul de creație, pentru care nu oricine e ales să-l illustreze.

Când acest text era pregătit să ia drumul tiparului, se iverse o lovitură de trăznet: moartea lui Laurențiu Ulci. Aflând, din multe surse, că Marius Tupan a fost cel mai apropiat prieten și colaborator al marelui critic, nu am întârziat să-l căutăm pe prozator, pentru a ne oferi el însuși câteva detalii cu privire la amicitia lor.

• Dragă Marius, cei care te-au văzut la înmormântarea lui Laurențiu Ulci au descoperit în statura ta parcă o altă ființă, diferită de aceea cu care ne-ai obisnuit. Vesel, optimist, mereu pus pe soții, în acele momente grele se slobozise parcă cerul peste tine. Cum ai primit această lovitură?

• Cum n-am cunoscut vreodată alta, asemănătoare. Deși în relațiile noastre se instalase — speram eu, vremelnic — o stare de glacialitate, fiindcă erau destui în jurul lui care nu priveau cu simpatie marea noastră frățietate și trudeau mult să ne separe, vestea dispariției sale, în condiții totuși misterioase, m-a obligat să văd întrerupat absurdul în

lumea noastră atât de relativă. N-am să-ti vorbesc de suferințele care m-au înhătat și mă tin încă în ghearele lor, nici de reacțiile falșilor lui aliați, ci numai de sentimentele ce te încearcă în astfel de momente tragice. Toate neînțelegerile și controversele noastre temporare au dispărut definitiv, lăsând locul întâmplărilor admirabile, petrecute de-a lungul unui stert de veac. Or, acestea nu-s deloc putine și niciodată nu le voi putea stabili semnificațiile exacte și valoarea reală. Cum am scris și în revista *Luceafărul*, Laurențiu n-a fost doar un prieten de nădejde în clipele mele de apăsare, ci mai ales un frate mai mare, care m-a protejat și m-a stimulat când păream doborât. De ce a făcut-o? Caut mereu explicații și nu cred că voi ajunge la cele aproximative. Poate pentru că era un spirit justitiar și observa pariul pus pe capul meu de unele servicii, sau nu suporta ceea ce mi se pregătea. Cu siguranță, de asta nu mă voi îndoi vreodată, avea un suflet nobil, cu la putini am simțit în viața mea, trecând de partea celui hărtuit și intimidat continuu. Putini știu că, în vremea în care mi se refuza sistematic editarea unei cărți, timp de șapte ani, dar mi se întindeau și destule capcane, protecția lui Laurențiu a fost determinantă. Monument de strategie și diplomatie, cum am mai afirmat cândva, chiar pe-atunci când era în viață, îmi descuraja inamicii și urmăritorii, scria referate externe favorabile pentru cărțile cu probleme, îmi elogia scrierile — e, cred, unul dintre cei mai persuasivi comentatori ai operei mele — ironiza uniforme, ascunse sau la vedere, îi convingea pe alți critici să tină seama de romanele semnate de mine, tocmai într-o vreme când lășițiile potopeau tara. Dacă as vorbi numai de diligentele pe care le-a făcut, pentru a mi se tipări romanul **Marmură neagră**, si ar fi de ajuns să declar că prezenta lui în biografia mea a fost una hotărâtoare. Poate că atunci când voi căpăta o distantare în timp — fiindcă la rece nu voi putea scrie niciodată — voi relata cu lux de amănunte zbatările lui, pentru a-mi aduce liniștea, de care aveam atâta nevoie în vremurile demente.

• Când crezi că i-ai căpătat încrederea? I-ai atras atenția prin ceva. Doar astfel de relații nu apar oricum?

• Cu marii mei prieteni mă port fără mânuși. Nu prea se mai obișnuiesc acum. Între patru ochi, sunt necrutător cu ei, în spate, în fata detractorilor, îi apăr cu convingere. În această zonă cred că l-am câștigat. Pe Laurențiu îl tachinam ori de câte ori aveam prilejul, spunându-i destule adevăruri cu zâmbetul pe buze. Chiar dacă nu-i eram simpatic tot timpul, nu se înfuria însă niciodată. Cu atâția lingusitori în jur, se bucura si el de un sanitar, să mai afle cam pe ce poziții se situează. Deși avea unele nedumeriri în privința mea, în pofida atâtor lovituri ce mi se dădeau prin gura falșilor lui prieteni, nu s-a debarasat niciodată de opiniile și sfaturile oferite. Bănuia că numai dintr-un acut

sentiment al pretuirii și iubirii mă expun, fără să calculez vreodată consecințele. De obicei, nu avansa nici un calificativ cu privire la comportamentul meu. Premonitoriu parcă, înainte cu vreo trei zile de absurda lui dispariție, în prezenta lui Paul Ghitiu, a simțit nevoia (de ce, oare?) să afirme: „Știi, Paule, Marius are un fel anume de a spune oamenilor adevărul. Deși nu iartă pe nimeni, nu totuși se supără pe el, fiindcă vorbește mereu în doi peri, și nu știi exact cum să-l iei.”

• În anumite momente erai tranșant, tăios, necrutător?

• Trebuia neapărat să-l avertizez că nu glumesc, altfel, nu mă lua în serios. Atunci, când se convingea că-i ceva foarte grav, mă privea lung, insistent, să vadă dacă nu-l atrag totuși într-o nouă farsă. Abia după aceea mă asculta cu atenție, fără să riposteze sau să mă întrerupă, fiindcă tineau la demonstrațiile logice, temeinice.

• Ai vreun exemplu concludent?

• În vara anului 2000, la mare fiind, la vila noastră de la Neptun, aflui, printr-un concurs de împrejurări, că e îndemnat să schimbe statutul Uniunii Scriitorilor și să admită desfășurarea viitoarei Conferințe într-o anume perioadă și într-un anumit loc. Mi s-a părut că face o gafă de proporții și-atunci l-am rugat să avem o discuție între patru ochi. De obicei, în astfel de cazuri, ne conversam în camera 14, acolo unde-mi place mie să-mi petrec vacanțele estivale, dar, de această dată, a refuzat să mă însotească — se temea cumva de instalarea unor microfoane? — și am discutat în chioșcul din grădină. Martor îmi e Bujor Nedelcovici, și el îngrijorat de ceea ce urma să se petreacă. Ei bine, mi-a dat asigurări că nu va accepta calea propusă de colaboratorii săi apropiati, doar aceia îi sugerau și alte strategii pentru viitoarele alegeri. În toamnă, tot din întâmplare, aflui că există totuși posibilitatea să se umberle la statut. Fiindcă nu suportam să-l văd victimă — și așa destui scriitori erau iritati de unele manevre de la Uniune — am avut o convorbire aspră cu el, chiar în cabinetul în care-si desfășura activitatea, și l-am amenintat că voi reacționa violent, dacă va face jocurile unora, care nu-l avantajau câtuși de puțin.

• Rezultatul?

• La Consiliul Uniunii Scriitorilor, ținut cu puțină vreme înainte de plecarea lui definitivă dintre noi, destui se așteptau să întreprindă ceva, însă s-au înșelat, fiindcă Laurențiu aocolit, diplomatic, subiectul cu pricina, chiar dacă unii nu s-au putut abține să nu amintească de el.

• Era o victorie în dreptul tău?

• Cine mai stie care-s victoriile sau care-s eșecurile în astfel de momente, când destinul pare să fie responsabil de toate? Eu o consider doar o datorie de conștiință, deși ti s-ar putea părea o pledoarie propagandistică. O victorie, cu adevărat, a noastră, a celor doi, a fost altădată. Nu ezit să o prezint, fiindcă tine de stabilitatea și solidaritatea breslei scriitorilor. În 1992, după multe greseli ale conducerii de-atunci, pe care, poate, le vom analiza cu altă ocazie, Uniunea Scriitorilor era în pragul falimentului. Debransată de la Ministerul Culturii de către persoane iresponsabile, i-a fost ărosită toată vistieria, astfel că revistele literare și salariații Uniunii au ajuns la un moment de cumpănă. Unii au virat-o în străinătate, alții au căutat slujbe la alte publicații. Doar noi doi am rămas pe baricade, cu speranța că vom reuși să mai salvăm totuși câte ceva. Zece luni n-am avut apă, căldură și onorarii. Tocmai în această perioadă nefastă, faimosul Viorel Hrebenciuc, secretar general al guvernului, a încercat să profite de slăbiciunile noastre, oferind Casa Vernescu unei societăți de scriitori, înființată ad hoc de Cornel Brahas. Cum și Crin Halaicu pândea să pună mâna pe Casa Monteoru, am hotărât să luptăm

pentru a păstra patrimoniul. Pamfletele publicate de mine în *România liberă* și *Baricada* sunt suficiente argumente că nu ne-am lăsat intimidați și, eventual, cumpărați. Destinul, sau cum îi mai putem spune, a fost de partea noastră. O secretară de la guvern (Dumnezeu să-i dea sănătate!) l-a avertizat pe directorul economic, Alexandru Istrate, de planul diabolic, și numai așa am aflat ce ni se pregătea. Ce a urmat după aceea e deja istorie: închirierea Casei Vernescu, regruparea scriitorilor importanți, reapariția revistelor și multe altele.

• Interesantă și instructivă relatarea ta, mai ales că nu-i cunoscută în toate mediile societății civile. Judecând după atâtea fenomene ale tranziției, n-ai să mă convingi că prietenia ta cu Laurențiu Ulci a fost tot timpul perfectă.

• Nici n-am să încerc. Se zice adesea că, într-o astfel de relație în doi, unu-i stăpân și celălalt rob. În ceea ce ne privește, nu a fost așa. Chiar dacă era un bonom și un înțelept, Laurențiu avea totuși momente când își ieșea din fire. De obicei, motivat, după o judecată pătrunzătoare. Realizând un număr special al revistei *Luceafărul*, cu ocazia primei „Întâlniri a scriitorilor români de pretutindeni”, mi-am permis să plasez o rubrică, „Nisipuri mușcătoare”, pe ultima pagină. Era, de fapt, o colecție de ironii și glume, inspirate cu acel prilej. Cum C.V. Tudor spumega în *România Mare*, fiindcă el nu fusese invitat la un astfel de colocvii, Laurențiu s-a temut că ofensiva patriotismului de profesie va căpăta o validare și prin textele noastre, astfel că m-a obligat să topesc revista. Dacă ar trebui să regândesc acum acel număr, l-as face la fel. Eu am anumite principii cu privire la editarea unei reviste, fără să tin cont de împrejurările în care ne aflăm. La rugămintea lui, am acceptat să relipăresc *Luceafărul*, dar în acea vară l-am ocolit tot timpul, hotărât să-mi găsesc în altă parte de lucru. În cele din urmă, el a fost cel care m-a căutat și mi-a dat dreptate, chiar dacă numai cu jumătate de gură. Era încă o nouă dovadă de înțelepciune venită dinspre el.

• Am citit, cu câțiva ani în urmă, o notă răutăcioasă la adresa ta, dar si a lui Laurențiu Ulci.

• Bănuiesc la ce te referi. Nu era răutăcioasă, ci huliganică, asemănătoare cu multe altele, prezente prin presa noastră de scandal. Trebuie să te avertizez că cei care o ticluiseră erau lansati și premiați de noi. Așa știu ei să-si arate recunoștința! Motivul nu era greu de bănuat: nu li se luaseră în seamă marile merite în creația proprie, în schimb, mie, mi se acordase premiul Uniunii Scriitorilor pentru trilogia **Coroana Izabelei**. Se spunea acolo că Laurențiu Ulci și-ar fi ucis mama, iar despre această crimă știu doar eu, și de aceea as fi căpătat laurii. Din întâmplare, mă aflam în biroul lui Laurențiu când dialoga, prin telefon, cu Nicolae Breban. Niciodată nu l-am văzut mai furios ca atunci. Îi propunea autorului **Animale bolnave** sancționarea drastică a huliganilor sau despăgubiri de milioane. După ce a încheiat convorbirea, și-a îndreptat privirile înversunate spre mine și mi-a zis: „Ști tu ești de vină că ai acceptat premiul. Dacă l-ai fi refuzat, nu s-ar mai fi declanșat toată nebunia asta!”

• Ai înghitit în sec și te-ai retras strategic, pentru a aștepta un moment prielnic de discuții?

• Ei, nici chiar așa! M-am apărut. L-am înfruntat, cum o făceam în dese rânduri, când știam că dreptatea e de partea mea. L-am avertizat că nu puteam să jignesc nouă jurati (din unsprezece), care îmi acordaseră votul lor. l-am mai precizat că eu lucrez doar pentru *Luceafărul*, nu cum obișnuiau cei din jurul lui, care aveau două sau trei slujbe. Nu puteam admite să fiu învinuit pe nedrept, mai ales că el însuși, aflând de premiul meu, a ținut să mă felicite. Dacă mă ruga în faza inițială, pentru liniștea lui, as fi acceptat propunerea.

• Din acel moment se prefigura o nouă, posibilă ruptură?

• Stai că nu s-a terminat așa. De când am fost desemnat redactor șef, obișnuiesc să realizez numere speciale cu ocazia decernării premiilor. Influențat poate și de alții (aici i-am găsit eu unele slăbiciuni), mi-a sugerat să nu mai respect tradiția. Am tăcut, dar nu l-am ascultat, fiindcă eu aveam un anumit program. Chiar dacă urma să fiu sancționat pentru nesupunere, am mers la risc. Numărul respectiv s-a bucurat de mare succes (există suficiente argumente în presă), însă relația noastră rămânea tensionată. Deși si-a trecut peste principii și a încercat o cale de împăcare cu mine, am refuzat o întreagă vară să-i o accept. Numai atunci când am observat că e destul de mahnit de cele întâmplate, am cedat pentru prima oară și l-am sărutat pe obraz, salvând o situație incomodă, stimulată de două spirite huliganice.

• Bănuiesc că ai avut cu marele tău frate și clipe memorabile, pe care ai vrea să le aduci la cunoștință cititorilor?

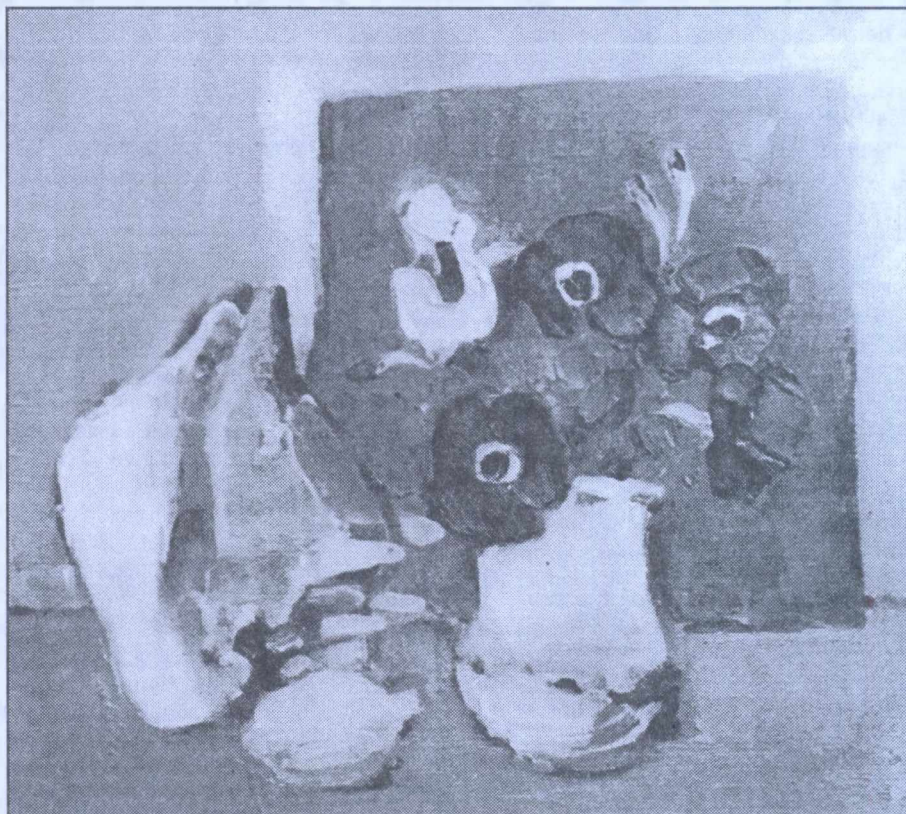
• Destule, pline de învățăminte și confort spiritual, dar nu le pot epuiza într-un interviu.

• Te gândești la o carte?

• De vreme ce a dispărut din apropierea mea poate cel mai bun prieten avut în București, aceasta mă obsedează deja. Reușita sau nereușita, încep tot mai mult să cred, se află numai în mâinile destinului.

Interviu realizat de
ION ROȘIORU

* Urmare a interviului **Nu am ifosele unui prozator suficient și gongoric** apărut în numărul trecut



• Florin Ferendino — Natură statică (ulei)

Este un lucru cunoscut, deși nu întotdeauna recunoscut, că nu poți să ignori *Opera lui Mihai Eminescu* de G.Călinescu, atunci când vrei să scrii un studiu substantial despre poetul nostru național. Desi monumentală monografie călinesciană a cunoscut câteva retipăriri — mă refer la varianta criticului din 1947 — se simtea nevoia unei noi editii care să aibă în atenție necesitatea unor îmbunătățiri apte să faciliteze contactul lectorului, fie el nespecialist, cu impunătorul studiu. Notăm cu satisfacție că, în sfârșit, a apărut a III-a editie, cum as numi-o, a *Operei lui Mihai Eminescu*, la Editura Academiei Române, îngrijită de Ileana Mihăilă.

Editia princeps apare între 1934-1936 la Editura „Cultura Națională”, vol. I, și la Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, celelalte, și este structurată în cinci volume, astfel: vol. I, 1934, include: *Filozofia teoretică*, *Filozofia practică*; vol. II, 1935: *Cultura*, *Descrierea operei*; vol. III, 1935: *Descrierea operei* (urmare din vol. al II-lea); vol. IV, 1936: *Cadrul psihic*, *Cadrul fizic*, *Tehnică*; vol. V, 1936: *Analize*, *Eminescu în timp și spațiu*.

În 1932, în aprilie, fusese publicată *Viata lui Mihai Eminescu*, despre care criticul va mărturisi: „Am scris-o în prima ei editie cu o mare vibrație sufletească, deși am înregistrat cu răbdare izvoare câte îmi erau la îndemână”. Receptarea acestei „biografii critice” a fost una favorabilă, de-ar fi să-i amintim doar pe Garabet Ibrăileanu, Lucian Blaga ori Perpessicius. Călinescu o vedea ca primul din suita de volume dedicate operei, și în „Postfata” la *Opera lui Mihai Eminescu* scrie: „Cele șase volume alcătuiesc un singur studiu, care trebuie citit de la un capăt la altul, fiindcă intenția critică este infuză peste tot și o pagină se bazează pe alta, în valuri variate, nu identice” (în paranteză fie spus, Ov. S. Crohmălniceanu considera că G.Călinescu își dorește să scrie un al șaselea volum, sinteză a întregului studiu). Cititorul fusese plăcut impresionat de sfericitatea biografiei. Lectura noului studiu, mai puțin ordonat, îl poate decepționa. Criticul e conștient de acuzele ce i se pot aduce — anumite observații se și făcuseră în acest sens — și într-un interviu acordat lui Dan Petrasincu în „Rampa”, iunie 1936, puncta: „Nu am voit să fac un volum rotund, muzical și aforistic. Eminescu ar fi pierdut cu astfel de tehnică.” În mai sus citata „Postfată”, prezentând planul ei arată clar că pornirea în *Operă* se face din *Viata*, cele cinci volume fiind „un studiu de critică cu un măr mai greu de istorie literară”, detaliind în continuare: „În *Opera* I am compus harta ideologică a poetului, în *Cultura* am stabilit teritoriul în care se putea mișca această ideologie, în *Descrierea operei*, urmând aceste date, am aruncat întâile linii ale criticii operei eminesciene, fiindcă această parte (cu multe citațiuni și digresiuni, trebuitoare din motivele arătate mai sus) nu e un catalog de opere, o bibliografie, ci stabilirea temelor literare ale poetului. Operele sunt descrise într-o ordine dată de planul critic, de la compunerile cu temă cosmogonică (atitudine teoretică) până la satire (atitudine practică). Aceste serii sunt reluate în vol. IV, de astă dată sub raportul calității lor obiective, ca fapte psihice și de cultură. Volumul V le reexaminează din punct de vedere strict estetic.”

Au comentat favorabil această primă editie a *Operei lui Mihai Eminescu* N. Iorga, O. Sultiu (primele trei volume, exprimându-și nerăbdarea de a cunoaște „sinteza”: „Ceea ce așteptăm însă, cu legitimă curiozitate și nerăbdare, e ultimul termen al acestei opere, care trebuie să fie încoronarea ei, și anume *Studiul critic propriu-zis* (s.O.S.), acea operă de sinteză pentru care pregătirile sunt de acum impresionante), P. Zăreț, Al. Philippide ș.a. Retineri serioase, când nu-i de-a dreptul ostili, remarcăm la Vl. Streinu. Când Călinescu în capitolul referitor la cultura poetului sustine: „A venit, credem, vremea să cercetăm pe Eminescu în spiritul adevărului și cu o pietate care să nu degenereze în caricatură”, Streinu comentează: „Capitolul *Cultura* se motivează cu trebuința de a reacționa în contra acelor fanatici care fac din Eminescu un *monstrum eruditiones*, când el era numai «foarte cultivat ca poet», în toate celelalte direcții ale spiritului existând în epocă oameni mai orientați. *Socotim de-a dreptul eronat acest punct de vedere* (s.n.)... A compara, în frica adevărului, cum pare a face Călinescu, pe poet cu toți contemporanii săi care în locul capului purtau câte un fișier de specialitate, înseamnă a greși de două ori: întâi, pentru că raportarea cunoștințelor poetului la specialiști se face după discriminarea națională dintre cultură și eruditie; iar a doua oară, deoarece capitolul se cheamă *Cultura*, adică suma lecturilor convertite în componentă a personalității.” Însă stabilirea ariei culturale a poetului, observațiile călinesciene au o finalitate precisă, și anume aceea de a pune la dispoziția lectorului spațiul și coordonatele gândirii poetice eminesciene. În ceea ce privește manuscrisele comentate în *Descrierea operei*, neînduplecatul critic afirmă: „... iar descrierea operei, simple rezumate, din volumul III al *Operei*, va sta neconsultată și față de lucrarea întreprinsă — nearhitectonică, balonându-l inexplicabil. Căci Eminescu, acel necirculat, interesează în măsura sprijinului dat celui alt Eminescu, cel viu, care circulă. Iată, oricât de pe scurt, ceea ce înțealăm ca ultimele două volume ale lui Călinescu să fie socotite un fel de vărsare a fișierului în câteva cărți, accident de compoziție a studiului general! Eroarea judecării este evidentă și ea nu mai trebuie comentată. Desigur că pot fi detectate neîmpliniri, despre unele dintre ele

NICOLAE
ROTUND



OPERA LUI MIHAI EMINESCU

de GEORGE CĂLINESCU

— ediția a III-a —

autorul însuși fiind constient — dovadă pregătirea unei versiuni. Cel mai strident dintre neajunsuri ar fi acea obsedantă revenire în diverse capitole asupra unor concluzii, judecări, formulări care nu i s-au părut suficient de convingătoare. Aceasta dăunează arhitecturii ansamblului, deși la nivelul fragmentului construcția este admirabilă și se vede imediat. Mai greu se lasă descoperită construcția în totalitatea ei. Remarcabilă este intenția de a prezenta un Eminescu al postumelor, acolo unde cenzura ce funcționa în vederea publicării își încetează acțiunea. Înzestrat cu instinct și știință, criticul oferă imaginea completă pe care n-am întâlnit-o nici până la el, nici după aceea. În finalul „Postfetei” intențiile sunt sintetizate în cel mai pur stil călinescian: „Cei mai dedați cu emoțiile reci ale criticii ne vor lăuda mai puțin pentru munca «umilă», «onestă» și vor ghici intenția noastră de a nu face uz de talent, de a nu înăbuși opera eminesciană în propria noastră sentimentalitate și în stilistică. Am dorit a face ceea ce Sainte-Beuve numea fiziologia operei, istoria ei naturală (Pensées), adică acea direcție înceată și fără zgomot, care prin exactitatea și curățenia ei înăruiește mai adânc asupra spiritului”.

Evidența tăieturii narativă a discursului critic, frumusețea mișcării sale în marile literaturi ale lumii — să amintim că asociindu-l poezilor universali, Călinescu n-a făcut o schiță a situației poeziei române din timpul lui Eminescu —, eliberarea de uriașă povară a transcrierii manuscriselor, poate și o anume acuitate în receptarea critică a monografiei, publicarea *Istoriei* îi impun o altă versiune. Ea a fost terminată în 1947, dar a apărut postum în editia lui Andrei Rusu, în G.Călinescu — *Opere*, vol. 12 E.P.L., 1969 și vol. 13 Editura „Minerva”, 1970. Această a II-a editie „... se reproduce pentru întâia dată după o versiune nouă, modificată structural de autor în 1947 și aflată sub forma de spalte cu corecturi autografe în arhiva sa”, citim în nota despre editia din *Opere*. Monografia este precedată de un soi de „introducere”, un articol al lui Călinescu publicat în 1964, „Contradicțiile erei burgheze în ideologia lui Eminescu” și o lămuritoare „Prefată” despre această versiune. În paralel cu cele două volume din seria de *Opere*, apare separat și simultan, la aceleași edituri, reproducerea lor. Tirajului redus al vol. 12 și 13 li se alătură unul mai mare, mai accesibil cititorilor. Comparând cele două editii, 1934-1936 și 1969-1970, se poate observa că fundamental ele nu diferă prea mult. De altminteri, autorul precizează în „Prefată”: „Revăzând *Opera lui Eminescu* am căpătat convingerea că, cel puțin întrucât mă privește, esențialul îl spusese”. Aceasta nu înseamnă că s-a operat numai la nivel formal, intervenindu-se doar pe anumite porțiuni. Din contra, studiul a fost rescris în totalitate: „Am luat dar lucrurile de la capăt și, după meditații noi și o experiență mai bogată, am refăcut studiul, scriindu-l din nou. Să nu se mire cineva că l-am scris în bună parte cu aceleași fraze, altfel distribuite și curățite. Ceea ce fusese spus bine o dată n-avea de ce să fie desfiintat a doua oară...”. Noutatea cea mai frapantă intervine la nivelul organizării materialului. Cele cinci volume ale editiei princeps devin acum două. Primul volum cuprinde *Descrierea operei* și *Cultura. Eminescu în timp și*

spațiu, al II-lea capitolele *Filozofia teoretică*, *Teme romantice*, *Cadrul psihic*, *Cadrul fizic*, *Tehnica interioară* și *Tehnica exterioară*. Mai mult, fiecare capitol e divizat în subcapitole cu titluri, oferind vederii un sumar care este chiar planul în mare al monografiei. Se observă mari schimbări în ordinea capitolelor, dar nu numai aceasta a suferit modificări. În „Prefată” își explică decizia: „Dar lucrarea în total avea unele



cusururi care mi-o făceau mie însumi dezagreabilă, deși îmi fusese cu neputință a proceda altfel”. Acest „haos expozitiv”, cum îl numește criticul, fusese nu de putine ori dublat de expresia „bombastică”, obligându-l să plivească „curajos”. Si citatele au fost reduse „la nivelul util”. Notiunea de „Analize” folosită în editia princeps nu i se mai pare acum potrivită. Excelentul capitol *Tehnica interioară* capătă „înfățișarea unui studiu structural”. Interesant este sentimentul pe care și-l mărturisese criticul în finalul „Prefetei”, atât de des amintite de noi: „Astfel studiul își capătă forma lui consolidată, ceea ce nu înseamnă că nu s-ar mai putea adăuga cu vremea multe chestiuni de amănunt. De asemeni, nimic nu mă împiedică pe mine însumi să scriu un eseu critic cu totul nou, fără nici o contingentă cu paginile acestea. Vreau să spun doar atât că, pentru mine, cel puțin, sentimentul geografic al poeziei eminesciene este o realitate și că nu mai am superstitii și temeri de necunoscut”.

Si noii versiuni i se pot găsi cusururi. Astfel, nu s-a renunțat la capitolul despre cultură care, poate, și-ar fi aflat mai bine locul în *Viata*. Rezerve poate avea lectorul și în privința poeziei erotice, unele analize fiind făcute superficial, minimalizându-se valoarea textelor (Negoitescu), alteori generalizând „prea mult, trecând cu privirea detaliu care l-ar arăta pe Eminescu mai complicat în erotica lui și chinuit de o nesatisfacere inițială, un fel de dezamăgire apriorică” (Al. Philippide). De remarcă este și faptul că prima editie este preferată versiunii din 1947 de destui comentatori, mai ales că în editia a II-a nu apare un mare segment consacrat analizei poemelor *Fata din grădina de aur* și *Luceafărul*, chestiune asupra căreia vom reveni. Cum arătam mai înainte, editia a II-a se sfârșește cu capitolul *Tehnica exterioară*, pe care criticul l-a tratat ca pe o vizibilă povară, obligat însă de considerente didactice. Prin demonstrația în sine se vede inutilitatea ei, conchide Călinescu, adică, în fond, nu metoda e anulată ci felul

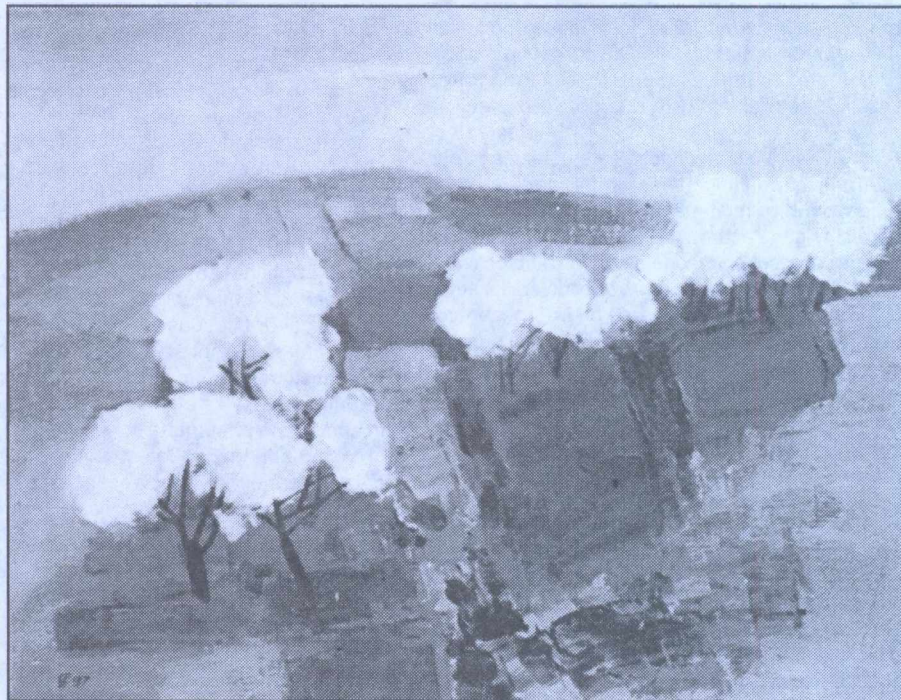
în care e folosită. Surprinde încheierea abruptă, ca și cum ar fi intervenit o stare de sastișire. Cred că nu-i cititor care să nu-și pună problema acestui „abandon” de la sfârșit. O sinteză ar fi finalizat, desigur, mai fericit o lucrare al cărei caracter monumental este neîndoielnic, o sinteză a operei de tipul celei din *Viata lui Mihai Eminescu*. Dincolo de toate aceste observații, reproșul cel mai adesea întâlnit a fost acela al lipsei de metodă. Este un adevăr, chiar dacă avem în vedere că și numărul celor care consideră că există o metodă este mare. S-a vorbit despre o metodă a „descrierii” urmată de aceea a „analizei”. Revenirea în diferite capitole asupra aceluși probleme n-au fost văzute ca o metodă de abordare concentrică, așa cum credem noi, ci doar ca o necesitate de precizare și nuanțare. În felul acesta materia se uniformizează și se armonizează. Impresionistul a fost criticul doar în măsura în care metoda se sprijină pe gustul și forța sa de invenție, pe talentul său literar și, poate, pe o anume flexibilitate în receptarea operei. Impresionistul refuză obiectivitatea. Călinescu n-a fost marcat de subiectivism, căci el și-a argumentat afirmațiile și antenele sale de receptare, hipersensibilizate, au reacționat în limitele esteticului. Că el a găsit motivație într-un segment unde alții n-au văzut nimic, că anumite argumente par inventate ad-hoc, aceasta este cu totul altceva. Limbajului metaforic i se alătură cel critic, ambele apte să susțină judecări de valoare. Nicăieri ca în substantialul capitol *Tehnica interioară* acest adevăr nu e așa de evident. *Ochiului iset*, să folosesc sintagma călinesciană, nu-i scapă, totuși, un anume eclecticism ce provine, după opinia lui Nicolae Manolescu, „din suprapunerea de sarcini, ale istoricului și ale criticului, din încercarea de a epuiza, într-un singur gest, documentarea și analiza. G.Călinescu s-a complăcut în această dublă ipostază, de arhivist și de creator”. Tentativă a exhaustivului, chiar dacă nu și-o recunoaște, determină sentimentul grandiosului pe care nici un critic nu l-a avut ca el. Să te miri admirând înseamnă că ai reușit să ieși din tipare, că respingi convențiile, că vrei altceva. Este ceea ce a făcut Călinescu în *Opera lui Mihai Eminescu*.

Editia a III-a, sub îngrijirea Ilenei Mihăilă, o reproduce pe aceea a lui Andrei Rusu, fără articolul „Contradicțiile erei burgheze oglindite în ideologia lui Eminescu”. Este o „editie jubiliară” ocazionată de împlinirea a o sută cincizeci de ani de la nașterea lui Eminescu (1850-2000) și a unui secol de la nașterea lui Călinescu (1899-1999). Primul volum a apărut în 1999, cel de-al II-lea în 2000. Fiecare dintre ele are o liminară „Notă asupra editiei” ce face posibilă înțelegerea unor „nesincronizări” cu editia a II-a. Ileana Mihăilă nu s-a limitat la o simplă reproducere. Am văzut că în versiunea din 1947 criticul face modificări. Prezentând, mai sus, câteva dintre acestea, ce în de noua organizare, adăugăm acum altele, precizate de îngrijitoarea editiei. Astfel, secvențe eliminate din *Descrierea operei* au fost folosite în capitolele *Cultura*, *Teme romantice*, *Tehnica interioară* sau în anumite subcapitole. Cu acribia proprie cercetătorului, sunt urmărite modificările survenite și noile „amplasamente” pentru a pune în lumină justetea celor mai multe dintre opiniile critice formulate inițial, pe de o parte și efortul rescrierii cărții, pe de alta. *Filozofia teoretică* și *Teme romantice* sunt aproape în totalitate refăcute. Au fost eliminate anumite pasaje considerate acum balast. O situație aparte o prezintă lipsa în editia a II-a a unui studiu deosebit de important, acela despre *Fata din grădina de aur* și *Luceafărul* din capitolul *Descrierea operei*. Cu maxim bun simț, editoarea notează: „Cum ar fi absurd să atribuim unui editor de valoarea lui Andrei Rusu inițiativa excluderii fragmentului în cauză, nu putem decât să conchidem că el nu se afla în spaturile pregătite pentru editia din 1947 de G.Călinescu însuși. Lipsind orice justificare a eliminării sale de către autor (textul nu pune nici un fel de probleme de natură politică, iar absenta sa din singura editie care a circulat în perioada postbelică a generat o întreagă serie de comentarii — nedrepte — pe marginea lipsei de interes manifestate de G.Călinescu față de culmea de aur a poeziei eminesciene), nu putem decât să presupunem un accident nefericit — pierderea unei coli tipografice întregi — pe care autorul nu l-a sesizat; fiind spre sfârșitul lucrării, fusese probabil informat că ea nu mai urma să apară”. Se are în vedere și posibilitatea ca însuși autorul să fi renunțat la această admirabilă analiză (se înțelege că nu este vorba despre prezentarea celor două poeme din *Descrierea operei*, la pg. 75 și 76), ceea ce ni se pare nefiresc. Pentru cei interesați acest fragment este reproduș în vol. II, pg. 534-549.

Pe linia aceluși intenții de a permite accesul unui număr cât mai mare de cititori la capodopera călinesciană, la înțelegerea nuanțată a comentariilor, sunt publicate traduceri numeroase citate în limbi străine (greacă, latină, italiană, franceză, spaniolă, germană, engleză), cu trimitirile de rigoare, aparținând unor nume cunoscute ori unor tineri al căror merit nu-i cu nimic mai prejos. Addenda I, vol. I, unde sunt incluse și *Lămuririle* lui Călinescu din 1935 după apariția primelor trei volume, Addenda I, vol. I, pentru capitolul *Cultura. Eminescu în timp și spațiu* și Addenda II, folosirea, selectiv, a noii ortografii suplimentează efortul îngrijitorului editiei în vederea aceleiași finalități — înțelegerea textului.

Așteptăm să apară, cât mai curând, în aceeași editură și sub aceeași redacție, *Viata lui Mihai Eminescu*. Vom avea astfel mult așteptatul diptic convertit într-o unică operă.

● Florin Ferendino — Peri sălbatici înfloriti (ulei)



EDITURA EX PONTO



CĂRȚI APĂRUTE:

• Beletristică

XXI de scene din viața lui Stefan.
Teatru de Stefan Caraman, 224 p.

Torentul. Roman de Victor Corches, 204 p.

Cartea lui Oma El.

Poeme de Cristina Eso, 94 p.

Dez(in)cântarea României.
Topograme de Augustin Ioan, 100 p.

Romanticism.
Proză de Bogdan Ștefănescu, 283 p.

Poeme pentru copilăria sufletului
de Liviu Tiplica, 72 p.

• Lucrări de specialitate

**Teste grilă pentru examenul de
capacitate la matematică** de Ion
Beldeanu, 76 p.

**Teoria și metodologia antrenamentului
sportiv** de Tudor O. Bompă, 378 p.

Personalități culturale tulcene.
Dictionar de Xenia Hoge, 162 p.

Imunoprofilaxia de Dana Magdalena
Coplan-Tacu, Valentina Florea și
Constantin Ciufecu, 300 p.

**Exerciții și probleme de matematică
pentru clasele I-IV**
de Ecaterina Rupesac, 304 p.

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE:

• Beletristică

Vinovată de utopie.
Versuri de Ana Ardeleanu, 80 p.

Dictionar de iubiri ratate.
Roman de Adrian Busilă, 300 p.

Transferuri de izvoare.
Versuri de Ion Dragomir, 100 p.

Steaua remiscențelor.
Roman de Vasile Gavrilă, 234 p.

Jurnal intermitent
de Pericle Martinescu, 350 p.

Forța destinului.
Roman de Vasile Mizdrea, 224 p.

Viața lovește în față.
Versuri de Claudia Obretin, 90 p.

Statornicele umbre.
Roman de Cristina Tamas, 195 p.

E o altă primăvară.
Versuri de Ulgean Memedemin, 100 p.

• Istorie și critică literară

Scriitori contemporani.
Eseuri de Stefan Cucu, 142 p.

**Curentele de avangardă și influența lor
în literatură** de Radu Gyr.
Critică literară. Editie îngrijită
de Ileana Marin, 126 p.

• Lucrări de specialitate

Ambarcațiuni de Ovidiu Ionescu.
Prefață de Ioan Popișteanu, 190 p.

**Istoria bibliotecilor din România în legi și
documente** de Constantin Mătușoiu.
Vol. 1-2, 1200 p.

**Sechestrul asigurator al navei
comerciale** de Maria Verioti, 350 p.



LECTURI

VICTOR
CORCHES

o istorie literară interdisciplinar- integralistă

În ansamblul istoriografiei literare românești, cartea profesorului Dumitru Micu (**Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism** — Editura „Saeculum” I.O., București, 2000) se înscrie ca o tentativă de istorie literară cvasiintegrală.

Fiind o lucrare recentă în domeniu, este de așteptat să contină informațiile cele mai proaspete, punctele de vedere cele mai noi în materie de valorificare diacronică sau / și sincronică a fenomenului literar național. Deși autorul ne asigură că „Această lucrare aduce la zi, revăzută și adăugită, **Scurtă istorie a literaturii române** (volumele I-IV, 1994-1997)”, rămâne de constatat, la o lectură mai atentă, în ce măsură opusul său se apropie de momentul literar al anului 2000.

Deocamdată, la o explorare preliminară, **Istoria...** în discuție ne-a făcut impresia unei impozante orgi baroce, originare din septentrionul european medieval, care își așteaptă interpretul celebru sau organistul novice.

Invocarea orgii nu este gratuită, fiindcă, asemeni polivalentului instrument muzical, structura cărții lui Dumitru Micu este una „polifonică”, construită pe numeroase „registre” interpretative, pe multe „palieri” exegetice, care își intersectează „partiturile”... literare pe parcursul lucrării.

Dacă lăsăm la o parte secțiunea introductivă (*Origeni*) și eseu final (*Încheiere*), creația cultă este divizată într-o puzderie de capitole și subcapitole, subordonate, însă, următoarei periodizări: epoca veche (secolele XVI-XVIII); epoca modernă (1790-1900); secolul XX, cu trei subperioade (începutul — 1901-1916; perioada interbelică — 1918-1944; perioada contemporană — după 1944). Dacă aceste epoci (cu excepția celei dintâi) au firave relații cu literatura, criteriile după care este structurată materia informativă și analitică sunt specifice fenomenului literar. Acestora, autorul le adaugă, fără a forța nota, alte principii de natură lingvistică, general-culturală, națională și internațională.

Surprinde plăcut faptul că literatura este interpretată și prin prisma interdisciplinarității, a relațiilor sale complexe cu filosofia și cultura generală, iar eseu final pune în ecuație primatul literar național cu literatura europeană și nu numai, adică subliniază aspirația literelor românești către universalitate și specificitate națională.

Afirmam anterior că **istoria**, structura ei, este dominată de criterii literare utilizate și de lucrările similare precedente. Dumitru Micu propune însă, și subcapitole noi. Astfel, la genul critică, istorie și teorie literară, eseu întâlnim formulări noi: primatul informației, orientarea pozitivistă; exegeză și cercetare, literatura secolului XX în monografii și sinteze; interdisciplinaritate; literatura în contextul cultural etc. Pentru caracterizarea sintetică și clasarea dramaturgiei se folosesc sintagmele: ruperea schemelor, de la uniformitate la diversitate; eseism și metaforism, limbaje noi. La proză ne întâmpină, în primul rând, cele două modalități epice fundamentale, folosite curent în epocă: modalitatea comportamentală și modalitatea analitică și problematizantă, spre un „realism integral”.

Această ultimă direcție este detaliată în alte patru orientări mai importante, urmate de numeroase subdiviziuni, cu mult mai multe decât în alte istorii literare de până acum. Aici, Dumitru Micu aduce un plus de contribuție personală — poate subiectivă — la ordonarea fluxului epic al prozelor diversilor autori și a formulelor narative utilizate de ei, fapt apreciat ca binevenit. Iată cele patru orientări epice propuse de istoric, unele cu totul noi: realism „netărmurit”, onirism, alegorism, parabolism, fantastic, meditație; fantasticul senzational, ludic; proza descriptivă și poetică, epica subiectivă, rememorativă; proza estetică, autoreferențială, parodică.

În schimb, la poezie, istoricul literar renunță la practica unor confrăți ce supun lirica unor nefaste operații de „atomizare” a direcțiilor și orientărilor postbelice. În consecință, Dumitru Micu îmbină criteriul social-cronologic („Măscarea lirică din anii 1944-1947”, generația „întreruptă” și „... căutări și direcții după 1947”) cu cel estetic: suprarealiști; himera poeziei pure; romantici și neoromantici;

clasicizanti și parnasieni; avangardiști; postmodernism etc.

Voi ilustra afirmațiile de mai sus cu câte un subcapitol aferent fiecărui gen literar:

— critică: *Primatul interpretării. Teoreticieni, stilisticieni, poeticieni* ar fi ilustrat de Liviu Rusu, Al. Dima, Silviu Iosifescu, Vera Călin, N. Tertulian, Ion Ianoși, Al. Husar, Adrian Marino, Nicolae Balotă, Irina Mavrodin și alții;

— eseismul și metaforismul, în dramaturgie, ar avea actanți importanți pe: D.R. Popescu, M. Sorescu, Gh. Astalos, E. Oproiu, D. Solomon etc.;

— proza comportamentistă de tip realist clasic și deschideri transrealiste ar fi fost „servită” de Z. Stancu, M. Preda, Petru Dumitriu, Eugen Barbu, Ion Drută;

— lirica avangardistă ar fi apanajul poetilor Leonid Dimov, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Constantin Abăluță, Virgil Mazilescu s.a.m.d.

Prin numărul de pagini destinat diverselor genuri literare, Dumitru Micu intră în contradicție cu majoritatea istoricilor literari, autori de istorii integrale, dintre care voi aminti doar trei: Al. Piru, Ion Negoitescu și Ion Rotaru, cei ce au acordat atenție mai mare literaturii de până la 1944. Ca atare, comentariile și structurile consacrate acestei părți a literaturii române sunt mai concentrate, numărul de autori discutați este mai redus, iar modalitățile de ierarhizare, de ordonare a scrierilor aduc puține elemente noi. Excepție pare a face proza interbelică, unde întâlnim sistematizarea prozatorilor după variantele „tolstoiană” (M. Sadoveanu, L. Brebanu, I. Teodoreanu și C. Stere), „balzaciană” (G. Călinescu și I. M. Sadoveanu), „dostoievskiană” (Gib I. Mihăescu, V. Papilian și alții), „proustiană” (H.P. Bengescu, F. Aderca, Titu Archip, Dan Patrasincu), „autentistă” (Camil Petrescu, M. Eliade, Anton Holban, M. Sebastian, M. Blecher s.c.l.) și „artistă” (Matei I. Caragiale).

Dacă sunt de acord, în general, cu tablourile sinoptice propuse de autor, am și unele rezerve. De pildă, includerea lui Ion Ghica printre junimiști nu mi se pare oportună; apoi, I. Barbu este numai neosimbolist, dar ermetic sau parnasian, nu? „Autentisti” nu sunt și „proustieni”? Dimitrie Stelaru nu s-ar fi încadrat mai firesc în formula „poetilor blestemați” (că damnat ca el puțin au fost) alături de Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Ben Corlaci și C. Tonegaru (cu care „a împărțit” și același inconformism social și moral) decât în eterogena și evaziva „formule lirice noi”, alături de E. Botta, M. Beniuc, M. Banus, A. Odeanu, M. Isanos și M.R. Paraschivescu?

Unele capitole și subcapitole au primit nume neconsacrate de uzul istoriografic de până acum; faptul ar putea crea confuzii, cum este cazul celui intitulat „Național și universal”, prin care, până acum, se înțelegea deschiderea literaturii române către universalitate și care conține, de fapt, ceea ce se numea și se numește literatură universală (fosta și actuala „străină”) și comparată. Apoi, dacă admitem o dată cu autorul că „literatura e studiată... și în contextul întregii culturi, în relațiile și interacțiunile ei cu limba, folclorul, filosofia, în aspectul reflectării fenomenalităților istorice” (p. 755), atunci nu era firesc ca **Istoria...** să se fi încheiat (excepând capitolul *Încheiere*) cu cel intitulat *Literatura în contextul culturii*? Așa cum este alcătuit sumarul, după acest capitol urmează altele, al căror loc noi îl vedeam înaintea acestuia. De ce? Pentru că următoarele sunt: *Primatul interpretării... Interdisciplinaritate; Eseu, cultură generală; Eseu, filosofie, știință*.

În schimb, este lăudabilă atenția acordată de istoric scriitorilor proveniți din rândurile clericilor, din diaspora, cărora le dedică două capitole distincte: *Diaspora*, incluzându-i pe Constantin Virgil Gheorghiu, Vintilă Horia, Leonid Arcade, Alexandru Vona, Paul Goma, Petru Popescu, Virgil Tănase etc. și *Proza românească în Basarabia, nordul Bucovinei și spațiul iugoslav*. Trimiteri dincolo de „fruntarii” face autorul și la poezie, critică și dramaturgie, constituind, poate, o premieră culturală pe plan național, în ceea ce privește imaginea netruncată, cvasiintegrală a literaturii române de ieri și de azi, realizată în condițiile libertății de exprimare.

Era de așteptat ca un istoric literar, care, anterior, studiasse și stia ce rol jucase publicistica în evoluția spiritualității românești, să acorde acestui sector cultural o importanță apreciabilă, pentru că alți istorici literari, printre care și Al. Piru, îl ignoraseră. Dumitru Micu comentează presa, dar nu atât cât ar fi fost necesar, fiindcă, dacă pentru *Dacia literară* — „întăia stătătoare” a literaturii și a romantismului românesc — și *Convorbiri literare* — prima revistă de elită a țării — marile lor merite în epocă și în posteritate sunt subliniate pregnant, în comentarii independente, celelalte publicații sunt caracterizate, mai ales, în capitolele introductive aferente unor curente sau mișcări literare, pentru a întări ideea că au fost periodice de direcție, cu program. Dintre cele zise eclectice, independente, istoricul literar comentează, separat, numai *Contemporanul* și *Vieata Nouă*. Dar, unde sunt atâtea altele până la 1914?

(va urma)

legenda ca roman

Dezvoltat pe o temă de sorginte mitologico-religioasă existentă în Biblie, **Caina sau Surorile Crețov**, recent apărut roman al Mariei Pop este, prin subiect, o transpunere modernă a legendei din Vechiul Testament despre uciderea lui Abel de către fratele său Cain. Lungul sir de episoade, organizate incitant, nelinear, desfășoară însă, de astă dată, povestea unor surori gemene, Crina și Mirona. Ivite în familia unui preot din nucleul de români născuți, crescuți și educați într-o zonă mirifică de la marginea Dunării și Deltei, cele două surori, fiinte diametral opuse ca gândire, temperament și atitudine, sunt două plâsmuiri literare reușite, convingătoare proiectii dihotomice în nuanțe de alb și negru. La un pol se află Crina, soră fără egal, mereu caldă, cu puritatea sufletească a unui copil, aptă, în frumusețea ei fizică și morală, de trăiri subtile și elevate. La celălalt pol este Mirona, care, invidioasă, obraznică și rea, râvneste să ajungă studentă la Facultatea de sport și educație fizică, dar sfârșeste prin a deveni o K.G.B.-istă de mare forță, călătorind în misiuni secrete la Londra, New-York, Berlin, Roma, Paris. Vădindu-se finalmente imorală și invidioasă, aceasta își asasează sora prin sfâșierea jugularei. Curând, după crimă, încep pentru ea chinurile remușcării, accentuate prin derularea trecutului petrecut cu sora ucisă, și eroina intră la mănăstire și se călugărește, luând numele de Antuza.

Cum se vede, direcția de evoluție a conflictului de bază din acest roman este una clasică, previzibilă, virtuțile literare, indubitabile, fiind de semnalat în alte zone. Ceea ce reține atenția, în primul rând în roman este, negresit, fluxul narativ al textului. Preponderent epică, proza din **Caina sau Surorile Crețov** pune în prim plan evoluția raporturilor dintre cele două surori, procesul îndepărtării lor sufletești, modul în care, încet-încet, prin nesăbuinta Mironiei, rivalitatea dintre ele devine dușmănie. Pagină de pagină, relatarea dezvăluie însă o naratologie modernă, epicitatea fiind intersectată de fragmente psihologice ori descriptive binevenite, care înviează atmosfera cărții. Un remarcabil spor de factură literară capătă romanul, de asemenea, prin orizontul de investigație implicat. Proiectată pe fundalul unor realități istorice românești din Basarabia de la mijlocul secolului XX, povestea surorilor Crețov schitează cu mare îndemănare, tabloul social al epocii. Fără a deveni un roman politic în sensul strict al cuvântului, **Caina sau Surorile Crețov** lasă a se vedea cât de năpraznic a putut altera comunismul raporturile din celula intimă a familiei, ca și drama, evocată cu sensibilitate de autoare, multor români care au îndurat surghiunul deportării în Siberia, unde au și murit cei mai mulți. Fictiune și totodată realitate, **Caina sau Surorile Crețov** scris într-un stil alert, este un roman care se citește cu interes.

ENACHE PUIU

hotarul singurătății

Un roman de aventuri în bună tradiție clasică, alimentat de o vastă experiență profesională și impregnat de tot lirismul și reflexivitatea specifice vieții grănicerești, ne propune colonelul Vasile Mizdrea cu **Hotarul singurătății** („Ex Ponto”, Constanta, 2000). El oferă pilda scriitorului onest care descrie în exclusivitate stări de fapt îndelung documentate, dând curs unui corpus de obsesii proprii și durabile, reluând și adâncind motivele sale predilecte din volumele anterioare (**Noaptea cocorilor albi** — 1995, proză scurtă și **Jocul destinului** — 1998, roman), și dedicând cititorului o operă care impresionează, dincolo de varietatea stilistică, printr-o unitate tematică exemplară.

Locotenentul Andrei Cazacu este comandantul unui pichet grăniceresc din sudul Dobrogei. El își dispută statutul protagonistic, în lupta cu fenomenul infracțional ca și în economia de ansamblu a romanului, cu câinele său Codrut, adevărat Colt Alb descris cu lux de amănunte și într-o deplină obiectivitate științifică. O suită de aventuri captivante și de revelații sufletești se împletesc într-un mod sensibil, neindiferent la nuanțele vieții, și culminează cu un final fericit, în care răii sunt pedepsiți și echilibrul cosmic este refăcut. Totul filtrat prin lirismul celui care, la vârsta eroului său și pentru a mai îmblânzi asprile vieții militare, citea soldaților, adunați în careu pentru prelucrare ideologică, poezii din Esenin, nelipsit din porthart.

Posedând știința detaliului pitoresc și a organizării de ansamblu, Vasile Mizdrea e unul din prozatorii importanți ai spațiului dobrogean.

MĂDĂLIN ROȘIORU

acum e vremea

Volumul lui D.I. Nistor (**Acum e vremea**, Ed. Menora, 2000) se deschide cu un *Cuvânt înainte* semnat de Virgil Cănde, care afirmă pe bună dreptate: „Versurile lui D.I. Nistor sunt soliloquii și rugăciuni, mărturisiri și chemări către aproapele, imnuri de slavă lui Dumnezeu.” În *Postfată*, C.D. Zeletin opinează că e vorba de „o carte gravă, de rugă, a unui suflet de

factură mistică, rod al unei experiențe adânci de gândire religioasă, și chiar al unei trăiri duhovnicești.”

Primul gest pe care-l face credinciosul este *purificarea*. Aceasta poate fi detectată atât în prima parte (*Acum este vremea*), cât și în cea de-a treia (*Lângă al meu aproape — filocalice daruri*).

Poeziile din a doua parte a volumului sunt adevărate *cântări de credință* — cum afirmă însuși autorul în poezia *Chematu-ne-ai în Ta Cale*. Nevoile sufletului mereu tânjind după mântuire (ideea fundamentală a întregului volum) intră în rezonanță cu reflecțiile Sfinților Părinți: Fericitul Augustin, Sf. Grigore de Nazianz, Sf. Ioan Damaschin, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Scărarul, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Efrem Sirul, Sf. Antonie cel Mare, Sf. Simeon Noul Teolog.

Cea de-a treia parte (*Lângă al meu aproape — filocalice daruri*) reia și accentuează câteva aspecte specifice isihiei (întâlnite și în prima parte), în spetă *tăcerea și așteptarea*. Ilustrative, în acest sens, sunt poeziile *Doamne, într-a mea vrere* („Străin de-a veacului ispită, / s-aud tăcerea Ta as vrea / și inima să-mi soptască mereu / «facă-se, Doamne, voia Ta!»”).

Poeziile din a patra parte sunt *murmur de psalmi*. De altfel, registrul verbal al acestor creații este specific *manierei laudative* a psalmilor davidici: „povara de trup / și de gând / să o pot purta, / lasă-mi și azi / într-a harului / lumină, / suflet nepătimitor.” (*Lauda Ta*).

Ultima parte — *Bobul de credință, bobul de tăcere* — are valoarea unui *compendiu de rugă*, având ca nucleu isihia. Aici sunt reluate, condensat, problematica mântuirii, a credinței în tăcere, a iubirii și a dorului.

CONST. MIU

timpul vertical

Percepția timpului înfrânge caducitatea perenă; de aceea, viața e mai mult o geometrie de forme, de sunete și culori. În virtutea unui asemenea principiu, creația poetică a lui Geo Olteanu (**Timpul vertical** — Ed. „Astra-Nova”, Brașov, 2000) este o arhitectură stabilă și precisă, expresie a situații într-o spațialitate pură, în volumul

Psihologic vorbind, poemele din această carte vibrează de tensiunea subiectivității, consecință a unei note particulare a lirismului dintr-o fază, care nu mai e de început, a evoluției gândirii și mijloacelor poetice. Ceea ce, în fond, se poate traduce ca luciditate cenzurată și pasionalitate, realitatea trăirii și trăirea realității: „Trebuie să mă întorc / de la tine pe jos, / dar mergând înainte / pe cealaltă jumătate / a sferei. / Trebuie să mă întorc / de la tine pe jos, / Fată Morgană, / să ajung iar / în pământul meu, / să încep din nou aratul / semănatul / și din nou să pornesc / să te caut” (pag.22). Starea aceasta, în expresie poetică a unei mișcări lăuntrice e aproape un program existential. Măsura și ritmica versului se constituie armonios, sentimentele sunt comunicate aici spontan. Autenticitatea trăirii, lipsa de artificiu și contrafacere au o motivație programatică. Poetul pare a se folosi de cuvintele în sine, de materialul concret lingvistic și nicidecum de umbrele cuvintelor, de imaginile lor: „Am încărcat pe cai și pe cămile / toată averea mea, / tot ce strânsesem, / bune sau rele, / și am pornit să cuceresc lumea.” (p.18). Și tot așa, cu tenacitatea pusă în asimilarea celor mai diverse forme și atitudini poetice, conventionalismul trece drept avânt patetic. Cultivat cu precădere în ordinea timpului, peisajul celest se substituie cu cel teluric, în ordinea spațiului: „Eu n-am arat cu plugul câmp de stele, / Si nici n-am semănat în brazdă flori; / Eu n-am deschis, izbind toiagu-n stâncă, / Izvor de viață pentru trecători. / Abia de mi-am săpat adânc cu sapa / Ogoru-ntelenit și gândul greu, / Am absorbit încet, cu sete, apa / Din norii-ngrămădiți pe cerul meu. / Abia de mi-am găsit un colt de soare / Să-mi coacă bobul semănat târziu, / De mi-am crescut ca din granit o floare, / Am înflorit și-am început să fiu. / Eu n-am să-mi caut loc printre lăcferi, / Nici n-am s-ajung să luminez pe mări, / Dar voi ara ogorul meu întruna / Si voi sădi făclii și albe flori. / Că de-am ajuns să las în urma mea la alții / Un strop de soare cât un licurici, / E semn c-am ars în clipa efemeră, / C-am semănat și c-am trecut pe-aici.” (p.59). Dacă Geo Olteanu este, astăzi, unul dintre cei mai cunoscuți și mai apreciați autori de epigramă (creație răspândită în mai toate revistele de specialitate și în majoritatea antologiilor de acest gen), dar și a unui volum de autor (*Focuri Bengale* — Ed. „Primer” din Ploiești, 1998), nu putem uita că de-a lungul anilor n-a părăsit nici poezia, unde alături de verva satiricului se naște în permanentă inflexiunea de umor, suavitate și „fantezie” a unui autentic poet liric. Mărturie stă volumul acesta de care ne ocupăm — gest de nostalgică regăsire când elanurile sufleteste capătă conture literare: „Vom încerca mereu! Nestinsul vis / Împarte lumea tot mereu în două: / De-o parte cea surpată, în abis / Sperată, de cealaltă, una nouă. / Învisi în noi, cu vremea dedesubt, / Cadavre ne dăm vulturilor serii / Când arcul se refuză-ntins și rupt / Pe el se-așază frunzele tăcerii.” (p.17). Într-o poezie intitulată *Tărie*, înțetăierea sentimentului vietii cu cel al morții dă distincție existenței și profunzime meditației poetice:

„Tăvăluguri peste mine trec, / Tot mereu în funduri mă apasă; / Si din nou mă scol și mă petrec, / Si mereu ridic o nouă casă. / Nu-mi strivesc nici inima, nici gândul, / Robile ce vor să mă îngroape; / Cald pământu-n sânul-i ascunzându-l, / Stie trupu-mi în adânc să-l scape, / Si să-l dea din nou la suprafață, / Peste câmpuri soarele să-l bată... / Tăvăluguri câte vin și trec / N-or să mă îngroape niciodată!”

Apartinând unor diverse perioade din creația sa, poeziile din volumul **Timpul vertical** dau la iveală, amplificat, imaginea poetului Geo Olteanu, autorul *Focurilor bengale* în literatura română.

VICTOR STEROM

cum se scrie un text

Cartea Andrei Serbănescu, **Cum se scrie un text**, atrage atenția lectorului, mai întâi, pentru că este scrisă bine; autorul este un perfect ghid de lectură, își orientează permanent textul spre *propozițiile teză*, nu-si pierde nici o clipă din vedere publicul pentru care scrie. Apoi, lectura se dovedește utilă, chiar dacă, să presupunem, lectorul nu se află la începutul practicii sale în ale producerii de text; lectura devine o verificare necesară și plăcută în același timp, un joc în care poți constata că regulile nu pot fi încălcate, fiind în-scrise în nodurile tesăturii, texturii, iar Andra Serbănescu le desfășoară riguros, didactic, «ad usum delphini.».

As recomandă cartea Andrei Serbănescu elevilor de liceu din anii terminali, studenților, profesorilor din învățământul preuniversitar, și nu numai, preocupați de procesul și de teoria comunicării sau de mecanismele de structurare corectă a unui text, autorilor de manuale, studenților interesați de practica lecturii, de sistemul de funcționare a textului, de tehnicile de receptare, de înțelegere a logicii interne a unui text.

Autoarea construiește un model teoretic, prin raportare la care oricine, cunoscător competent al limbii, poate să se transforme într-un producător de text. Conceptele teoretice sunt despovărate de greutatea informației strict științifice (deși bibliografia lucrării ar putea facilita un astfel de discurs, tehnicist), devin ușor accesibile, chiar unui lector neavizat în teoria comunicării. Modul în care este organizată cartea, ordinea în care se înalță ideile, ușurinta autoarei de a îmbina exemplele individualizatoare cu cele generalizante, simplitatea de suprafață și complexitatea de adâncime a discursului eficientizează transmiterea informației.

Ce l-ar putea interesa, în cartea Andrei Serbănescu, pe un student care trebuie să-si redacteze lucrarea de seminar sau lucrarea de licență? Dar pe un elev care trebuie să redacteze un referat pe o temă dată sau pe un licean îngrijorat că nu va ști cum să-si organizeze eseu, obligatoriu la examenul de bacalaureat? Mai întâi, modul în care se planifică un text, alegerea unei teme interesante, care să suscite interesul publicului receptor, încadrarea în subiect, nevoia de a elimina informațiile inutile, inefficiente demonastratice. Lectura științifică, folosirea materialelor documentare (catalogul tematic, sistematic, științific, alfabetic), dictionarele, Internet-ul, trimerile bibliografice sunt informații utile, prezentate accesibil de autoarea lucrării.

Un segment important al cărții îl constituie rolul publicului în reușita unui text. Autorul de text este invitat să se gândească mai mult la motivarea publicului său potential, pentru a-l determina să citească și să recepteze, eventual pozitiv, textul. Lectorul în-scris devine o problemă incomodă, dar rezolvabilă. Textul scris pentru o *elită*, posesoare a unui cod singular, aristocratic, rămâne anacronic într-un timp al democratizării actului lecturii. Aflăm că publicul trebuie motivat să *ne* citească, și mai mult, că este necesar să *ne* adaptăm atitudinii publicului, să reținem atenția chiar unui public ostil. Cum? Cartea oferă multe *chei*, pe care vă las să le descoperiți singuri. Implicarea credibilă, tonul, rolul asumat de autor în propriul text, construirea argumentației, cunoașterea *publicului țintă* și anticiparea obiectiilor sale definesc textul, îl orientează, îi asigură, după caz, (in)succesul.

Cu siguranță, cartea Andrei Serbănescu este scrisă bine: structurarea textului asigură o succesiune eficientă, persuasivă a ideilor; este evident că autoarea reușește să-si ajute cititorii să-i urmărească demonstrația; argumentația convinge, mesajul este transparent prin limbajul clar, convingător.

Cine este Andra Serbănescu? Aflăm din prezentarea pusă la dispoziție de editura „Polirom”, lasi (unde apare lucrarea **Cum se scrie un text**) că este „lector doctor la Facultatea de Litere, Universitatea București, și cercetător la Institutul de Lingvistică al Academiei Române *Iorgu Iordan*. Conduce cursuri și seminarii de lingvistică generală, comunicare, pragmatică, limba română contemporană, redactare de text. Este membră a Asociației Internaționale pentru Studiul Dialogului. A publicat articole de lingvistică în revistele de specialitate, recenzii, traduceri și o lucrare de gramatică pentru gimnaziu”.

Dacă ati crezut că textul este produsul



VIVISECTII

NICOLAE MOTOC

REFUZUL TRAGEDIEI?

Cartea de poezii” (sintagmă folosită de autor care mi-a stârnit la început scepticismul) semnată de Flaviu Cristian, cu un titlu tern, *La răscruce de drumuri*, amintind si de titlul unui roman englez scris în secolul 19, s-a dovedit, până la urmă, a fi bogată în sugestii și idei legate de comportarea poetului în fata mortii și de soarta poeziei într-o lume hipercivilizată. Nu puteam rămâne indiferent față de acest autor căruia îi apare *cartea vietii*, în toate sensurile, la Editura „Arhipelag” din Târgu Mures, văzută numai în corectură, cu puțin timp înainte de moarte. Simpatia mea pentru el se alimenta, pe măsură ce înaintam în lectura ei, din coincidentă celor câteva date ale vietii lui, cât se poate de reale (de pildă faptul că trăia într-o casă pe malul Oceanului Pacific, de unde, în exercitiile Yoga, se închipuia fuzionând cu elementele lumii) cu cele câteva date ale vietii mele, sub cupola visului, și deci, cât se poate de imaginare, dar si din compasiunea mea pentru traseul încălțit și dificil pe care l-a avut de străbătut, pentru a se ilustra ca matematician și informatician, cu izbânzi notabile în Occident, ajungând în final, din clipa când i s-a diagnosticat un cancer fără leac, să se întoarcă la poezie.

Citeam, deci, câteva texte despre moarte (nu-mi permiteam să iau „doze” mari, protejându-mi firea optimistă) și mă gândeam la agonia lui care a durat cincisprezece ani, la ciclurile dureroase de chimioterapie pentru cancer („cel mai barbar tratament medical contemporan”) la terapia spirituală pentru care a optat până la urmă, dar si la felul cum se va înfășa o astfel de poezie la judecata de apoi, care nu pune prea mult pret pe argumentele extraestetice. Citeam și rămâneam de partea lui, mai ales că poetul își limpezia discursul (și aici mă trezeam în capcana altor afinități) punând accent pe filosofia lui Dogen, fondatorul buddhismului soto zen în Japonia secolului al XIII-lea, în care timpul este văzut diferit de felul în care e perceput în filosofia europeană.

Vrând-nevrând mă simteam ispitit, la lectură, să confund si eu calea terapiei filosofice buddhiste, care-ti cere să faci pace cu certitudinea mortii și să trăiești (epicureic?) într-un prezent continuu, cu cealaltă cale agreeată de Cristian, a terapiei poetice și să pun în cui, după usă, judecata estetică. (Mai ales că Buddha, când vrea să ne convingă că învățătura lui nu e o dogmă, ci doar o cale de a cunoaște realitatea, se exprimă extrem de poetic: „Această învățătură poate fi comparată cu o plută pe care cineva o folosește pentru traversarea râului ce curge între malul iluziilor și malul adevărului, al Nirvanei. Numai un prost ar rămâne atașat de plută lui și ar căra-o în spinare după ce a ajuns la celălalt mal, malul eliberării de suferință”). N-am ajuns până acolo, și nici n-a fost nevoie de așa ceva; pentru că în cartea lui Flaviu Cristian am descoperit destule piese de

rezistentă care, dincolo de orice filosofie, sunt vii, indestructibile: *Tinerete* este, în mod sigur, un astfel de poem: „Există o femeie / cu ochii ca zodiacul / îmbrăcată în ceată si ape / când îi dau un sărut / buzele ei se întredescur / precum zăpada ce se topește // Există o plajă / unde printre lagune de lumină / stoluri de pescăruși / se rotesc deasupra valurilor / precum timpul / tipând plecând revenind // Nu ti-e frică de moarte? m-a întrebat / Cum pot să știu? am răspuns / nu-mi amintesc nimic / despre nasterea sau moartea mea / Eu trăiesc ca si cum nu m-as fi născut / si nu voi muri niciodată”.

Admitând că moartea încetează să fie moarte când e limpede și distinctă, poetul se pare că-si trăiește mult mai intens viața, cu toate simturile în alarmă. Flaviu Cristian are sentimentul, cum de altfel mărturiseste într-un interviu acordat Letitiei Guran, că „depune mărturie cât de minunat-ului toare este această viață”. Crede că „scrisul corespunde unei dorințe foarte adânci de a împărtăși această bucurie cu alti oameni”. În consecință, el practică o poetică a senzațiilor, cum exact diagnostichează Al.Cistelean în prefata sa la volumul *La răscruce de drumuri*: „Oamenii sunt nervii si ochii / urechile papilele gustative / ale universului // Organele de simt / ce-i permit / să se simtă să se vadă / să se audă să se guste / pe sine însusi / să devină constient / de uluitoarea sa frumusetate” (*Oamenii*). Dar, probabil, acest text e prea teoretic-constatativ si lipsit de vibrația emotiei directe. În schimb vine, ca alt argument în favoarea unei poetici a senzațiilor, un text remarcabil și prin micile străluciri ale expresiei lirice, cum este *Iarnă în Alpi*: „Ninge ninge cât vezi cu ochii / toate sunt pierdute în ceată / si în sunetul moale al zăpezii / ce cade în noaptea de afară // O melodie lentă / umple casa luminată / doar de focul din cămin / si de sclipirile rubinii ale vinului // Ca să mai pui lemne pe foc / te ridici / cu sânii si coapsele strălucind / în reflexele flăcărilor // ... Peretii unduiesc în lumina lichidă / si totul se înfiorează / de voluptatea miilor de fluturi / ce încet bat din aripi”.

Survolând textele care transcriu, fără fior liric, teza buddhistă a *momentului prezent*, unicul ce poate fi trăit cu maximă intensitate, ca si cum n-ar exista nici trecut nici viitor (vezi *Aici si acum*, *Pace interioară*) sau textele care nu depășesc nivelul unor note de drum marcate de descrieri minutioase si de plăcerea enumerării unor nume de orase si locuri văzute în călătoriile sale (vezi *Remarcabile privelisti*) trebuie să subliniez că poetul este mai întotdeauna interesant și convingător când mărturiseste ceea ce simte cu toată fiinta lui, privind în jur: „Atent la tot ce se întâmplă / dar fără să asocieze cuvinte / cu ceea ce văd si aud / respir linistit / aerul viu al oceanului / mirosind a scoici si alge... // De la un timp distinctia dintre mine / si ceea ce se întâmplă în jur dispare / respiratia mea gândurile mele / sunt unul si acelasi lucru / cu tărăitul greierilor zborul păsărilor / apusul soarelui valurile oceanului” (*Meditație*).

Nu stiu dacă în tentativa lui Flaviu Cristian de a se elibera de suferință pe calea terapiei buddhiste, care se intersectează, uneori, cu cea a poeziei, se poate descifra si un anumit fel de a întoarce spatele tragediei. Dar as putea afirma, fără greșeală, că sufletul poetului, precum acela al oricărui român, era bântuit de un daimon care, dincolo de orice filosofie, ar fi acceptat cu umor si o „moarte de probă” — pentru că, nu-i așa, după Wittgenstein „moartea n-a fost trăită” — o moarte fie si numai „pentru trei zile”, cum spune Wallace Stevens, după care îmbogățit cu uluitoarea-i experiență să se întoarcă printre noi și să depună mărturie.

inspirației, că eleganta, expresivitatea, sunt doar talent, daruri ale proniei, iar dumneavoastră nu ati fost hărăzit de zânele bune, este momentul să renunțati la complexe, și să aflați că, în laboratorul unui text bine scris, se ascunde multă muncă, documentare și, mai ales, cunoașterea regulilor comunicării și ale producerii de text.

LĂCRĂMIOARA BERECHET

Înțelepciunea ascetului

După mai multe volume de versuri și proză, primite în chip deosebit de favorabil de critica literară, Arthur Porumboiu s-a hotărât acum, în anotimpul maturității depline, să-si adune într-o carte „pietre pentru templul său”. Este vorba de mai multe aforisme, reflecții, confesiuni, poeme gnomice, publicate de editura tomină „Ex Ponto”. Din *poeta vates*, cu accente de tribun constatat, Arthur Porumboiu a devenit treptat un *poeta sapiens*, un creator care se află pe calea înțelepciunii.

Majoritatea aforismelor, a reflecțiilor cuprinse

în volumul **Înțelepciunea ascetului** alcătuiesc o mică *Ars poetica*, în care autorul își expune punctul de vedere privind actul de creație, forta exercitată de „Poesia” asupra unui destin uman. Poezia este considerată un travaliu cotidian, o stare de spirit permanentă, o condiție *sine qua non* a existenței creatorului: *O zi fără Poezie ar fi ca si cum mi s-ar lua aerul și din pupile mi s-ar extrage imaginile; Poezia e mai puternică decât moartea, însă numai atunci când e chemată să-nvingă propria-i moarte cu care se naște. Așadar, Poesis-ul poate învinge Thanatos-ul, extincția fizică a creatorului*.

Se emit multe judecăți de ordin estetic, autorul glosând pe marginea notiunilor de *frumos*, de *artă* etc. Nu lipsesc accesele de suprem orgoliu, egolatria: *Pentru că m-am născut genial, nu pot să scriu un vers prost*.

Deși obsedat de ideea implacabilului sfârșit, poetul are încredere nemărginită în imortalitatea „Poesis”-ului, în perenitatea Cuvântului: *Eu nu putrezesc fiindcă niciodată cuvântul nu putrezeste; Poezia este victoria supremă în fata neantului*.

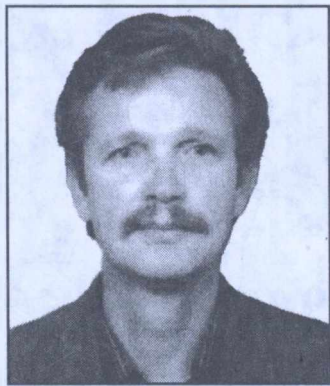
Cu două mi de ani în urmă, Horatiu exclama, într-una din *Odele* sale („Carmina”, III, 30): *Nu voi muri întreg, o mare parte / din mine fi-va mai presus de moarte*.

STEFAN CUCU

Viscolul se opri de curând și căzuse gerul. Zăpada scârtăia. Episcopul de Muncaci, Manuil Oslavsky, pornise din vară cu hinteul, schimbat acum cu sania, prin Ardeal, ca să cerceteze uniata după trecerea lui Visarion. În nordul Transilvaniei, scria în primul raport trimis Curtii Imperiale, "clerul stăruie în unire, iar poporul e statornic în credința față de biserica Romei". În sud însă, unirea era cu totul răsturnată de acel *impostoris Pseudo-Monachi*, Visarion Sarai. Aici românii voiesc să fie liberi în religie. Și, obosit de așa lung voiaj, cu ochii injectați, stând în hinteul în poziția demnă ce se cere unei fete bisericești, episcopul își suflă în palmele făcute căuș, să le mai dezmorească și scoase foile, pentru a mai cerceta o dată lista ce-o întocmise. Bule și buline, înjură Oslavsky în gând și își făcu cruce — să-i fie iertat. Cincizeci de preoti ortodocși aveau îmbuliniți pe răboi. Îi rândui iar, care după ce a făcut. Unii au atârnat, alții au tulburat, mai multi au alungat popa unit din sat, câțiva stola occidentalilor au uzurpat. Scrise în dreptul fiecăruia pedeapsa cuvenită. Și din memoria-i de elefant, mai trecu cinci preoti orientali pe daiboj, oftând. Cu arătătorul său gros, cu falange păroase, pe care avea inele, făcu o crăpătură în perdea și suflă pe geam, să-l dezghete. Privi afară. Se apropiau, el și străjerii săi, ce stăneau omătul scârtăitor în urma-i, de Păuca. Dar iată un conac în tulburare. Pe aproape de tabla zăpezită pe care scria numele nobilului cu litere groase, *Sigismund Bacsafalnsy*, treceau câțiva țărani, care duceau un pandur legat. Oslavsky nu vru să intervină, căci treaba lor ce făceau iobagii, dar îi urmări din priviri. L-au dus pe pandur o bucată de cale, l-au dezlegat și i-au dat drumul, împreună cu încă un om, pe care abia acum episcopul îl vedea. Era mărunțel și rău înspăimântat, cu părul vâlvoi — și o luă îndată la goană, poticnit, mai împiedicându-se și căzând, iar pandurul îl urma cu aceeași răvnă. Când omulețul fu însă îndeajuns, poate, după părerea sa, de departe de țărani, se întoarse spre ei și începu să le strige injurii și amenințări în limba aceea barbară, valaha, din care episcopul nu pricepea un bob. Tare era curios Oslavsky ce și cum. Bule și buline, înjură în gând și își făcu cruce — să-i fie iertat. Un bob zăbavă, cumetre, își spuse — și ai să afli. Curând fu în cătun, iar judele comunal, Imre Papp, îl primi cu pâine și sare, în vreme ce patru codane jucau perinita pe zăpadă, după scripca unui lăutar. Un adevărat Liszt, se uimi episcopul, ascultând sunetele scârtăite și zbârnăitoare scoase din vioară de tigan. Nu știu dacă episcopul avea ureche muzicală, ca să stim dacă-i putem lua aprecierea drept măturie a marilor talente ce se irosc, lipsite de instrucție, pe tristimanele noastre meleaguri. Poate că așa este — nu bag mâna în foc. Dar sătucul era, chiar dacă înghetat, în fierbere și Oslavsky se dumiri, căci ochiul său înțeleptit de la câte văzuse, cunoștea semnele. Clopotul bătea într-o dungă, țărani umblau furis pe aproape de biserică, purtând unelte agricole în mâini, dar nu le purtau ca tot omul ce merge sau vine de la muncă. Parcă le-ar fi furat, dosite. Îmbulinări, gândi episcopul. Voi mai trece vreo doi sismatici pe răboi. Sismaticii erau, se-nțelege, schismaticii, ortodocșii adică. Era singurul cuvânt pe care Oslavsky putea să-l pronunțe din varvara limbă a gintei latine.

— Hármoszáz kétezer kilométer tettiünk meg, îi spuse atunci judeului comunal, adică: am străbătut două mii de kilometri.

— Hányzor? adică: de câte ori, întrebă judele prosteste, intimidat de veșmintele episcopale. Oslavsky nu luă seama la fâstăceala omului și întrebă ce se petrece. Dorea amănuntele, căci altfel știa: în tot sudul Transilvaniei, în toate comunele, era la fel. Iobagii alungau preotul unit și dădeau parohia în stăpânirea unui preot ortodox. Oftă Oslavsky. Mari acțiuni de instalare a clericilor uniți în sate și cătune au avut loc încă din vremea lui Atanasie Anghel Satanasie și iată că acum sunt alungati. Preotul unit venea cu solgăbirău, cu soldați și lua în puterea lui biserica. Dar întocmai cum a spus Peter Ianos din Sibiu: chiar dacă voi, clericii, veti fi uniți, noi nu vom fi — mult prea puțini țărani au venit la unire, desi nu avea cine le boteza copii, cine-i spovedi și împărtăși, cine săvârși Tainele. Dar după cum era un obicei din mosi-strămoși, fruntașii din fiecare sat se adunau în ascuns și hotărâu. Așa au trimis peste munti tineri care au fost hirotoniti la București, la Râmnicu Vâlcea, sau chiar la Karlowitz, și care s-au întors ca preoti orientali, în ciuda prigoanei la care erau supusi. Oficiul liturgic sau vecernii în odaia câte unei case, în sopruri sau chiar sub cerul liber, tineau slujbe la căpătâiul bolnavilor, botezau, nunteau, spovedeau împărtășeau — și toate celelalte. Dar după ce Visarion a trecut, oamenii nu s-au mai multumit cu atât: își luau înapoi bisericile... Ioan din Păuca, îmbulină Oslavsky preotul de care i-a spus judele comunal, pe lista-i. Și lista lui Oslavsky, cum spuneam, era lungă. Nici un popă ortodox nu scăpa de ea.



DAN PERȘA

CARTE DE CITIRE!

A dracului iarnă, blestemă vicejudele nobililor din Alba de Jos, Francisc Rátöny. Crivățul sfichiua, dar el mergea înainte, spre Păuca. Din nările calului, acoperit cu pleduri ca să nu înghețe, ieșeau coloane de vapor. Pe vicejude îl urmau un comisar cu sase panduri. Preotul unit, alungat din sat, făcuse jalbă protopopiatului unit, acestas-aplâns Tezaurariatului — și iată-l pe el, Francisc Rátöny, pus pe drumuri pe-o vreme pe care, vorba românilor, nici câinele să nu-l scoti din casă. Trebuia să aresteze popa ortodox. Trecu pe lângă conacul nobilului Sigismund Bacsafalnsy și intră în sat, îndreptându-se spre parohia părintelui Ioan. Tipenie de om pe ulite. Dar se auzeau dinspre deal, unde trebuie să fi fost derdelusul, strigăte de copii. Fumul ieșit din hornuri, era pe dată spulberat de crivăț. A dracului iarnă, înjură iar Francisc Rátöny. Mărunțel cum era, abia se vedea în șaua calului. Își simtea urechile surzite de suierul vântoasei. Să-l arestăm pe popă și-apoi vom trage la casa judeului comunal, îi strigă el comisarului. S-au îndreptat spre parohie și cătanele au izbit ușa, rupând-o din tâțani. L-au scos afară pe Ioan în antieru, fără culion și descult. Părintele Ioan nu știa ce și cum, dar când s-a dumințit că e cu tâlpile

cum făcuse și în alte locuri, unde tulburările au fost mai mici ca în Păuca. Dar amotit de ger și sătul de aceeași poveste, în care unitii istoriseau una, iar ortodocșii alta, fiecare cu turta pe spuza lui, își întocmi raportul conform spuselor judeului comunal și încondeie preotul satului... Istoria suferă de o trufasă stereotipie. Noroc cu oamenii, fiecare alt soi, gândi Oslavsky. Apoi intră la cald și noaptea visă lista popilor sismatici, lungindu-se ca o pamblică în jurul Terrei. Pe ea, numele erau scrise cu flăcări și episcopul, ca în iad Sisif, nu se mai putea opri din citirea faptelor adunate.

Pe malul drept al Oltului, protopopul unit Lascu înainta, cu panduri după el, spre Colun. Nu-i o comună prea mică pentru un protopopiat așa mare Colunul? cugetă el, întrebându-se. Vroise să zică: pentru un protopop așa mare, dar era modest. Locul meu ar fi Blajul, lângă episcop, iar când Aron, care e bătrân... Dar nu-si duse gândul până la capăt, căci era modest. Mărirea e desartă, cornul putred al slavei. O mai fi mult? se cătrâni apoi, căci îl durea sezutul de la statul atâtea ceasuri în cărută, peste un morman de bulendre, toaletele neveste-si. Si



• Florin Ferendino — Inundatii (acuarelă)

goale pe zăpadă, s-a apucat să strige după ajutor. Avan! Căci vântul îi mânca strigătul de pe buze. Dar un mânz de copil venea, cu nasul roșu, dinspre derdeluș. Când îl văzu pe tată-său legat, îndată prinse glas și se apucă să orăcăie. Cătanele au vrut să-l lege, dar mai va. Le scăpă, sfredelul, printre degete și — glont spre biserică. A intrat, a baricadat ușa, a urcat în clopotniță și s-a apucat să tragă clopotul. Taman atunci se opri crivățul și căzu gerul, încât dangătul se auzea hăt, până în satul vecin. Sătenilor le-a sărit inima din loc. Pe dată s-au desprins de gura sobei și-au năvălit, cu mic, cu mare, care cu ce avea la îndemână: toporișca, reteveul, cosorul, furca — spre parohie. Au dat iama în panduri și l-au scăpat pe popă. Francisc Rátöny împintea calul și pe aici ti-e drumul. Comisarul, după el. Doi panduri au fost răsturnați de pe cai. Altul, în vreme ce fugea, și-a descărcat pistoalele în urmă. Manic al lui Taban, care avea casă în capul satului, căzu secerat. Atunci țărani au pornit după zbiri. Căii nu puteau fugi avan prin omăt. Se cabrau și se poticneau, gata să arunce călăreții din sa. Trimisii ocăruii au fost ajunși aproape de conac și iobagii au doborât pandurul care-a tras și pe judele nobililor cel mărunțel, care fugi în curtea boierească. L-au prins și pe el și l-au legat, apoi, în vreme ce episcopul Oslavsky trecea cu hinteul pe aproape, pândindu-l, s-au sfătuit că rău era să le dea moarte asupritorilor, căci prigoana guvernului îi va ajunge. Așa că i-au dus o bucată de drum înapoi către sat și le-au dat drumul, ca să-si ia caii și să plece.

După ce povesti acestea lui Oslavsky, judele comunal Imre Papp se scărpină în cap. Episcopul se gândi că ar fi bine să înceapă ancheta, întocmai

chiar atunci o rază înfiptă în zăpada de pe crucea clopotnitei din Colun, îi veni drept în ochi, peste pălcul de arbori. Iacăt-o! A mea va fi, îi spuse nevestei. Și îndată ce-a ajuns, coborî din carul cu avutu-i, își frecă bucle, ca să le dezmorească și puse pandurii să prindă în cleste parohia. Apoi își răsuci un fuior al bărbii pe degetul arătător și cugetă adânc. Desirat cum era, nu-i trebui mult să-si ducă gândul la sfârșit, căci slăbănogii au mintea ascuțită: Dati iama! le strigă pandurilor. Și pandurii au spart ușa casei parohiale, i-au scos pe popa Neagul, preoteasa și plozii afară și i-au legat. Protopopul Lascu clipi sfios la ei. Se considera un om plin de mărinimie, căci cum ar putea sta în frumusețea unui chip ca al lui, un suflet hain? Fata-i prelungă și osoasă avea trăsături regulate, dar mai cu seamă părul și barba dese, ondulate și grizonate, cu fir gros, pieptănate cu migală zilnic, erau podoaba lui. Si în gânduri, trebuie că era un om bun. Apoi la noi, zicea, bată-ne norocul, treaba-i rău îmbărligată. Noi suntem de neam latini și de la Râm ne tragem și de Roma se cuvine să tinem. Dar suntem și urmași de ortodocși, încât nici Constantinopolul nu ni-e departe. Așa gândea, dar în faptă era mai dihai. Nu că ar fi vrut, dar așa îi venea. Când era să spună vorbe, îi ieșeau altfel din gură decât le gândise. Încât a trimis pe popa Neagul în ocină la Sibiu, preoteasa o iertă și îi dădu o chiloară, iar el puse stăpânire pe biserică și pe casa parohială. Ale mele să fie. Scoase crucea din altar și așeză în loc crucifixul. Colunenii i-au plăcut de la bun început. Vrednici oameni, gândi și spuse: care n-o veni la mine, acelaia pielea i se va jupui.

Zbărcită și imputinată de ani, baba Anastasia și-a dat duhul întru Domnul către sfârșitul toamnei

următoare. Cine s-o plângă, sârmana, că doar oamenii care mor de bătrânețe nu sunt căinați. Har Domnului, a avut destule zile, spuneau, ce e drept cu oaresice tristete, căci fiecare își ghicea în chipul botit, subțiat și inert, viitorul. Au ținut-o trei zile în sicriu, cu lumânările la căpătâi și pentru că nu aveau popă, fostul diacon al părintelui Neagul i-a cântat prohodul, cât se mai afla pe catafalc, apoi au pornit spre morminti, cu alai mai mult de babe smiorcăite, s-o îngroape. Așa ne-o duce patașca, pe tăti, unu câte unu, zise careva mai filozof. Dar protopopul Lascu le ieși înainte în fata cimitirului, cu gând să-i facă moartei slujba cuvenită, dar spuse: nu se cade să fie îngropată în temeteul meu o ortodoxă. Veniti mai întâi la unire și-apoi om vedea. Și porunci pandurilor să deshame caii de la dric și să împrăstie cortegiul, lăsând baba în carul sechestrat, în sicriu, cu pleoapele spre cer. Așa rămase baba Anastasia în puterea protopopului și în vreme ce le dădea coltul ghiocilor — căci iarna trecuse peste moartă ferind-o de rele ca pe-o sfântă — și pocnea mugurii săkiilor scotând la iveală frunze crude, ca niște pleoape de codană, baba putrezea. Pandurii, puși de pază ca să n-o fure rudele și s-o îngroape în alt loc, s-au dat mai la o parte după vreo patru zile, căci prea era amarnică duhoarea putrejunii. Estimp colunenii s-au înhamat la sfat și taseau vorbele ca pânza de painjăn, străvezie ca omreajă. Dar nimic n-au prins în ea. Se sfātuiau și iar se sfātuiau, că, de, erau ardeleni rapidie-răpidie și ardeleanul greu trece la fapte fără răcomandățune. Si ce-i drept, lucruri grele de făptuit erau. De-ar fi fost numai să dea la mir pandurilor și să îngroape baba, una ar fi fost, mai treacă-meargă. Dar popa Neagul le-a trimis vorbă din temniță să ia biserica înapoi, căci curând va scăpa. Si asta nu era faptă de sagă. Bine cumpănită trebuia, încât colunenii, de-atâta consultatie, au uitat de Anastasia. Si ea, sârmana, putrezea. Din pricina duhori, pandurii s-au răspândit care-ncotro, sub visinii în floare, la umbrar... Ce-i drept, nu erau sătenii singuri la sfat. Li se alăturase popa Ioan din Săliste, emisarul Neagului, rămas și el fără biserică. Femeile, când o văzută ase, că trece o zi, trec nouă, trec zăce, s-o sfătuit și ele, da' mai iute. Nevestele fruntasilor, Măriuta lui Onii Joja și Antimia lui Tomii Fofelsanului, au trecut din casă în casă și-o cerut celorlalte neveste să s-adune, de cum o amurgi, la Maria lui Andrei Tuoder. În ziua ce urmă, pe la utrenie, protopopul Lascu văzu muierile satului în biserica până atunci goală și tare se mai bucură. Le-am înfrânt cerbicia cu baba, își zise si-or veni la unire. Dar nu era slujba nici pe la mijloc și Chiva, Stana și Măria merșeră la el.

— Dă cheile și du-te încotro ti-or vedea ochii.

— Afară din biserică! a strigat protopopul, nevenindu-i să creadă așa îndrăzneală... Dar ele m-au apucat de mâinile amândouă, ba m-au tras și de barbă și m-au scos sub cer. Mi-au luat cheile de la brâu și le-au dat preotului Ioan din Săliste... Apoi, "ca un nor întreg", cum scrie cronicarul, s-au repezit peste panduri, gata să-i sfășie... Au îngropat baba în cimitir cu slujba ortodoxă a popii Ioan și de n-or fi pedepsite împricinalele, apoi până la împărăteasa apostolică m-o duce cu jalba, își sfârși Lascu mărturia în fata judeului regesc din Sibiu. Ba, zise Stana lui Lazăr Stoia. Noine-om dus la biserică să ascultăm slujba, da' protopopul n-o iese din altar, ci ne-o pândit ba prin un ochi de geam, ba prin altul. Apoi s-o înfățișat în tindă și ne-o ocărât: "Ce vreti, stricteale satului, spioane necurate". Atunci noi am răspuns toate: "cheile bisericii!". "Protopopul alergă după cărjă și găsind-o, năvăli asupra lor răcnind că va doborî tot câte trei femei cu o singură lovitură", scrie cronicarul ortodox. "Ca unui miel i-au smuls barba", nu se lasă mai prejos cronicarul unit... Noi ne-am dat atunci mai înapoi, zise Stana, dar protopopul s-o răzgândit să ne mai bată și ne-o dat cheile.

Judele regesc arestă bătrânii din Colun, cercetând de ce nu au venit în apărarea protopopului. Arestă și fruntașii comunei, că prea s-au sfătuit mult, îi băgă în obezi și îi bătu. Iar secretarul celor șapte scaune, Johann Anotheas de Herrmansfeld, dădu sentinta: fiecare femeie va primi câte cincisprezece lovituri de bici în piata publică. "Zece tărânci române, de toate vârstele, tinere sau cărunte, au fost târate în piață, despuiate de haine și bătute crunt, până ce sângele a tăsnit din carnea lor", scriu cronicarii de ambele religii.

Și lista lui Oslavsky era lungă, ca o pamblică înconjurând pământul și cu foc era scrisă. Episcopul se ridică într-un cot, în noapte și aprinse lampa de la căpătâi. Vântul suiera în cosul sobei stinse și răbufnea prin gârliciul usitei de fontă. Își puse pe genunchi colii albe și se apucă să noteze pedepse. Sismaticii trebuie stăpîniți, își spuse. Si pe baza raportului său, cu mult mai drastic decât al consilierilor imperiali, Maria Tereza dădu un decret drastic. Multi preoti ortodocși hirotonisiti dincolo de munti, au ajuns atunci mucenici.

* fragment din romanul **Painjani**

„Ce e vechi se prăbusește, / timpurile se schimbă și / o viață nouă înfloreste / din ruini”
(Schiller, Tell, 4,2).

GHEORGHE SCHWARTZ

P + 7



Pe vremea aceea, cea mai înaltă clădire din oraș avea șapte etaje și era numită „turnul”. Ea fusese construită pentru a adăposti birourile viitorului Institut pentru Studiarea Energiilor Nonconventionale, însă, încă înainte de a se finisa lucrările, patronii au constatat că mica noastră localitate era mult prea puțin dotată din punctul de vedere al infrastructurii pentru a putea găzdui sediul central al unei întreprinderi atât de ambițioase. Desigur, este bine ca oamenii de știință să lucreze izolați, feriti de tentatii, de ziaristi și de spioni industriali, însă nici peisajul și nici tabieturile populației locale nu erau cele mai indicate proiectului. Așa că s-a căutat un cumpărător pentru construcția aproape terminată, iar administrația Institutului a plecat la o adresă necunoscută pentru a căuta un areal mai potrivit.

Primul cumpărător — și cel care a și terminat clădirea — a fost Primăria orașului. Vechiul palat administrativ avea peste două sute de ani, era atacat de igrasie și nu mai putea să adăpostească de mult toate birourile, astfel încât funcționarii au fost risipiti în mai multe case, unele nici măcar foarte apropiate între ele. De multe ori, când domnul primar avea nevoie de un șef de birou pentru o treabă urgentă, trebuia să aștepte timp îndelungat până ce respectivul apărea din celălalt capăt al urbei. Ca să nu mai vorbim de necazurile ivite atunci când bietul angajat venea fără un anumit act sau o statistică relevantă. Într-adevăr, era cazul ca Primăria să intre într-un edificiu nou, pe măsura responsabilităților unor edili conștienți că se află în fruntea comunității în plină schimbare. Doar că, urmând alegerile, noul edil sef a promis, în campania electorală, că nu se va lăsa antrenat în vise megalomane și că se va mulțumi cu un birou modest, pentru ca nu el, ci alegătorii să se poată bucura de condiții mai bune.

— Primarul trebuie să lucreze pentru confortul cetățenilor și nu pentru propria-i comoditate. Dacă va fi nevoie, eu îmi voi muta biroul și într-o tonetă sau chiar într-un vagon defaectat. Că și așa ruginesc lângă gară destule asemenea cadavre de trenuri...

Primarul n-a fost nevoit să se mute din vechea clădire, dar pentru „turn”, edificiul acum terminat, trebuia identificată grabnic o nouă destinație. Până la urmă, aceasta a fost găsită în structurile Centrului

Interregional pentru Studiarea Efectelor Poluării. (Noul primar era ecologist.) Să umpli și să întreții opt nivele (parter plus șapte etaje) cu mobilier, birotică și funcționari necesită o investiție mare, mult mai mare decât își putea permite Centrul. Lovitura de grație a venit atunci când asociații la proiect s-au retras (din lipsă de fonduri, dar mai exact din certuri interumane) și când, în consecință, Centrul Interregional a devenit Centrul Regional. Era clar: oricât de mare ar fi fost entuziasmul ecologic al noului primar, el n-avea cum întreține „turnul”. Așa că s-a limitat la etajul cinci, urmând ca celelalte nivele să fie închiriate diferitelor doritori. Doritori care s-au lăsat așteptați ani buni.

„Turnul” a fost cel care l-a ridicat pe primar în precedenta campanie electorală, „turnul” a fost cel care l-a doborât la alegerile următoare. Un contracandidat a descoperit că ar fi existat o instituție serioasă, aducătoare de trei sute cincizeci de locuri de muncă și impozitele aferente pentru autoritatea locală, dar că primarul n-a vrut să cedeze etajul cinci al edificiului și, astfel, toată investiția a căzut. Și, odată cu ea, au căzut și ultimele șanse de realegere a primarului. În fond, să fim serioși: ce să caute un ecologist într-un târg unde toți bărbatii fumează lulea și unde femeile își mai spală și astăzi vara rufe la râu, poluându-l cu detergentii cei mai puternici și cei mai dăunători florei și faunei, la doar câțiva zeci de metri de locurile unde sotii lor prind peștele pentru ciorbă?

Noul primar reuși să aducă în oraș o filială a marelui trust IVW. Acesta n-a dat de lucru la trei sute

cincizeci de oameni, ci chiar la șapte sute optzeci. Cetățenii au avut într-adevăr de ce să fie mulțumiți. Asta până ce s-a aflat că mai fiecare consilier a beneficiat de un comision gras pentru implementarea filialei IVW. Scandalul a ridicat atâtia nori de praf, încât marele trust a hotărât să-și construiască un alt edificiu. Locurile de muncă au fost salvate, doi consilieri au fost arestați, alți doi și-au dat demisia de onoare, iar „turnul” a rămas și pe mai departe disponibil. Doar că acum nu se mai numea „turnul”, întrucât noul local al firmei IVW avea zece etaje.

Următoarea destinație a clădirii P+7 a fost Școala Superioară de Învățători. Asta a fost iarăși o idee bună și a reușit să aducă numeroși elevi din toată țara. Atât de mulți, încât s-a ivit necesitatea unor noi locuri de cazare, de cantine, de case pentru profesori. Școala Superioară de Învățători a devenit cea mai prestigioasă din țară și a trebuit să se extindă. Prin meritele câștigate, Ministerul s-a implicat în dezvoltarea instituției de învățământ, iar, cu ocazia sărbătoririi a zece ani de la absolvirea primei promoții, a fost pusă piatra de temelie a noului Campus. În doar doi ani, vechea clădire P+7 a fost disponibilizată din nou.

Edificiul nu era frumos deloc. Să zicem că zugrăveala scorajită ar mai fi putut fi acoperită și cu numeroasele crăpături din ziduri ar mai fi putut fi și ele eliminate, dar aspectul de cazarmă nu i-l putea schimba nimeni. Plus că se afla într-o zonă cu totul nepotrivită, în mijlocul unui cartier de vile, construcțiile cu zece sau douăzeci de etaje fiind doar în cartierul de vest.

Noul primar hotărî să dărâme clădirea aceea,

despre care se spunea — fără a se fi putut dovedi vreodată — că ar fi adăpostit sediul fostei poliții politice și că ar fi găzduit scene de cosmar. Un tânăr absolvent al celebrei Școli Superioare de Învățători spulberă acest mit, demonstrând chiar în lucrarea sa de absolvire că odioasa clădire a reprezentat sediul paranoic al celui mai mare bordel din regiune („Centrul Interregional de Plăceri”). Un motiv în plus ca hidoșenia să fie demolată.

Totuși hidoșenia n-a fost demolată. Ea a fost înconjurată cu un gard de sârmă — ce-i drept, la fel de urât —, iar la nivelul ultimului etaj a apărut o firmă cu litere uriașe: POOLO. Paznici însoțiți de câini împiedică și azi curioșii să se apropie prea mult. Din când în când, inspectorii sanitari, financiari, ai păzei contra incendiilor și alte persoane la fel de importante și înarmate cu severe genți negre sunt lăsate să pătrundă în P+7. O dată pe an, la 16 septembrie, întregul edificiu este luminat și din interior se aud sunete de sărbătoare. Scurte focuri de artificii întregesc atmosfera.

De ani de zile, cu excepția inspectorilor amintiti, nici o altă persoană nu a fost văzută ieșind sau intrând în clădire. Însă primăria metropolei n-are de ce se plânge: impozitele cuvenite sunt virate la timp.

Când excursionistii veniti prin oraș trec cu autocarele prin luxosul cartier de vile și întreabă ce firmă se ascunde sub „inițialele” POOLO, rămâne la latitudinea ghidului să dea o indicație cât de cât credibilă. Mai mult, televiziunea locală a inițiat un concurs cu premii atractive pentru a se ghici identitatea ocupanților clădirii. Răspunsurile au dat întreaga măsură a imaginației extraordinare a încercatului nostru popor. Ele n-au ocolit nici un domeniu de activitate din istoria omenirii. Totuși, premiul n-a putut fi acordat, întrucât n-a existat nimeni în stare să confirme valabilitatea vreunui răspuns. Cei de la POOLO, spre surprinderea generală, au trimis fiecăruia participant la concurs o superbă agendă, un ceas și un pix inscripționate POOLO.

Bun plătitor de impozite, POOLO nu deranjează pe nimeni. Ar fi ridicol ca, din ieftine motive publicistice, să continuăm această povestire. P+7, „fostul turn”, face parte din orașul nostru, din viața noastră. Cine a mai auzit să nascocesci o povestire despre fiecare clădire din oraș? Si Constituția apără intimitatea interioarelor. Există o decentă în toate! S-o respectăm!



LUCIA ȘTEFANOVICI

Este o vreme când paharele se golesc, când cuvintele se golesc.
Este o vreme când ochiului i-a rămas somnul memoriei clipei din lacrimi și uneori senzația că a plecat.
Cu gândul la tine
ceaiul mi-l beau
în timp ce respir
ultima înserare.
Cu gândul la tine,
uneori la numele tău ce ades nu-l mai știu,
când șirul devine serie fadă îmi fumez ultima țigare.
Într-un acces de eră.
Întârziat.
Sirene prelungi
realitatea se desface-n bucăți
cu un şuier acut.
Se desparte fumul de aer
și aerul se întoarce-n oglindă,
în oglinda acoperită
ca fața miresei,
astupată cu alb,
ca nu cumva din greșeală
sufletul să se zărească pe sine.

aici

Este o liniște fără de
tăcere,
căci este locul
unde infinitul se naste din nesfârșită
blândete,
unde planeitatea construiește cele mai

subtile structuri ale vietii,
unde timpul devine
dintr-o sfortare a legii de spațiu.
Câmpia poate arăta
o filosofie a firii,
iar din dorința de a o cuprinde
simt tot mai mult
nevoia să devin
lumină.

Mi-ai dereglat pianul!
Mi-ai dereglat pianul!,
certam eu prietenii amândoi la cinci zile după ce
i-am văzut.

Mi-ai dereglat pianul!,
îi certam eu sub dud tot mai tare
și ei se-nveseleau tot mai mult
intrați cum erau pe fereastră cu automobilul
roșu de lux

și ieșiți într-o zi atât de frumoasă.
Iar eu n-am avut niciodată pian
și asta a fost într-un vis,
dar cum să găsesc pe astfel de vremuri defecte
un acordor de abis?

peisaj

Recunosc
am intrat prin efracție
în peisaj
sărind peste rama fără alarmă.

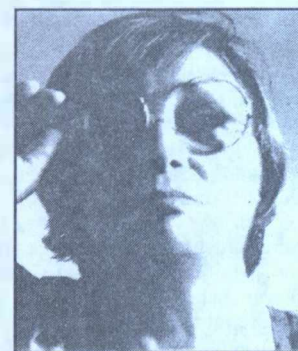
Urmele mele se vâd
printre colții primăverii.
Urzicile îmbrăcate în mov
m-au întâmpinat
ca niste fete de stradă,
întepenite la umbra celor doi mesteceni
îndrăgostiți
însemnați pe coajă
cu vorbe indecente
și desene
suprarealiste.

cămașa

Ca pe o cămașă
umezită de febră
am aruncat ziua de astăzi
pe speteaza scaunului.

Unii spuneau despre mine

SANDA GHINEA



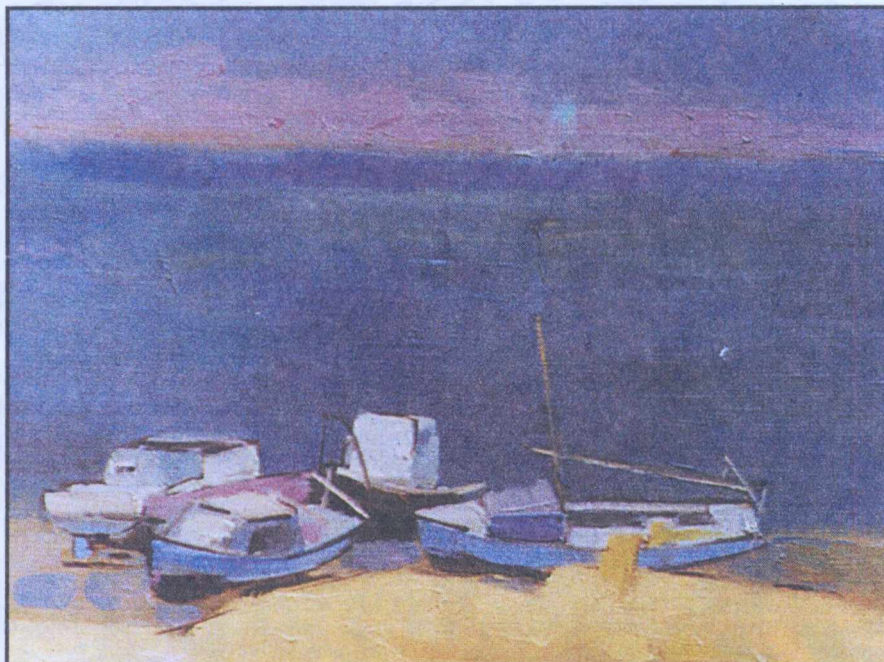
că am fost o femeie frumoasă
cu nări de mână
și sânii puternici.

Mai înot și acum
în marea tăiată de lună
ca-ntr-o iubire.

dulapul

Deschid usile dulapului anchilozat
și hainele din tinerețe
dau buzna spre mine —
haită pusă pe hartă.

Puloverul roșu-vânat de furie
își înnoadă mânecile gata să boxeze,
fusta cenusie cu fermoarul stîrb
îmi pune poalele în cap,
(ceea ce n-a făcut niciodată
în tinerețe)
jupa dansează din solduri
îmbrăcând lampadarul luat prin
surprindere,
sutienele ies curioase-n fereastră
și-un pantof cu tocul de zece
mă lovește-n genunchi;
ciorapii se-ncurcă-ntr-ei
și le sar ochii de chicoteli,
bluze decoltate și cu dantele
aruncă nasturi în geam
portjartierul mă vânează prin oglindă
transformat în prastie
și-o batistă cu monogramă
răspândind mireasmă de liliac,
sare în ceașca de cafea
și-mi face-un benghi
între sprâncene.



• Florin Ferendino — Dimineată în port (ulei)

Întră în cameră și închise ușa. Era obosită. Privi patul ca pe o alinare mult dorită, dar apoi își aduse aminte că noaptea nu putea dormi bine. Avea însoimii și după ce stătea în pat o perioadă îndelungată încercând să adoarmă, o dureau spatele și gâtul. Dacă se ridica totul devenea confuz și uneori ametea. Nu putea aprinde lumina fiindcă îi rănea ochii. Când reușea totuși să adoarmă se trezea dintr-un coșmar asudată și rămânea întinsă, paralizată de frică, multă vreme.

Acum stătea în cameră în semiîntineric. Afară era încă ziua dar se înnoirase. Se așeză la masă și privi apatică pozele pe care se pusese praful. Se uitase la ele de atâtea ori. Erau imagini care îi promisesea o viață fericită. Tinerii din ele erau veseli, râdeau, erau frumoși și fără griji. Asa crezuse că va fi și viața ei.

Una dintre fotografiile înfățișa o mireasă alături de mirele ei. Fata era foarte frumoasă, avea o mutră de copil cu bucle blonde iesind la tâmpă de sub voalul alb. Ochii îi străluceau și toată fata îi era luminoasă. Mama ei nu fusese niciodată frumoasă dar în poza aceasta părea un înger. Probabil e o lege nescrisă ca toate femeile să fie frumoase o dată în viață.

Bărbatul de lângă ea părea gingășia întruchipată. Privirea era fermă, iar zâmbetul calculat părea că face un legământ veșnic de iubire. Nu a fost să fie așa.

Văzuse de atâtea ori pozele acelea și nimic nu prevestea ce avea să urmeze. Nici o zi nu era senină, nici o dată nu strălucea soarele, nu era veselă, fără griji. Era mereu singură și tristă. Contemplând fotografiile și ascultând poveștile își clădise speranțe pentru viitor și totul se dovedise a fi o înșelătorie.

Se întinse pe pat privind tavanul. Era prea

Să se lumineze de ziua. Pe sub rarii stâlpi cu felinare atârând ca niște calicii obosite, stresate de rumoarea găzilor din preajmă, vântul rostogolește ciulinii peste calea ferată. Câte un mărfar trece duindu-l și chiind prin gara înecată în întineric, uitată de lume și de Dumnezeu. Se aude trâmbița câte unui cocos, iute îngânat de toți ceilalți, care încearcă să-și compenseze întârzierea printr-un zel sporit. În gheretica strâmtă a sefului de gară abia mai pălăie o lumânare, ca spre sfârșitul unui lung priveghi. Iar în asteptarea zorilor, până și vântul parcă se mai potolește.

La capătul peronului adastă de o bună bucată de vreme o siluetă, pe care câinii friguosi și blazati, culcușati prin unghere, aproape că n-o mai bagă în seamă. Într-un scaun cu rotile, un individ pare că moțâie, cu capul în piept. Pletele îi acoperă chipul. Ca un nimfomanos, o pălărie fără formă și culoare îi incununează oboșala. Măinile descarnate îi sunt înțelestate, probabil din obisnuință, pe rotile căruciorului; iar trupul imputinat de nemăncare sau de vreo boală tainică lasă uneori impresia că aparține unui copil.

Un vestmânt lung și larg, cam zdrentuit pe la poale, îl acoperă.

Si-n suierul acceleratului ce-si face aparitia triumfală odată cu zorii, pleoapele ostenite i se ridică de peste ochii albi, ca de orb.

Sunt cinci degete la o mână, și nu seamănă unul cu altul: darămite tot acest furnicar peștrit și nebun de oameni care-mi tulbură și astăzi liniștea! Fluierând cu importanță, ca și când ar anunța cel puțin sfârșitul lumii, un tren fâlos se oprește în cele din urmă și-n gara noastră mică. Iar prin fata ochilor mei tristi se întâmplă, ca de obicei, o paradă patetică, și ce dacă, a condamnatilor la moarte... Să nu ne ascundem după deget: e doar o simplă chestie de perspectivă, și nimic altceva.

Un tânăr scriitor îndrăgostit de cine nu trebuie sare cu însufletire cel dintâi pe peron. Titlul manuscrisului din geanta lui mă face să surdă: *Anno Domini*, sau *fragmente apocrife din Evanghelia după Toma*. N-a plecat nici de două ore de lângă iubita lui, studentă la biologie, că aceasta s-a și grăbit să iasă în oraș cu unul dintre prietenii lui cei mai buni, și-asa atât de puțină că-i numără pe degete, iar în același parcă-sispiit să recunosc o veche cunostință! Pe masa ei, un atlas botanic a rămas deschis vraise în dreptul unei plante erbacee veninoase, cu frunze acoperite cu peri moi, și cu flori mari, galbene ca invidia sau roșii-purpuri ca mântiile împărătești: *Digitalis ambigua*. Ambiguu, surăsul lui încrezător în viață aproape că mă scoate din minti!

La una din ferestrele trenului, un suferind de cancer la plămâni își aprinde o țigară pe care nu va mai apuca s-o termine, fiind chemat la ordin — de propria consoartă — în compartimentul supraaglomerat unde, cocoșat peste valiza nu tocmai mititică ținută pe genunchi, un matematician clocotind de geniu dezleagă integrale.

Un hot de buzunare cu degete de pianist usurează o bătrânică de banii de cosciug, obținuți din vânzarea unei perechi de boi bătrâni.

Scriitorul brunet și oarecum simpatic se întoarce și-i trimite bezele din vârful degetelor unei nimfomane cu trei avorturi la activ: cu ea s-a conversat între ultimele trei stății, deși în realitate dumneaei nu i-ar putea ajunge nici la degetul mic de la picior, ce nici măcar nu i se vede din sandale. Surzând enigmatic și nu tocmai cuminte, fătuca se umezește pavlovian și instantaneu în mod plăcut. Știu bine că abia așteaptă să plece trenul, ca să uite de sine, dibace, într-una dintre toalete. Probabil aceea unde un ditamai directorul de bancă, genul căruia, dacă-i împrumuti un deget, îți înhată toată mâna, tocmai se usurează.

Doi spioni fac schimb de documente ultrasecrete îmbrățișându-se vizibil cordial, ca și cum nu s-ar mai fi văzut ... cel puțin de la potop.

Trei vedete răsărite peste noapte își یتesc scâfârlile



ADINA LIPAI

PORTRET DE FEMEIE

devreme să se culce. Dar nici nu avea altceva de făcut. Colegele de lucru o chemaseră și pe ea în oras, la terasă, dar nu avea bani nici măcar pentru un suc. Pe deasupra îi și dispăcea compania lor de tinere stupide care se etalau sperând să prindă în mrejele lor un bărbat care să se îndrăgostească de ele, să le ia în căsătorie și să le țină acasă, eventual cu servitoare și mese la restaurant. Se săturase de râsetele lor fără motiv, de vesnicele glume proaste și remarci nesărate.

De doi ani, de când plecase din capitală prietena ei din copilărie, nu mai avea cu cine vorbi. Putinele relații pe care le avusese cu unii tipi nu însemnaseră nimic pentru ea. La început toți păreau pasionați, interesați, dar după o vreme își dădea seama ce persoane apatice și ce vieți nesemnificative aveau. Ultimul prieten reușise chiar să o convingă că o iubea, dar nu pentru multă vreme. Gândindu-se bine nu avea ce să-i reproșeze fiindcă nici ea nu-l iubise, deși era convinsă că l-ar fi

putut face fericit. Ar fi vrut să își găsească un prieten cu care să stea, doar ca să-și umple timpul, dacă la altceva nu mai putea spera, dar de când șeful ei îi făcea avansuri era scârbită de toți tipii care se uitau mai lung la ea.

Nu avea nici măcar o pisică să-i țină de urât, și de la o vreme nici vrăbiutele nu mai veneau la geamul ei.

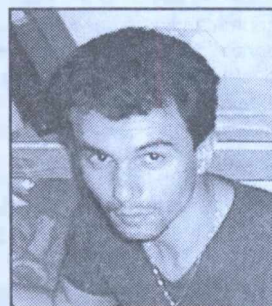
La părinți mergea rareori. Se săturase să le tot audă reproșurile că nu-și găsește bărbat, că nu face copii, că nu are prieteni. Ce, parcă asta ar fi depins de ea!

La optsprezece ani, când dădea la facultate, viața ei era plină de vise. Stia ce vrea să facă și era foarte încrezătoare că va reuși, nimic nu părea să-i umbrească viitorul. Nu fusese niciodată o persoană foarte fericită, nu avusese ignoranța necesară pentru așa ceva. Dar era animată de viață, ambițioasă și hotărâtă să nu se lase înghițită de o lume mizeră și nepăsătoare.

MĂDĂLIN ROȘIORU

ANNO DOMINI

— nyctalgia —

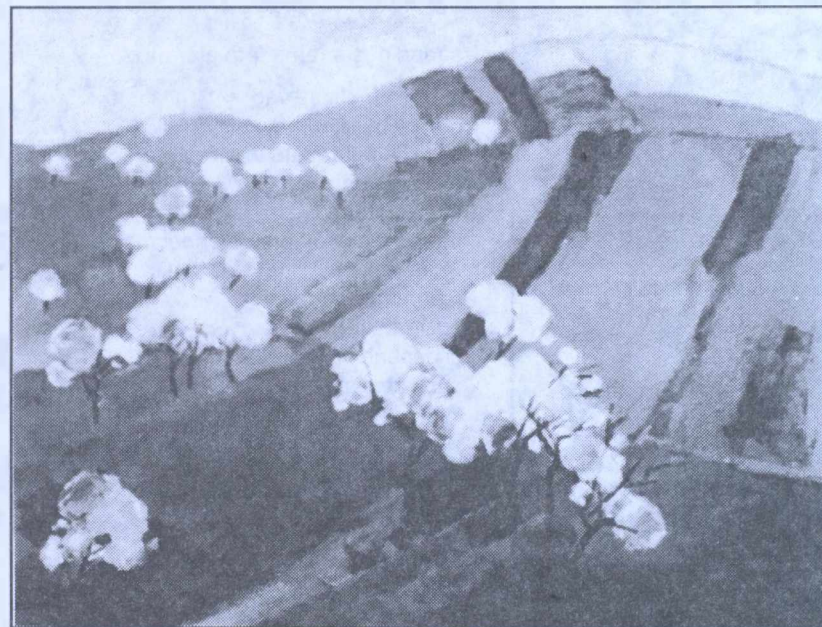


de la clasa I: ar da și ei niscaiva autografe, dar nimeni nu-i bagă în seamă.

Un medic mahmur are revelația tratamentului pentru una din bolile incurabile ale secolului, dar i se pare atât de simplu, că-l uită imediat.

Un contraspiion se chircește nebărbierit și nerăbdător în hainele soioase ale unui cersetor, pipăindu-și înfrigurat aparatul de fotografiat disimulat

după boghiuri, câțiva diavoli strepeziti încercând să se mai spele de rusinea ratării prin isprava catastrofică tocmai pusă la cale. Fără să mă laud, sunt cumva părintele tehnologiei digitale: nu e nici măcar nevoie să deschid ochii pentru a vedea toate aceste lucruri pe care vi le descriu. Tesătura secretă a lumii, eu unul o cunosc ca pe degete: și nu-i nevoie să-i credeți pe cei ce insinuează că as fi evadat acum un an de la ospiciu, e o



● Florin Ferendino — Primăvara la Babadag II (ulei)

în pâinea neagră, de casă, de unde tot rupe sălbatic cu dinții, temându-se că și de această dată cei doi au să-i scape, ca de obicei, printre degete: și, de nervi, aproape că muscă din propriul aparat.

Un canis nebun și plantigrad se crede de la o vreme armăsar împărătesc, și-ncearcă să calce, mândru nevoie mare, în buiestru.

Călătorii se grăbesc să urce-n vagoane, ca și cum asta ar fi sansa supremă a vieții lor. Simplul fapt al cătărării într-un tren ce va deraia oricum peste opt ore și douăzeci și șapte de minute, cum eu nu voi misca nici măcar un deget ca să împiedic acest lucru, devine o problemă de viață și de moarte. Bărbați nerasi, cu grija zilei de mâine (care, între noi fie spus, nici măcar nu va mai exista pentru ei) întipărită pe figură. Femei zduse cu sacose încărcate ochi: de la sticloantele cu băutură pentru bărbatul santierist exilat în interes de serviciu undeva prin Dobrogea la scutecele celui mic și lăsat acasă în grija vecinei, de la funiile de usturoi călugăresc la tamponanele interne recomandate de nepotica fâsnetică și blondă ce sustine că încă mai e studentă la psihologie, în Constanța, unde s-a dus ca să încerce, desigur, marea cu degetul. Copii alintati ce-ar fi ajuns, unii dintre ei, să schimbe istoria, s-o dea cu totul peste cap, iar alții doar să-i consolideze inertțiile, și așa mai departe: credeți-mă, nu-i blestem mai cumplit decât o transparentă absolută. Iată și câțiva îngerași chiulind organizat de la îndatoririle lor: ce debandadă! Și, pitii

simplă bărfă murdară, ca oricare alta. (Dacă mă credeți sau nu, puțin îmi pasă: ar trebui s-o știți deja. Dintre toți, câinii mă cunosc cel mai bine: dar s-au obisnuit cu mine și nu mă mai latră.)

Unui bătrân pare să i se fi făcut rău: mai multă lume-i sare-n ajutor. Bătrânul se simte grozav că e în centrul atenției, și-și prelungeste numărul cât poate de mult. Cred că nu i-ar strica un toc de bătaie! Oare chiar își închipuie că poate juca pe degete atâtea oameni de bine? Și zac în scaunul meu umblător, care mă poartă singur — asta e alta din tainele existenței mele — întrucât eu unul m-am slăbănogit în vremea din urmă în ultimul hal, și n-am pe nimeni să-mi poarte de griji.

Dintr-un capăt al gării, au apărut doi oameni târând o cruce de beton. Oare al cui nume îl adăposteste? Mă cutremur: e ca și cum ar fi decupat-o din asfalt, trasată cu creta. Crucea cântărește brusc o tonă și mai bine: cei doi n-au să reușească s-o urce în tren. Asud alături de ei, deși știu că e-n zadar. Cine să mente atâtea osteneală? Cine sunt oare cei doi în privința cărora nici măcar eu, atotștiutorul, nu pot să spun nimic?

...Îmi crispez palmele în care parcă m-ar arde încă niște răni mai vechi pe rotile căruciorului meu rablagit ca si mine: si nu fac nimic. Nimic.

(Dacă as vrea, de fapt, m-as ridica din scaun. M-am convins, nu de mult, că orice e posibil. În degetul meu mic e mai multă putere decât în armate întregi de oameni. Numai că n-am nici un motiv să vreau ceva.

Doar cinci ani mai târziu, toate astea muriseră. Le pierduse undeva, în nopțile lungi și nedormite în care încerca să dea un sens la ce vedea zilnic, la ce trăia. Acum își simtea dureros toate speranțele năruite ca un castel din sticlă spart ale căruia cioburi tăiau parcă direct în sufletul ei.

Se ridică și merse la geam. Măine va fi sâmbătă. Avea nevoie de bani așa că lucra ore suplimentare. Se uită o vreme la copiii care se jucau în curte, la pomii care creșteau drept pe lângă ferestre, la trecători. Totul era urât. Culori cenușii, praf, mizerie. Copiii păreau niște animale fără minte în goana lor dezlântuită. Pomii erau simbolul păsării în marea lor indiferență. Și simtea că ea era cea abandonată, uitată, chiar nestiută niciodată.

Copilăria ei nu fusese cea mai fericită, dar oricum nu se compara cu ce i-a urmat. Poate dacă ar fi știut ar fi reușit să evite... Dar nu stia ce greșise. La școală învățase bine întotdeauna și fără a excela se situase printre primii elevi. Avusese partea ei de răzvrătire și nesupunere, dar totul fusese mai mult pentru a-și alina amorul propriu decât pentru a rezolva ceva. Fusese mereu „în banca ei” și nu deranjase pe nimeni. Și toate acestea unde o duseseră? Singură într-o garsonieră închiriată, fără bani, fără viitor. Cu un serviciu din care abia își putea duce existența și din care se aștepta oricând să fie dată afară.

Nici cu sănătatea nu stătea bine. Deși era tânără, grijiile o marcaseră profund. Disperarea unei vieți plină de neajunsuri își săpase cute adânci pe fața ei. Uneori i se părea că nu avea să mai scape niciodată din această capcană a vieții care este tristețea.

Rămân deocamdată în scaunul unde mă simt excelent, începând cu momentul în care m-ai părăsit pentru ultima oară. Cam asta e totul.)

Experimentele trebuie să urmeze nestingherite până la capăt. Și, într-un sfârșit, crucea a fost urcată cu succes în tren, în ciuda putintei mele de înțelegere, probabil în momentul în care am clipit din ochi...

Tipul ăsta de lectură a vieții e de-a dreptul și de-a stângul plicticos: dacă as putea, și dacă altcineva m-ar ajuta, as urca și eu în trenul lor, așa, doar pentru puțină variație: doar că rotile nu mă mai ascultă, au ruginit...

Înainte de a-mi închide ochii, surprind zâmbetul tânărului scriitor. Parc-ar ști că singura minune la care consimt, deși nu mi-e prevoie, e propria mea existență, și absurdul ei desăvârșit până-n cele mai mici amănunte. Și-mi crispez întru vecie pumnii, și n-as lăsa să se-ntâmpie.

...Și de-abia atunci te zăresc la una din ferestrele trenului: și-as dori să-ți spun să cobori, dar zâmbetul tău blând îmi îngheată vocea în gâtlee. As fi vrut să te-ating și să-mi spui tu să mă scol și să umblu, fie și de nebun! Strâng pumnii și înghiț în sec, lacrimi ar sta să curgă și n-au de unde, mă doare capul, în vreme ce tu te îndepărtezi, zâmbindu-mi...

Te-am urât cu o ură mereu proaspătă: altminteri nici nu stiam să iubesc de felul meu. Cred că numai ura mea singură ar fi fost de ajuns ca să-ți se omoare: și singură dragostea, să te readucă la viață.

To die, to sleep, and by a sleep to say we end... Dorm. Și visez că dorm și că mă vor trezi ca să dau socoteală pentru pizma și neîncrederea mea față de tine. Strâng pumnii, în care încă mai simt furnicături ciudate, apoi mă trezesc: o dată, de două ori, de trei. Și cred că mă trezesc. De fiecare dată. Și încă nu-mi revin din somnul meu, ce mâine poimăine face anul. *Right, you've been the man of the year: so what?* Numai că anul ăsta, pentru mine unul, nu se mai termină.

Va începe curând o nouă noapte. Voi fi singur cu gândurile mele. Și, ca de fiecare dată, le voi învinge și voi fi învins. Oare-mi este frică?

Vântul îmi încurcă în spitele de la cărucior și-n poalele hainei tot felul de ciulinii, iviți de neunde, cine știe de pe ce pustiuri, pe care, cu mâini obosite, tremurânde, mă chinui ca în vis să-i desprind. Mă mai întreb, înainte de a mă trezi din somn, ce s-o fi întâmplat oare cu ceilalți unsprezece. Trenul deja s-a îndepărtat, lumea s-a potolit, simt că voi atîpi din nou. Vântul se înteteste. Câinii au adormit. Doamne-ajută!

...Și visez cum de astă dată am înțepenit, în scaunul meu cu rotile, între traversele căii ferate, undeva, într-un câmp, în calea vântului.

Nu se aude de nicăieri nici un lătrat, nici un cântec de cocos.

Știu că nu mă pot desprinde, că au trecut ore, zile sau sute de ani.

Prin degete simt niște furnicături ciudate: parcă ar reveni la viață. Sau parcă as fi la sfârșitul orei de compunere, după expresii date.

Mi-e frică. Groaznic de frică. Sunt pe un drum ce vine de nicăieri și nu se știe unde duce. Un drum nemilos, de fier, spoit cu smoală.

Sunt singur cu gândurile mele. E beznă pretutindeni ca-n nucă, de poti să-ți bagi degetele în ochi. De undeva se aude un suierat în care mi-e greu, așa de mult ce mi-ar place, o Doamne, să mai cred! ...

Nici chiar acum un an, când încă mai eram aproape un copil, iar trenul se repezise înspre mine, grohând ca un mistret cu colții de argint rotunjiți sub formă de tamponare, parcă nu mi-a venit întru totul să cred.

...Razele lunii poleiesc ușor unei biciclete nou-noute adăpostite în dormitor, sub icoana la care aseară s-a rugat și i-a multumit fierbinte lui Iisus, de copilul îndrăgostit și bătrân, cu talent la română și la engleză, ce își închipuie, în suieratul acceleratului de sase dimineata, că se trezește... *That he is waking up... Still waking up...* Sau poate că nu.

SIMEZA

otto wagner și viena
anilor 1900

Sub înaltul patronaj al Ambasadei Austriei la București și în colaborare cu Muzeul de Artă din Constanța, în ziua de 13 februarie a.c. a avut loc un vernisaj mai puțin obisnuit, în centrul atenției fiind Otto Wagner, reprezentantul unui curent estetic ce a marcat nu numai arhitectura Vienei, ci și arta europeană în general. Expoziția, compusă dintr-o serie de fotografii de epocă sau contemporane, alături de planse tehnice și relevée a încercat (și a izbutit) să ne prezinte personalitatea artistică, tehnică, și nu în ultimul rând creativă a unui om ce a influențat prin lucrările sale estetica urbană a uneia din marile capitale ale lumii. Despre personalitatea artistului a vorbit atașatul cultural al Ambasadei Austriei, excelența sa domnul Reiner Schubert și directorul Muzeului de Artă, criticul Doina Păuleanu. Un public numeros, din care nu au lipsit directori de instituții culturale, de învățământ, arhitecți, artiști plastici, cadre didactice, reprezentanți ai mass-mediei locale a avut ocazia să afle despre curentul artistic *Art Nouveau* ce a dominat cumpăna dintre secole, motiv pentru care s-a mai numit și Curentul 1900, curent căruia i-a aparținut și arhitectul, plasticianul și poetul Otto Wagner, care a realizat numeroase construcții (metroul și gările sale sau taluzarea și modernizarea cursului Dunării fiind doar câteva dintre ele). Estetic vorbind, expoziția de față ne demonstrează că arhitectura, ca știință exactă, se poate continua și îmbina cu arta, esența Curentului de la 1900 fiind tocmai această îmbinare a frumosului cu utilul. Personalitatea arhitectului Otto Wagner (1841-1918) a marcat sfârșitul secolului XIX și începutul sec. al XX-lea, perioadă în care estetica arhitecturală vieneză a fost influențată de creația artistului. Elementele de *Art Nouveau* apar încă de timpuriu în creația sa, manifestate sub forma balcoanelor din feronerie caracteristice Casei Majolika din Viena, continuându-se prin stilizările și simplificările întâlnite la lucrările ulterioare, în care ornamentele excesive au devenit superflue, așa cum se pot vedea în geometria sobră a Bisericii St. Leopold (1907) sau în lucrările delicate din sticlă și otel ale Oficiului Băncii Salvării (1906), ambele în Viena. Alături de confratii austrieci Joseph Maria Olbrich și Josef Hofmann, Wagner a reprezentat una dintre figurile emblematice ale stilului *Art Nouveau* în arhitectura zonei, lucrări semnate de el sau aparținând școlii sale putând fi văzute și în România, la Timișoara, Oradea sau Sibiu. De altfel, acest curent, ce și-a luat numele de la magazinul La maison de l'Art Nouveau deschis de Siegfried Bing la Paris, în 1896, a cuprins nu numai arhitectura ci și designul de interior, mobilierul și alte furnituri specifice, confecții, sticlărie, grafica publicitară sau ilustrația de carte, în arhitectură fiind caracterizată prin simplificări ale liniilor principale, renunțarea la decorativismul de tip academic în favoarea îmbinării utilului cu esteticul, în spiritul pragmatismului ce avea să cuprindă societatea modernă imediat după Marele Război. În artele plastice remarcabilă a fost modificarea liniei, încurbarea sa armonioasă, schimbarea paletelor coloristice spre pastel, cu nete influențe ale artei nipone (ce pătrundea masiv în epocă), prin canalele culturale oferite de deschiderea Japoniei spre lume în timpul Erei Meiji.

Dintre pionierii curentului îi menționăm pe britanicul Arthur Mackmurdo și ilustrațiile sale de carte, arhitecții belgieni Victor Horta și Henri van de Velde, arhitectul Henri Guimard (autorul metroului din Paris) sau Émile Gallé, celebrul artist ce a dat lumii artelor celebra sticlărie care-i poartă numele. Purtând numele de Jugendstil (în Germania) sau Sezessionstil (la Viena, unde pictorul Gustav Klimt a fost unul dintre reprezentanții de seamă), acest curent a venit cu idei novatoare, îndrăznețe, ce au remodelat simțul estetic, blocat în academismul finului de secol. Răspândirea curentului a fost amplă, ecourile sale făcându-se simțite și în America, prin Louis Comfort Tiffany și a sa sticlă decorativă unică în idei și formă, sau în Spania, unde Antonio Gaudí și-a materializat ideile sale idiosincratice în Parcul Güell sau în Casa Milà Apartament din Barcelona. Avântul luat de acest curent artistic este întrerupt de Marele Război, la sfârșitul căruia își face apariția elegantul și rafinatul Art Deco.

Unul dintre arhitecții contaminati de stil si

curent care va ajunge la Constanța este Adolf Linz, ale cărui lucrări încă mai există, el fiind acela care a sistematizat Piața Ovidiu la 1900, în forma în care se afla ea până în perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial.

Expoziția de față ne prezintă (în decursul lunilor februarie și martie) una dintre dimensiunile curentului artistic *Art Nouveau* ce au marcat cumpăna dintre secole.

Profitând de prezența excelenței sale, domnul Reiner Schubert, atașatul cultural al Ambasadei Austriei la București, i-am adresat câteva întrebări:

• De ce ați ales Constanța pentru această expoziție?

• Această expoziție traversează România. A fost vernisată prima dată la București, apoi la Sibiu și Timișoara și, acum, în Constanța, aceasta fiind dorința expresă a ambasadei.

• După stirea mea, este practic prima acțiune de acest gen a Ambasadei Austriei la Constanța. Preconizați și alte activități?

• Da, de vreme ce există în ambasadă acest post de atașat cultural, există și dorința de a continua aceste manifestări artistice (cum este cea de față), și de a apropia legăturile cu Constanța, fapt ce se va vedea și în viitor.

• Dacă ați vizitat Constanța, ce părere aveți despre oraș?

• Prima dată am vizitat Constanța acum două luni și consider că orașul dumneavoastră are o semnificație magică legată de istoria sa extrem de interesantă și mai ales de cea a lui Ovidiu. Datorită distanței mici până la București, sper să pot veni la Constanța cât se poate de des!

VICTOR GAVRILĂ LOGHIN

SCENA

FESTIVALUL
MUZICAL DE IARNĂ
AL MĂRII NEGRE

Prima ediție din noul secol și mileniu a unui festival muzical tradițional la malul mării poartă pecetea inconfundabilă a Filarmonicii tomitane și girul de prestanță al unui dirijor de clasă internațională, Radu Ciorei, un șef de orchestră spiritual, temperamental, dăruit artei sunetelor, o natură voluntară, energică, impetuoasă, activă, eficientă în creșterea gradului de profesionalism al interpretelor și, implicit, în optimizarea cântii de vizită a colectivului artistic constantean, veritabil glob-trotter al artei sunetelor, mesager autorizat și reputat al culturii muzicale autohtone pe meridianele globului.

Începând din anul 1990, Orchestra simfonică din Constanța a organizat cvasi-anual festivaluri muzicale româno-americane, româno-elene, româno-coreene, grație cărora a procedat la contacte reciproce cu alte culturi europene și extra-europene. În intervalul 26 ianuarie-16 martie, am asistat la *Festivalul muzical de iarnă al Mării Negre*, la care au participat valoroși interpreți din țară și din străinătate. Pe durata acestei manifestări de ținută am remarcat o armonioasă împletire de generații de muzicieni, compozitori și

dirijori de școli muzicale, animați de râvna de a aborda marea muzică a secolelor trecute din perspectiva sensibilității și a receptivității omului contemporan. Au fost zece concerte simfonice și un recital de pian. Să remarcăm că trei concerte au fost susținute de mesageri ai artei sunetelor din Coreea de Sud, care au prezentat, în acompaniamentul Orchestrei filarmonice de la Pont, piese de rezistență ale repertoriului universal: *Uvertura la opera Nunta lui Figaro*, *Concertul nr. 1 pentru flaut și orchestră* de Wolfgang Amadeus Mozart, *Concertul nr. 3 pentru pian și orchestră* (partea I) de Ludwig van Beethoven, *Concertul nr. 1 pentru pian și orchestră în Re major* (partea I) al titanului muzicii universale, *Concertul pentru două flaute și orchestră* de Cimarosa, *Dans ungur nr. 5* de Johannes Brahms, precum și cântece ale unor compozitori din „țara diminetilor liniștite”. Pe durata reprezentărilor acestora, orchestra a sunat precis, ritmic, colorat și cald, interpreții și dirijorii Jung Ki Byun, Jung Yun Kim, Hwan Hee Lee, Min Joo Kim și Jinny Chung probând un incontestabil sentiment muzical, etalând sonoritate policromă, tehnică precisă, frazare, ritm, avânt, stil, charismă, temperament tumultuos. Dintre solistii invitați la *2001 Black Sea Winter Festival* am remarcat câteva personalități, care s-au distins prin știința incontestabilă a execuției. Marian Cazacu, laureat al unor concursuri internaționale pe patru continente, profesor la Venetia, Roma, Brescia și Parma și la Academia de Muzică din București a dat strălucire, ca violoncelist, concertului de deschidere, interpretând uvertura *Hebridele* de Mendelssohn Bartholdy, *Concertul pentru violoncel și orchestră în La minor, opus 129* de Schumann, *Capriciul spaniol* de Rimski Korsakov și *Concertul pentru violoncel și orchestră în La minor, opus 33* de Saint-Saëns. Stăpânind pianul cu degajare, cu fină cochetărie, Michele Bourdoncle din Franta a dat o culoare aparte *Concertului nr. 2 pentru pian și orchestră în Do minor, op. 18* de Rahmaninov și a imprimat tuse sigure regelui instrumentelor în *Simfonia a II-a în Re major, op. 36* de Beethoven. Carmina Sârbu din Anglia, sora lui Eugen Sârbu, valoros exponent al artei interpretative europene, și-a dezvăluit în *Medalionul Mozart* temperamentul viu și atrăgător, descifrând în *Concertul nr. 21 pentru pian și orchestră în Do major* sonoritatea ei superbă și somptuoasă, tinzând să o întrecă pe cea a orchestrei, datorită tehnicii clare și curate. Mihai Ungureanu (la pian), Gabriel Croitoru (la vioară) și Rodin Moldovan — toți trei din Germania — sub bagheta conationalului lor, de origine greacă, Stefanos Tsialis au interpretat, cu o forță olimpică, uvertura *Egmont* și *Triplu concert opus 56* de Beethoven, ca și *Simfonia a IV-a în Mi minor* de Johannes Brahms.

I-am reținut în ochii minții și ai sufletului și pe clarinetistul Sorin Jugănar, pe fagotistul Benoni în *Duo concertant* de Richard Strauss, pe trompetistul Sebastian Burneci în *Legenda pentru trompetă și orchestră* de George Enescu, din păcate singura compoziție românească din întregul festival. Enescu, cel care a modelat intrarea în modernitate a muzicii noastre și a fundamentat vocația ei europeană și universală merita, orice s-ar spune, o soartă mai bună în acest festival. Ne-au impresionat plăcut cele două concerte simfonice dirijate de Aurelian Octav Popa, recitalul de pian al lui Andrei Deleanu (*Beethoven-Schubert*) și concertele la al căror pupitr dirijoral s-a aflat sufletul acestui festival, Radu Ciorei. Toate au iradiat o generoasă risipă de detalii, ipostaze și reliefuluri sonore

desfășurate într-un ciclu armonios, inducând ideea echilibrului generator de comunicativitate directă, ce exclude orice sunet confuz sau ostentativ...

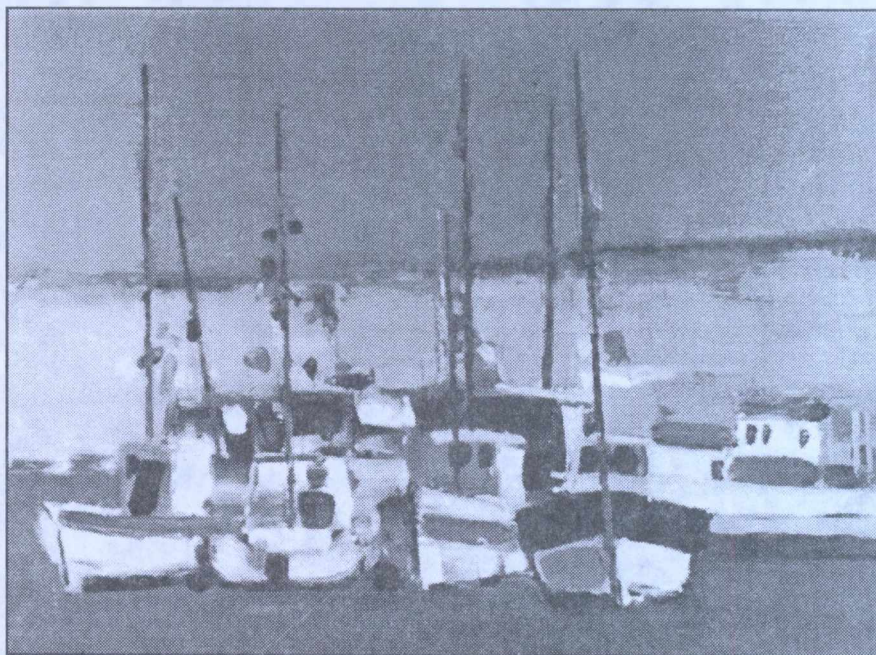
„DIHROMIA”

Începutul de secol și de mileniu n-a adus la Constanța, sub aspectul noutăților repertoriale, decât o singură premieră, seceta aceasta fiind de-a dreptul simptomatică și, evident, problematică. Bucuria estetică trăită de publicul constantean în seara zilei de 24 februarie a purtat numele grecesc *Dihromia*, care, în traducere, înseamnă *Două culori* interdependente și nu privește decât metaforic universurilor. Speranța și dezamăgirea, bucuria și tristetea, iubirea și ura, viața și moartea, fiecare din aceste dicotomii încorporează culori contrastante din punctul de vedere al trăirii, al simțirii, al aspirației, căci *Dihromia*, un diptic de balet, realizat la Opera din Constanța de către celebrul coregraf grec de origine maghiară, Attila Sylvester, își propune să comunice, prin arta dansului, un mesaj la baza căruia stă convertirea limbajului coregrafic în imagine plastică, de o mare forță sugestivă. Or, imaginea, ca atare, se întrupează din elemente diametral opuse, deci aflate în antiteză. Spectacolul în sine, constituit din două părți vizibil contrastante („Amorul vrăjitor” pe muzica lui Manuel de Falla și „Cântul fratelui mort” pe muzica lui Mikis Theodorakis) învederează tablouri tangente cu teatrul-dans, structurate pe principiul unității contrariilor (*coincidentia oppositorum*). Pentru actul temerar pe care l-a inițiat, Opera constanteană merită cuvenitele aprecieri, întrucât izbuteste, cu un colectiv tânăr și neexperimentat, îndrumat de un coregraf, pentru care arta dansului nu mai comportă secrete, să înjghebeze un spectacol nou, original, la un nivel tehnic perfectibil, de-a lungul căruia dansatorii care și-au asumat roluri complexe (Viaceslav Baltaga — *Magna cum laudae*, Mirela Badea, Lena Cojocaru, Constantin Dragomir, Mariana Baran, Oleg Godoroja, Mariana Anghel) au atins un prag profesional remarcabil, autodepășindu-se și ambiționând să demonstreze mentorului lor că investitia de încredere în ei a fost perfect fondată.

Am remarcat în prima parte, caracterizată prin întrepătrunderea acordurilor sunetului clasic al lui de Falla cu ritmurile explozive ale flamencoului, un dans iberic ingenios temperat prin miscări oarecum reținute, prin pași struniti, prin gesturi gratioase, toate deopotrivă suferând ideea triumfului vietii asupra morții prin sacrificiul de sine, destinat să transfigureze ordinea terestră. Înălțimea morală a sentimentului iubirii echivalează doar cu înălțimea celestă a Providenței. Se sugerează latura evlavioasă a fundamentalului sentiment, care este conturat asemenea unei trăiri aureolate de divin („... Si Duhul Sfânt se purta asupra apelor”) în care omul are revelația misterului, raportându-l la sine și explorându-l astfel valențele meditativ-reflexive. Și aici, ca de altfel, și în partea a II-a, sesizăm frecvente momente analitice, confruntări, retrospective sau răbufniri intempestive ale imaginației, cum este, spre exemplu, metamorfozarea unei cruci în scară spre infinit. „Cântul fratelui mort”, inspirat dintr-o legendă mitică elină, ne dezvăluie drama războiului civil din Grecia, flagel în timpul căruia principiul malefic *Divide et impera* a functionat fără gres dezbinarea cuprinzând ca o pecingine structurile macro și micro sociale. Fundalul sonor alcătuit din cântece instrumentale și vocale grecești „adunate și îndreptate”, asadar prelucrate de Mikis Theodorakis a prilejuit dansatorilor desfășurarea unui evantai larg și generos de miscări, gesturi, atitudini și manifestări, în scene succesive, emnamente cinematografice, care au excelat prin dinamism, mobilitate, grație, suplete și densitate, într-o gradatiune ascendentă, al cărei substrat e ritmul, izvorât din trăirea pasionantă și intens pasională a unor stări de spirit, sentimente și emoții diverse. Meritul coregrafului Attila Sylvester constă în aceea că a oferit colectivului de balet al Operei tomitane sansa de a-și exprima nestingherit personalitatea, chiar dacă unele rezolvări scenice au purtat amprenta unei meticuloase și extrem de precaute, dar exigente elaborări, ceea ce a condus la ivirea unor secvențe încărcate de simboluri, de metafore coregrafice ca și de unele elemente onirice, de esență suprarealistă. Colectivul tânăr și promițător, ca o primăvară, al baletului Operei constantene are de partea sa atuurile talentului și râvna de autodepășire. În scenografia maestrului Ovidiu Pascal, sugestivă, funcțională, stimulatoare, săvârșită cu o mare economie de mijloace și cu intenții vădit polisemantice, *Dihromia* reprezintă un nou început, un reper al stadiului actual de evoluție artistică și un semnal fast pentru progresele ulterioare.

VIRGIL MOCANU

• Florin Ferendino — Bărci în portul Tomis (ulei)



PROFIL



FLORIN FERENDINO

Pictorul cu care ilustrăm numărul de față al revistei noastre, Florin Ferendino este un artist lesne de remarcat, indiferent de contextul în care expune, prin siguranța, originalitatea, rigoarea și echilibrul demersului său plastic. Născut la 12 aprilie 1947 în Constanța, a urmat Liceul de Artă din orașul natal, apoi a absolvit Academia „Nicolae Grigorescu” din București. Este membru al U.A.P. Filiala Constanța din anul 1979. Profesează, încă din 1971, în învățământul gimnazial și liceal, îndeplinește pentru o perioadă, după 1990, funcția de director al Liceului de Artă Constanța, unde este și în prezent profesor. Numeroase lucrări ale sale sunt cuprinse în colecții de stat din Constanța, București, Tulcea și în cele particulare din S.U.A., Belgia, Franța, Germania, Canada, Italia, Turcia, Grecia, Norvegia, Japonia ș.a.

După terminarea facultății primește repartitie la Tulcea. În acei ani de început îi plăcea în mod deosebit sculptura și se pregătea să devină sculptor. Dar neavând condiții — îi lipsea un atelier adecvat, locuia la bloc într-un apartament la etajul al treilea — s-a apucat de pictură. Din anul 1972 a început să participe la expozițiile cenaclului din Tulcea, unde a fost repede remarcat, iar de atunci a expus constant la Tulcea, București și Constanța numai pictură.

Artistul este legat cu toată ființa sa de mare, de Delta și de Dobrogea, peisajele și oamenii acestui meleag binecuvântat, stăpânit de un duh propriu, de o lumina misterioasă și subtilă și de suflul desăvârșirii ocupând în creația sa un loc primordial.

Florin Ferendino abordează toate genurile picturii, dar predispoziția sa, sensibilitatea și temperamentul său se îndreaptă mai mult spre peisaj, pe care-l realizează fie în culori de ulei, fie în culori de apă.

Acuarelist din stirpea rară a unui Constantin Găvenea, Florin Ferendino conferă acestei tehnici speciale nu la îndemâna oricui, o notă personală ce se impune printr-o fluidizare rafinată a culorilor, printr-o transparentă, un lirism, o prosopetie și o atmosferă care urcă în fantastic, inconfundabil.

În genere, pictura sa nu este una executată în fata motivului. Pictorul iese în peisaj numai să-și facă schitele obligatorii. Actul compunerii și definirii motivelor se consumă după aceea în intimitatea elegantului său atelier de acasă, subiectele fiind doar niste pretexte pentru redarea unor trăiri insolite și complexe, a unor stări sufletești generate, la rândul lor, de feeria coloristică, de lumina specială a spațiului pontic. Lor li se adaugă nostalgia mării, a vastității ei nesfârșite și metaforice. Marea pentru artist nu reprezintă numai o pată de culoare, ci și un stimul pentru o armonie cromatică, pentru o gamă coloristică.

Lucrările recente reprezintă un salt calitativ al artei sale, o perspectivă nouă, configurând o diversitate de motive abordate cu experiența deplină a maturității de creație: dealurile nord-dobrogene cu spectaculozitatea pământurilor lor, cu case pitorești și câmpuri înverzite și pomi explodând în floare în prag de primăvară, grinduri cu sălcii înmugurite, pălcuri de sălcii inundate în Delta, liziere de mesteceni năpădite de cuiburi, câmpuri aprinse de lanuri de rapită înflorită, grupuri de arbori în singurătatea desertică a plajelor din fața mării, dimineți albastre cu irizări sângerii și bărci în port la mare și multe altele. Toate aceste lucrări, absolut toate, excelent determinate compozițional și coloristic, emană o poezie aparte, un plus de claritate și siguranță, finete a nuanțelor, fervoarea și verva lor stăpânită mizând pe contrastul de calitate al culorilor.

În peisagistică Florin Ferendino propune o perpetuă reînnoire a tradiției și continuă consecvent, inventând o lume a sa, linia care definește esențialitatea picturii românești.

OVIDIU DUNĂREANU

Cu siguranță, vă amintiți de performanțele teatrului de limbă română „Andrei Muresanu” din Sfântu Gheorghe despre care, la vremea respectivă, revista *Tomis* a vorbit pe îndelete: spectacole experimentale girate de Festivalul *Atelier*, gândit și realizat (de nouă ani încoace) de dramaturgul Radu Macrinici. Acelasi care, în urmă cu trei ani, a renunțat la fotoliul directorial al instituției covășnene. Ultimii doi ani au însemnat însă o perioadă complet nefastă. Rămăs fără lider, teatrul a trebuit să suporte astfel provizoratul a trei directori, numiți concomitent, pe același unic post. Productii putine, lipsite de strălucire au umbrit imaginea-i specială de până atunci. Războiul nervilor, dus între Primărie și Ministerul Culturii pentru o cauză din start pierdută sau, oricum, fără importanță pentru teatru, a făcut să se acumuleze tensiuni în rândul colectivului. Casă nu mai vorbim de lipsa de antrenament a trupei.

Finalmente, decembrie 2000 a însemnat venirea prin concurs a unui nou director, în persoana criticului de teatru, dar și a poetului Doru Mares. În această iarnă s-a reușit și aducerea la rampă a primei premiere de după această nedorită pauză: *Casa de pe granită* de Sławomir Mrożek, spectacol realizat în colaborare cu Centrul de Cultură Arcus, grație deschiderii și sprijinului conducătorului acestuia, Petre Străchinaru.

Gândită în spiritul experimentului, prezenta montare, surprinde, așa cum arată și autorul polonez „trista poveste a unei familii cu Istoria”; ea poartă semnătura tânărului și talentatului regizor Szabo K. Istvan, directorul teatrului din Odorheiul Secuiesc. Decorul, sugerând o lume în pragul prăbușirii, ne introduce în atmosfera unei familii „din gară”, a cărei existență pare a fi guvernată de o dulce *vie en rose*. O lume care stă să se scufunde în marea istoriei. Linistea va fi tulburată în momentul în care se apropie începutul sfârșitului: doi diplomați, apăruti de nu se știe unde, sunt trimiși Europei pentru „a efectua” o ciudată împărțire de teritoriu, printr-o granită ce urmează a sectiona locuința cu pricina. De aici se

despre falsurile monetare

Începuturile falsificărilor monetare trebuie căutate acum două mii cinci sute de ani, adică la puțin timp după apariția monedei ca instrument de reglare a schimburilor economice.

În general, când vorbim despre falsuri monetare, totul pare simplu, dar în spatele simplității asistăm la numeroase confuzii de terminologie. Împărțirea acestor obiecte numismatice se poate face, mai întâi, în specii numismatice nemonetare și în al doilea rând, în veritabile monede false. În prima categorie intră jetoanele și reproducerile didactice. Astfel de reproduceri s-au făcut pentru diferiți amatori, în serii de o rară perfecțiune, sau pentru firme comerciale cu ținte speculative, publicitare, și mai rar artistice.

Din a doua categorie fac parte imitațiile, alterările-contrafaceri, copiile și falsurile directe pentru colecții.

În general, în numismatică, imitația, ca termen, a căpătat conotații peiorative, ea deturnând profitul statal către unul particular, în cazul nostru ilegal. Imitațiile erau, din punct de vedere estetic, în cea mai mare parte, condamnabile, o mică parte a lor fiind de bună calitate, egalând tipurile originale (mai ales în epoca antică). Existau și imitații la imitații (mai rar).



• Florin Ferendino — Sălcii în ceată (acuarela)

MOZAIC TEATRAL

nasc tot soiul de situații tragi-comice pigmentate de ingenioase găselnite regizorale. Nu lipsesc nici imaginile plastice, vizuale foarte frumoase, toate învăluite de misterioasa coloană sonoră cuprinzând piese semnate Pink Floyd.

• Colegii de scenă și de clădire, maghiarii de la „Tamas Áron”, au prezentat la sfârșitul anului trecut un soi de fabulă despre putere, a cărei cheie este femeia, nu ca dorință de mărire, ci ca detinător al vocației: *Papasa*, un musical romantic pe un scenariu aparținând lui Tomory Peter, cel care semnează și regia spectacolului. Legenda ne spune că, pe la 885, Vaticanul a fost condus, timp de șapte ani, de o femeie sub hainele bărbătești ale papei Ioan VIII, alias Johannes Anglicus. Iubitorii celei de-a șaptea arte își amintesc desigur de celebra producție *Papasa Ioana*. Așadar, o dramă muzicală emanând puternic spiritul bizantin, cu o coloană sonoră pendulând între secvete de operă rock, muzical broadwayan clasic și fraze folclorice din Balcani. Toate acestea fac casă bună cu efectele de culoare ale unei scenografii geometrice, cu costumele de la o simplitate rurală primară la imaginile apocaliptice explodând în culori tari ale Vioarei Bara și cu ritmul sonor răspunzându-i „vocea” mișcării imaginate de Mălina Andrei. Remarcăm încă o dată profesionalismul actorilor, excepționala formă fizică și vocile extraordinare.

• Două tinere actrițe — Lia Bugnar și Dana Măgdici — s-au apucat de dramaturgie. Rezultatul? O excelentă piesă în care cuvântul de ordine este firescul: *Ofertă de serviciu*, montată în această iarnă la Studioul Casandra al Universității de Artă Teatrală

Alterarea consta în scăderea semnificativă a greutateii și a titlului de metal, diminuare realizată atât de către statele antice cât și de particulari.

Copierea se referă la împrumutarea unor elemente din monedele existente într-o perioadă cronologică anterioară, situația fiind valabilă pe plan local sau în imediata vecinătate. Un alt fenomen monetar interesant este definit prin termenul de imobilism, prin care se continua apariția unei monede mult timp, în epoca antică și medievală, după decesul regelui sau împăratului respectiv, cu legende și tipuri ce-și pierd actualitatea, dar sunt în continuare cerute datorită tradiției și încrederii în monedă.

În sfârșit, falsurile pentru colecții au apărut mult mai târziu, în secolul XVIII (odată cu colecțiile de mii de piese), pentru a se răspândi consistent în secolele XIX și XX. Ele sunt copii frauduloase, perfecte, ale unor monede autentice, cu mult mai frumoase decât originalele, cu aspecte, de la caz la caz, inedite, cu patină recreată, cu titlul metalului corespunzător etc.

Antichitatea și Evul Mediu au încercat, pe cât posibil, să pedepsească crunt delictul de falsificare a monedei. În multe texte ale unor autori antici (Herodot, Aristotel etc.) se amintește un fapt surprinzător, real, și anume falsificarea pe cale oficială, de către stat, a monedelor proprii, într-o anumită cantitate aflată în circulație, situație explicată prin apariția crizelor economico-financiare ce au provocat tezaurizarea monedei de bună calitate, conducând la penuria numerarului-monedă de pe piață. Și atunci, pentru a se evita falimentul, însuși statul, pe lângă particulari, inventa metode care mai de care mai dubioase pentru a se salva.

În lumea greacă, delictul de acest tip erau rare, iar deprecierea titlului de metal era pedepsită cu

din București, sub îndrumarea lui Doru Ana, reprezentând un examen pentru studenții-actori ai lui Gelu Colceag. O antecameră cochetă va fi locul acțiunii unei povești în desfășurare, dar și al unor continue trimiteri la sectorul kitsch al realității. Un anunț de la mica publicitate caută „tânără talentată” (nu vom afla de ce), iar reacția este apariția a șapte fete care vor aștepta mai bine de o oră ivirea semnatarului „apelului” care nu-și va face apariția. Plictisindu-se, eroinele noastre încep mici discuții întru crearea de situații de intimidare între, în definitiv, adversare. Performanța constă și în puterea de individualizare a șapte caractere distincte. Cheia poveștii o reprezintă una dintre fete, un dramaturg care înregistrează toată conversația cu scopul de a scoate din asta o nouă piesă.

• Inaugurat în această stagiune la Teatrul National din Cluj, Studioul Euphorion a propus un excelent spectacol, *Memo*, după un scenariu pe textele celor mai străluciti reprezentanți ai avangardei românești, de la Urmuz la Eugen Ionescu, colaj aparținând Monei Chirilă, semnată de regie, ajutată de actrița Miriam Cuibus. După o absență de patru ani, mai precis de la strălucita montare cu *Regina Mamă*, Mona Chirilă revine la Nationalul clujean, instituție care a achiziționat *Memo*, acest spectacol independent, a cărui premieră a avut loc la Centrul Cultural Român de la New York. După prestațiile din *Așteptându-l pe Godot* de acum câțiva ani, echipa Miriam Cuibus — Dragoș Pop (tânărul său discipol) strălucește din nou, de această dată într-un poem-revoltă ce aduce în actualitate scrieri reamintind de incompatibilitatea radicală a făuritorilor lor cu vremurile care i-au făcut să fie „primejdiosi” și invulnerabili. Minutie, rafinament, elegantă, măsură, ritm, umor, concretețe, contemporaneitate, toate în tablouri secvențiale, în decoruri schimbătoare, într-un univers al metamorfozelor, deopotrivă expresie a vitalității și fragilității.

GABRIELA RIEGLER

moartea, trei funcționari răspunzând de valabilitatea materialului monetar aflat pe piață.

Statul roman a falsificat, în mod oficial și constant, moneda (de aur și de argint), atât în perioada republicană cât și în cea imperială. De obicei, un sămbure de metal obisnuit era îmbrăcat într-un metal pretios, acesta (aur și argint) era topit la o mie grade celsius, pentru a îmbrăca perfect materialul inițial, nedetectabil nici pe baza unei analize amănunțite. Cele două părți (aversul și reversul) erau realizate printr-o presare între o monedă autentică și o greutate de plumb. Dacă alterarea sau uzura nu intervenea rapid, era foarte greu de diferențiat față de denarii autentici. În urma cercetărilor științifice s-a observat că un astfel de denar, în greutate de patru grame, ce circula un secol, pierdea doar 0,5 grame.

Pentru stoparea falsificării monedelor au apărut, în cadrul statului roman, legi aspre pentru cei care se încumetau să se ocupe cu astfel de activități. Printre ei se remarcă Corpus Juris Civilis, Lex Cornelia Testamentaria Nummaria, Codex Theodosianus etc. Astfel cei care falsificau monede de aur și de argint, le spălau cu acizi sau foloseau pe scară largă plumbul și zincul erau fie exilați pe insule, fie trimiși pe galere în Mediterana, fie condamnați la moarte, fără posibilitate de apel sau amnistie. De asemenea, funcționarii nummulari aveau obligația să verifice necontînuu calitatea denarilor, eliminându-i pe cei necorespunzători. În ciuda acestor legi represive și a controalelor, monedele false au circulat mai departe, apogeul falsificării monedei de aur atingându-se sub împăratul Aurelian (270-275). Următorul împărat, Tacitus, a fost nevoit să reintroducă pedeapsa cu moartea și să confiste bunurile celor care se făceau vinovați de falsificarea de monede.

Falsificarea monedei a continuat și în perioadele medievală și modernă, ca și legislația dură a statelor respective pentru astfel de acte. În același timp, pe lângă activitatea particularilor, statele au continuat politica lor financiar-monetară frauduloasă.

Un fals monetar ireproșabil ca grafică și legendă poate fi recunoscut în primul rând prin controlarea greutateii și a metalului respectiv. În al doilea rând prin „aruncarea de pământ” sau de o altă substanță solidă. Pentru cunoașterea aceasta scoțând un sunet „mult mai subtil” ceea ce spunea totul. În al treilea rând trebuie observată patina monedei, care până acum câțiva ani era dificil de imitat, astăzi existând câteva metode ce pot face piesa, atât cea falsă cât și cea originală mai frumoasă și mai atractivă pentru colecționari. În sfârșit, dacă există posibilități pecuniare, monedele suspecte pot fi supuse unor analize chimice, astfel încât, după aflarea proporției și titlul metalului respectiv, să se constate falsitatea monedei.

Falsificarea monedelor este astăzi o temă de discuție și analiză, mai actuală ca oricând, încercându-se contracararea și anticiparea acțiunilor falsificatorilor monetari, atât a emisiunilor numismatice ale timpului istoric cât și a celor contemporane. Este foarte important să se știe ce se caută la un moment dat pe

GABRIEL TALMACHI

continuare în pag. 14

ORGANIZAȚIILE NEGUVERNAMENTALE ȘI PROBLEMELE LITORALULUI ROMÂNESC

În ultimul deceniu au luat ființă în România numeroase organizații neguvernamentale (ONG-uri). Ele încearcă să răspundă unora dintre solicitările pe care o societate democratică și, mai mult, în general societatea civilă le suportă și caută prin diferite mijloace, să le dea un răspuns. Mulți dintre specialiștii români din diferite zone ale cercetării științifice s-au pus în slujba, în general onorifică, a unor asemenea organizații. Dar, ca la orice anchetă publicistică, întrebarea cu care am abordat problema managementului, a logisticii, a resurselor specifice, a profesionalismului ONG-urilor, a fost una oarecum răutăcioasă (mai blând spus, incitantă). Bine, s-au înființat ONG-urile, dar își justifică ele existența, au capacitatea de a depista și rezolva probleme vitale ale civilizației românești contemporane, sunt eficiente și sunt de bună credință în ceea ce întreprind, ori caută ca, prin acțiuni formale, să se afle în treabă? La aceste chestiuni au răspuns interlocutorii noștri, șefi de ONG-uri, altfel oameni de știință ce lucrează la unele dintre cele mai importante institute de cercetare aflate în Constanța. O problemă căreia am încercat să-i dăm atenție cu această ocazie, a fost aceea a ecologiei litoralului românesc și a Mării Negre, problemă care considerăm a fi de importanță majoră.

DAN PERȘA

IONICĂ BUCUR

(Centrul de Informare, Educare și Resurse pentru Marea Neagră):

Sectorul ONG-urilor și-a pus întrebarea pe care ați formulat-o și a încercat să-i dea un răspuns cu ocazia Forumului Național de anul trecut, care a avut loc la Sinaia. Câteva dintre chestiunile abordate, au fost: cât de eficientă este activitatea ONG-urilor; dacă au resursele necesare ca să-și poată îndeplini misiunea; dacă ele sunt pregătite din punct de vedere al actului de gestiune, pentru că sectorul ONG în România a reapărut abia din 1990, dar cu toate acestea există organizații deja puternic dezvoltate, repede profesionalizate și care își ating scopurile prevăzute prin statut.

Ca apreciere personală, la ora actuală sectorul ONG-urilor este în România foarte neomogen. La fel de divers cum este și societatea civilă. Sunt ONG-uri care se ocupă cu probleme de mediu, așa cum suntem și noi, înființate ca urmare a unor necesități legate de protecția mediului, anume aceea a asigurării de resurse, de informație și de educație în acest domeniu, după care ne-am dezvoltat și spre alte zone de activitate.

Un sector important este cel al ONG-urilor de tineret, care beneficiază de o anumită politică și sprijin la nivel național, prin Ministerul Tineretului și Sporturilor.

Concluzia este că societatea civilă trebuie întărită, dacă vrem să continuăm dezvoltarea democrației în România. ONG-urile sunt o parte a societății civile.

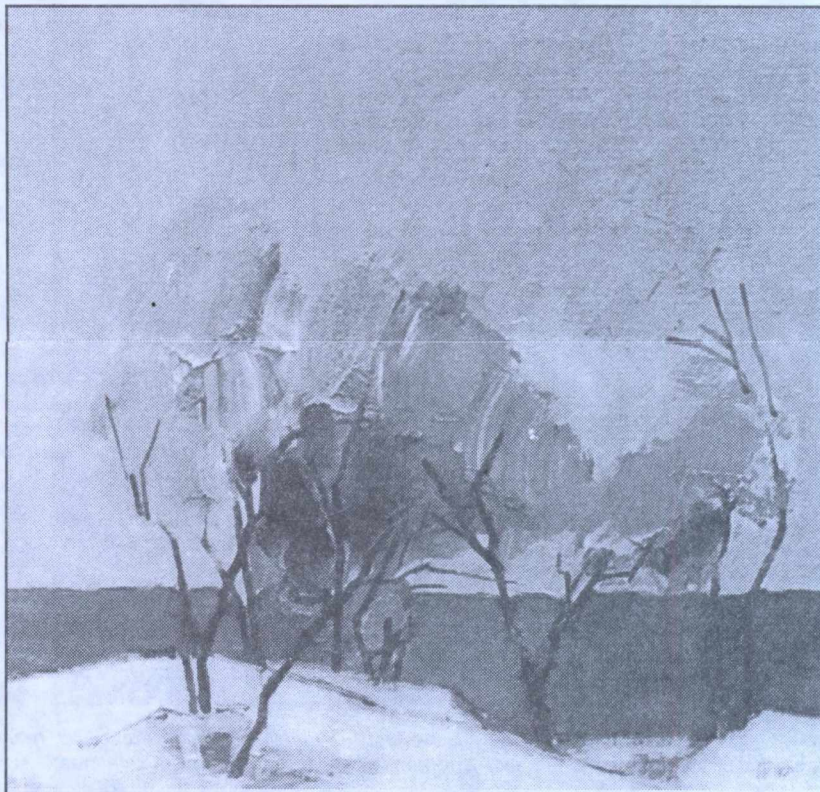
Centrul de Informare, Educare și Resurse pentru Marea Neagră a fost înființat de organizația neguvernamentală *Mare Nostrum* și misiunea lui este de a determina o bună înțelegere a problemelor de mediu în zona Mării Negre, a litoralului românesc și a Deltei Dunării, în vederea utilizării durabile a resurselor pe care această regiune le are, astfel încât impactul asupra mediului să fie minim. Noi ne urmărim această misiune prin anumite activități specifice, în primul rând încercând să facem oamenii conștienți și cu un comportament adecvat în legătură cu mediul. Noi colectăm informație, o prelucrăm, o stocăm și o distribuim sub forme diverse și sub diverse medii, de la cele clasice la Internet. Avem o pagină Internet (cier@cier.ro și www.sitex.ro/cier) pe care se pot găsi informații generale despre CIER și despre unele proiecte ale CIER-ului și acest serviciu se va dezvolta în viitor. O altă formă de distribuire a informației o constituie suportul informativ pentru diverse activități în domeniu. Suntem foarte bine dezvoltati în ceea ce privește suportul informațional pentru organizarea activităților de educație ecologică și am publicat un ghid pentru educația ecologică în școli, care deja este folosit în procesul didactic cel puțin în Constanța. Un lucru foarte important este că tânăra generație să cunoască problemele de mediu, pentru a respecta mediul. Am mai publicat un Atlas al arilor protejate din județul Constanța și un Atlas al litoralului românesc. Ele pot fi utilizate fie în școală, fie ca mijloc ajutător pentru orientarea în teren. Un alt mijloc eficient este biblioteca CIER-ului care posedă lucrări de referință din domeniul mediului, aproape o mie de titluri diferite ea fiind accesibilă publicului larg. Principali "solicitanți" sunt profesorii, studenții și elevii.

În ce privește educația, noi nu vizăm problemele de educație academică sau școlară, ci în special ceea ce în engleză este numit *training*.

De exemplu asigurăm sesiuni sau seminarii pentru profesorii care sunt implicați în activitatea ecologică în școli și licee. O altă categorie de beneficiari ai cursurilor noastre sunt voluntarii din sectorul ONG. Principalele teme pe care le prezentăm sunt legate de managementul organizațiilor neguvernamentale, de accesarea surselor de finanțare pentru proiecte de lucru, de managementul proiectelor etc. Anul acesta vom aborda un alt sector, cel al training-ului pentru lucrătorii din administrația publică locală. Avem un proiect care deja a fost aprobat, pentru organizarea unui proces de training pentru prezenta participativă. Este o tehnică modernă de planificare a dezvoltării urbane, prin implicarea în proces, în afară de administrația locală, și a altor factori interesați sau afectați de deciziile administrative privind dezvoltarea urbană. Ultimul tip de activitate a Centrului privește resursele și aici ne gândim la

Dar să trecem la lucruri concrete. Dacă până la clarificarea legislației de mediu din România singura regiune protejată, Vama Veche, nu avea deloc un statut clar, fiind regiune protejată numai în baza unei hotărâri a Consiliului Municipal în 1980, iată că, după ce s-a elaborat legea protecției patrimoniului natural (Legea Conservării Naturii), această rezervatie a fost introdusă în anexa legii, care prezintă clar toate rezervațiile din România. Faptul aceasta se datorează eforturilor organizației "Oceanic Club", care a organizat atât o campanie de presă, la vremea respectivă, cât și o campanie de strângere de semnături, făcând lobby și folosindu-se bineînțeles de toate uneltele diplomatice și de presiune pentru a crea rezervatia Vama Veche. Am mai reușit și un alt pas foarte important, anume să întârziem, în speranța de a-l anula, un proiect care prevedea construirea unor diguri în regiunea acestei rezervatii, care ar

● Florin Ferendino — Liniste pe tarm (ulei)



toate tipurile de resurse pe care sectorul ONG și alte grupuri țintă ale noastre ar avea nevoie pentru activitatea lor. Dacă ne referim în principal la sectorul ONG-urilor, problema mare este lipsa de fonduri și lipsa accesului la surse de finanțare. Deci noi încercăm să distribuim informația privind aceste probleme. Un alt suport pe care îl acordăm constă în expertiză și consultanță, în special pentru organizațiile care sunt la început de drum și nu au încă dezvoltată capacitatea organizațională, abilitatea de a întocmi proiecte etc. Trebuie ca, deocamdată, să tinem cont și de faptul că CIER este la rândul ei o nouă apariție în lumea ONG-urilor. El a fost fondat printr-un proiect FARE în 1997-1998 și a început să lucreze în formula de astăzi, mai profesională, din februarie 1999.

RĂZVAN POPESCU MIRCENI

(Societatea de Explorări Oceanografice și Protecție a Mediului Marin "Oceanic Club");

Unele ONG-uri sunt eficiente. Altele nu au nici un rol în domeniul pentru care au fost înființate, ci în cu totul altul. Dar nu o să mă opresc asupra acestui fapt, ci vreau să arăt ce face și ce intenționează să facă Societatea "Oceanic Club", care are nouă ani de existență și sase de când pune în practică un program internațional exploratoriu, practic singurul program al unui organism neguvernamental care privește un complex maritim per ansamblu. Marea Neagră și Marea Mediterană sunt una și aceeași entitate maritimă.

prejudicia grav diversitatea faunistică a regiunii respective, la care noi ținem foarte mult, nu pentru că așa vrem noi, ci pentru că, realmente, acest platou stâncos, unul dintre putinele de la coasta Mării Negre, este foarte valoros, prezervându-se aici un număr imens de specii, ce pot constitui un nucleu de refacere a diversității biologice pe coasta românească, așa cum era la începutul anilor șazece.

În altă ordine de idei, putem spune că am reușit să convingem autoritățile franceze de necesitatea unei rețele mediteraneene de rezervatii submarine. La începutul anului 1999 s-a demarat o campanie care ulterior s-a concretizat prin înființarea acestei rețele în sudul Franței. Din Federația Mediteraneană de Protecție a Patrimoniului Natural și Cultural, suntem pe cale să facem parte ca membri cu drepturi depline, actualmente fiind membri asociați. Ideea a fost îmbrățișată de federație cu larg interes și chiar a fost plasată între obiectivele principale. De altfel suntem singura organizație neguvernamentală din Europa răsăriteană și din bazinul Mării Negre care este membră a Federației. Deci vocea noastră acolo este importantă. Federația a fost creată în urmă cu opt ani de zile de către un grup de fundații din Franța, Spania, Italia și Tunisia, grup care a devenit din ce în ce mai puternic atât din punct de vedere financiar, cât mai ales la nivel politic, în domeniul lobby-ului pentru mediul înconjurător, îndreptat în special către Parlamentul Europei.

Ca planuri de viitor, sperăm ca rezervatia 2 Mai - Vama Veche să fie menținută, sperăm să reușim în final, în trei, patru, zece ani, nu știu, să creem această rețea mediteraneană de rezervatii

naturale și de asemenea vrem cu tot dinadinsul să ne ocupăm și de proiectele educative, deoarece actualmente nu suntem angrenați decât într-un singur proiect educativ, împreună cu Consiliul Județean, proiect ce se adresează grupei de vârstă șase - șaisprezece ani, deci elevilor până în primele clase de liceu. Această categorie, e drept, ne pare a fi cea mai importantă, pentru că este cea mai receptivă și cea mai modelabilă din punct de vedere al atitudinii față de mediu. Am constatat că este imperios necesar să activăm și în acest domeniu ceva mai amplu. Nu să ne limităm însă doar la acesta, așa cum se întâmplă cu alți colegi ai noștri. Noi am fost ceva mai pragmatici și ne-am gândit că trebuie să ne ocupăm și de alte probleme, de natură științifică, mai ales că mare parte dintre noi suntem oameni de știință.

LAURA BOICENCO

Director executiv adjunct (ONG *Mare Nostrum*):

Mare Nostrum a fost înființată în 1993 ca o asociație de specialiști cu preocupări în cercetarea degradării ecosistemelor costiere și marine ale Mării Negre. În prezent are 65 de membri, mai mulți voluntari și membri sustinători, iar telul organizației este de a determina o utilizare durabilă a zonei costiere românești — e ceea ce ne doare pe toți — aceasta însemnând o conservare a vieții sălbatice, a valorilor culturale, istorice și o îmbunătățire a calității vieții cetățenilor orașului nostru. Acțiunile cele mai importante le desfășurăm în general cu ocazia manifestărilor specifice, între care una este "Ziua Internațională a Mării Negre", celebrată pe 31 octombrie a fiecărui an. Direcțiile strategice de acțiune ale organizației, pe care am încercat să le dezvoltăm, și să dezvoltăm o organizație prin departamentele ei și prin oamenii care lucrează aici, ar fi dezvoltarea organizațională (ne-a preocupat dintotdeauna să atragem membri noi, specialiști, care să ne susțină și prin aceasta organizația să dobândească o bază și un fundament în tot ce întreprinde în continuare), o altă direcție este educația ecologică a oamenilor și tinerilor orașului nostru, iar o alta o reprezintă campaniile publice, de conștientizare a publicului asupra problemelor ecologice din zona costieră a Mării Negre.

Una dintre campaniile cu impact foarte mare asupra cetățenilor am lansat-o chiar cu ocazia "Zilei Internaționale a Mării Negre", care a constat în prezentări și acțiuni de informare a locuitorilor Constanței, prin concursuri radio pe teme ecologice, iar anul acesta este în derulare un concurs de opinii privind problemele Mării Negre. O altă campanie importantă a avut loc cu ocazia "Zilei Pământului", în care s-au organizat, în aceleași centre de informare care au devenit binecunoscute, acțiuni privind problemele orașului nostru și de asemenea s-a făcut un sondaj între cetățenii care au luat parte la eveniment, în care aceștia au fost întrebați care sunt problemele de mediu ce îi deranjează cel mai mult, care cred că sunt instituțiile și organizațiile apte să se implice în rezolvarea acestor probleme, ca și părerea lor despre cum cred că se pot implica ei înșiși în soluționarea problemelor de mediu. S-ar putea adăuga și alte acțiuni, cum sunt cele de inventariere și evaluare a deșeurilor de pe plajă. Din cercetările echipei noastre a reieșit clar că deșeurile sunt prezente și chiar în perioada de vârf a sezonului estival, predominând plasticul, aluminiul și toate celelalte deșeuri: hârtii, pahare, sticle etc. Nu a fost o acțiune pur educativă, ci s-au dat și comunicate de presă și ziarele ne-au susținut.

În general putem aprecia că, atunci când am cerut susținere din partea organismelor guvernamentale pentru ca noi să putem desfășura în bune condiții activitățile noastre specifice, acestea s-au dovedit receptivă. Nu am căutat să solicităm sprijin financiar, deoarece Primăria nu are un program prin care să poată suporta financiar proiectele pe care le desfășurăm, dar colaborare și informare pe anumite probleme a existat. De asemenea colaborarea noastră cu Inspectoratul de protecție a mediului a fost întotdeauna foarte bună.

Una dintre problemele care ne-a preocupat în mod special, a fost acțiunea îndreptată împotriva construirii în parcul Tăbăcărie a unui centru de agrement, cultură și comerț, deoarece acesta este singurul nostru parc mare și există pericolul ca el să dispară. Am făcut o petiție și avem circa 2600 de semnături în momentul acesta. Proiectul de construcție a fost însă avizat și ceea ce încercăm acum este să cădem la un acord, astfel încât tot ce se va elimina ca spațiu verde, aproximativ o treime din suprafața parcului, să fie replantat în partea rămasă și am dori ca promisiunea de restaurare a parcului să fie respectată.

JUSTIȚIE ȘI INJUSTIȚII

„LALEAUA NEAGRĂ”

Prima femeie avocat din România a fost Ella Negruzzi. Era nepoata lui Iacob Negruzzi. A fost numită în Baroul București, prin forțarea legii de către prof.univ. Istrati Micescu, presedintele Uniunii Avocatilor, viitor ministru al Justiției.

Maria Chiritescu Xantopol, absolventă a Facultății de drept din București în 1930, într-o emisiune TV, din februarie 2001, declara că la acea vreme erau în România cinci femei avocat. Sigur că, printre ele, se afla și talentata Margareta Paximade Ghelemegeanu, ale cărei pledoarii le-am citit în revista *Biblioteca Marilor Procece*.

Astăzi magistratura și avocatura sunt feminizate în proporție de nouăzeci la sută.

În volumul *Memorii* al lui Virgil Gheorghiu (Editura „100+1 Grammar”, București, 1999), am găsit informații interesante despre lumea juridică bucuresteană din preajma războiului, dar mai ales despre avocata Ecaterina Burbea.

În 1939, Virgil Gheorghiu era redactor la ziarul *România* condus de Cezar Petrescu. Scria la rubricile „faptul divers”, „cronica tribunalelor” și „reportaje”. Crima pasională comisă de Eliza Dorneanu (judecată de Curtea cu Juri București), „un lung foileton judiciar, un roman fluviu”, înnebunise publicul. Interogatoriul inculpatei, declarațiile martorilor și ale experților, rechizitoriul procurorului general al Curții de Apel București și pledoariile avocaților ocupau prima pagină a ziarelor. Publicul umplea sala de judecată.

Fiu de preot și viitor preot, jurnalistul poet Virgil Gheorghiu are o viziune interesantă asupra justiției. „Protocolul justiției este asemenea cu cel al Bisericii, Judecătoria, avocații și grefierii (și procurorii n.n.) poartă uniforme, robe negre și roșii, ca diaconii, preotii și cardinalii. Când intră în sală magistrații, oamenii se ridică în picioare, în tăcere, asemenea credincioșilor la o ceremonie religioasă. Judecătorii sunt solemn ca preotii în timpul ceremoniei. Ei urmează un ritual ca liturgia”.

Ultimul apărător al Elizei Dorneanu a fost Ecaterina Burbea. Era primul său proces important. A îmbrăcat o robă nouă. Mică, delicată, foarte subtilă, a reușit să fie convingătoare. Analizând, pe larg, fapta, probele și textele de lege, a conchis că inculpata și-a ucis amantul sub imperiul unei grave tulburări psihice și a legitimei apărări. Inculpata a fost achitată. În amplele reportaje pe care Virgil Gheorghiu le-a scris despre proces, avocata Burbea era poreclită *Laleaua neagră*. Porecla a avut succes în rândul juriștilor și a jurnaliștilor.

Într-o zi, pe la prânz, intrând în Prefectura Politiei, Gheorghiu a văzut cum au fost scoși mai mulți detinuti din arestul subteran, îmbarcați într-o dubă și dusi la instanța de judecată. Printre detinuti l-a recunoscut pe foarte tânărul poet Dimitrie Stelaru, *Omul stelelor*. „Este omul cel mai nefericit din București. Este îmbrăcat mereu cu un impermeabil bej, foarte murdar, închis la gât. Se spune că n-are nici haină, nici cămașă, că-și pune impermeabilul de-a dreptul pe pielea și că din această pricină îl poartă întotdeauna închis la gât.”

Era arestat pentru un furt. Chestorul Aristide Paximade, doctor în drept, fiind în raporturi bune cu jurnaliștii, i-a spus lui Gheorghiu că Stelaru a fost deferit tribunalului. Si i-a mai spus că în seara precedentă a urlat disperat în celulă, provocând furia celorlalți detinuti.

Gheorghiu știa că Stelaru nu are pe nimeni care să-l ajute. La început își semna poeziile Orfanu'. Poetul Eugen Jebeleanu l-a luat sub protecția sa. A scris un articol elogios despre el și i-a schimbat numele spunându-i „nu Orfanu', fiindcă cel care este fiul muzelor nu poate fi orfan, ci Stelaru, Omul Stelelor.”

Bineînțeles că Gheorghiu a apelat la priceperea Ecaterinei Burbea, *Laleaua neagră*, care a obținut punerea în libertate a poetului. În aceeași zi, Stelaru a mers la Café de la Paix, unde a dezvăluit cum a scăpat din puscărie. Poetii, scrie Gheorghiu, au cotizat să plătească onorariul pentru apărarea lui Stelaru. Avocata a refuzat categoric să se plătească prestația. De atunci, Ecaterina Burbea a devenit „avocata poetilor, salvatoarea artiștilor și ocrotitoarea boemilor.”

Virgil Gheorghiu și Ecaterina Burbea s-au căsătorit. În 1943, când i-a apărut romanul *Ultima*

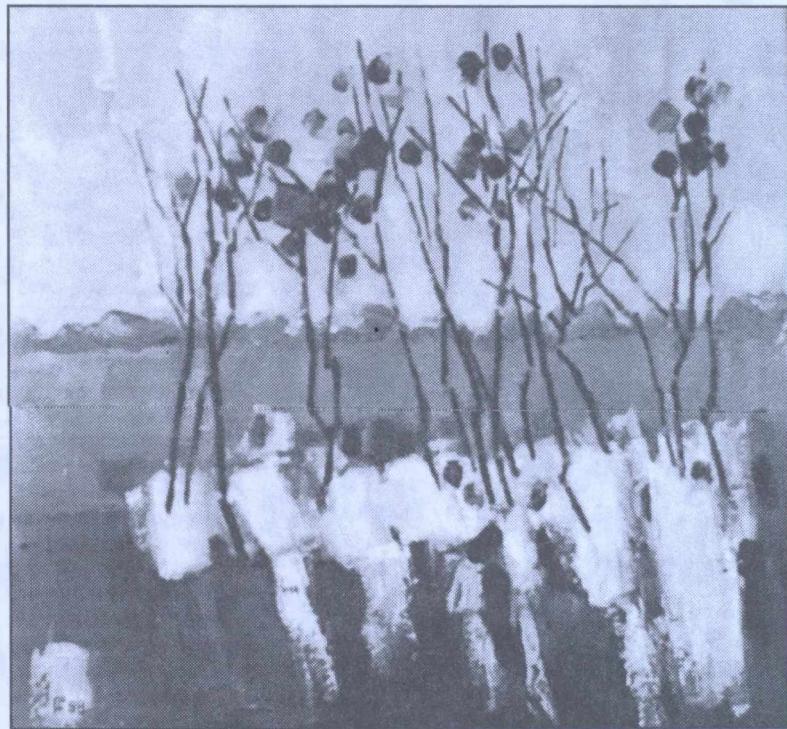
oră. Gheorghiu a alergat la tribunal să ducă primul exemplar soției sale. *Laleaua neagră* i-a spus, emoționată, că amândoi sunt invitați de Benedict Stoenescu, procurorul general al Curții de Casatie. Procurorul general i-a primit imediat și în prezența a trei magistrați de la Curtea de Casatie, l-a felicitat pe Gheorghiu pentru volumul *Cu submarinul la asediul Sevastopolului*, pe care tocmai îl citise.

În aceeași zi, Gheorghiu a fost înștiințat de conducerea ziarului *Timpul* (la care lucra), că a fost exclus din presă, din motive rasiale. Mama soției sale (Schenk), directoare și proprietară a ziarului *Galati Noi*, a fost evreică. *Vedeta familiei* era actrița Maria Burbea, de la Teatrul National București, soră cu mama *Lalelei negre*.

Gheorghiu a replicat că mai sunt ziaristi căsătoriti cu evreice și nu-si pierd slujbele. I s-a răspuns că aceștia au găsit o *soluție*. Au divorțat *de formă*. Trăiesc împreună, dar, legal, sunt divorțati. Era o soluție pentru a eluda legea.

Bineînțeles că Gheorghiu a refuzat să se despartă de *Laleaua neagră*, chiar de *formă*. După tracasări îndelungate, el a fost trimis atașat cultural și de presă la Zagreb, în Croatia. A plecat împreună cu *Laleaua neagră*, alături de care a rămas, la Paris, până la sfârșitul vieții.

Avocatul Petre Pandrea, în *Memoriile mandarinului valah*, îl prezintă pe Dimitrie Stelaru, pe la jumătatea anilor '50. Bun cunosător al artiștilor, Pandrea îl pretuiește pe Stelaru în special pentru volumul *Noaptea îngerilor*. Ne oprim doar asupra unei vizite a poetului, acasă la avocat, pentru o consultație juridică. Poetului îi era teamă să nu fie arestat, ca urmare a unor atacuri în presă. Cel mai dur îl atacase revista *Lupta de clasă*. Cu mare greutate, Pandrea a reușit să-l liniștească. I-a explicat că ceea



• Florin Ferendino — Cuiburi (ulei)

ce îi reproșau ziarele nu constituie infractiune. După ce s-a liniștit, poetul a zămbit „serafic.” Am luat, apoi, masa împreună.

Virgil Gheorghiu scrie, în *Memorii*, că în calendarul bisericesc nu există sfinți juriști. Sfinții provin, spune el, din toate clasele sociale, toate profesiunile și breslele. Sunt ciobani, sclavi, împărați, militari, agricultori și chiar prostituate și hoti. Dar nu există juriști, cu o singură excepție: sfântul Yves, sanctificat din motive extrajuridice.

Din lecturile noastre rezultă că sunt peste cincizeci de judecători și avocați sanctificați. Si nici un procuror... Îl menționăm pe Thomas More, autorul lucrării *Utopia*, fost avocat, judecător și cancelar al regelui Henric al VIII-lea al Angliei, decapitat pentru convingerile sale. În 1935, Vaticanul l-a sanctificat. La 31 oct. 2000 a fost proclamat sfânt patron al politicienilor.

Feminizarea magistraturii și avocaturii a provocat controverse. Cred, însă, că Petre Pandrea are dreptate când scrie, în *Memoriile mandarinului valah*, că: „Dacă n-ar fi fost femeia-mamă, femeia-soră, femeia-sotie, bărbatii ar zăcea până astăzi în caverne, în murdărie și înconjurați de grămada oaselor vânaute, cu arcul pe umăr și tolba de săgeți pe sold”.

TITUS RUSU

psihică a victimei inocente. Moneda, expresie sensibilă a cotidianului, sub formă falsă, pune sub semnul întrebării însăși credibilitatea statului, fiind necesare măsuri energice și clare care să intervină, cu ajutorul legii, pentru stoparea lor.

În final avem în vedere și viitoarele monede-bancnote Euro care, așa cum s-a făcut cunoscut, nu vor avea pe ele teme grafice naționale, devenind derutant pentru cetățeanul european și probabil, apăsător de atrăgătoare pentru falsificatori. De aceea, este nevoie de o opoziție determinantă, structurată, și mai mult decât orice, eficientă, din partea tuturor instituțiilor, a fiecărui stat din viitoarea Europă Unită pentru combaterea acestui fenomen.

Francmasoneria în România (I)

Faptul că foarte curând după debutul francmasoneriei simbolice, organizate (*United Grand Lodge of England*, Londra, 1717), aceasta a apărut în spațiul românesc se explică, atât prin corespondența generală a ideilor promovate de ea cu necesitățile de dezvoltare a patriei, cât și printr-o seamă de anticipări și coincidențe semnificative, existente imemorial în spiritualitatea și cultura noastră, care au creat o genuină *stare de asteptare*.

Astfel, dacă admitem că, în devenirea ei de ansamblu, francmasoneria cunoaște o fază *mitică*, una *legendară*, una *operativă* și una *speculativă*, putem constata că semne relativ numeroase ale tuturor acestor patru etape se află în cultura din actualul spațiu românesc.

Pentru faza mitică, se poate menționa, măcar, constructorul întruchipat la noi de Mesterul Manole, ale cărei gesturi fundamentale, simbolizate, numai aici, în triada *sacrificiu, zbor și transformarea în izvor cu apă curată*, pot sugera o anume vecinătate cu primele trei grade masonice esențiale ori cu cele trei etape ale *Ritului York* (ca și, cu prudență, *Miorita*, prin virtualitatea *morții sacrificiale*, a *nuntirii cosmice salvatoare* și a *reintegrării în ordinea naturii* etc.). Putem medita, de asemenea, la cultul lui Mithra și la altele de origine mediteraneană și asiatică, răspândite la noi, la cavalerii danubieni, la cei traci (reprezentati în diverse sculpturi străvechi), la dansul călugarilor și la alte fenomene de la noi, venind din lumea mitului, vecine și uneori întretăiate creator cu cele mari ale

lumii. Sondarea rădăcinilor reale și imaginare ale francmasoneriei înlesnește și astfel de trăiri și îngândurări privitoare la unitatea spiritului și la diferențierile lui specifice, în procesul cunoașterii de sine și de situare în univers.

Secțiunea legendară e ilustrată de către constructorii de cetăți și temple daco-romane (a se vedea, între acestea, simbolurile prevestitoare de la Adamclisi și din alte locuri), de cei ai vechilor biserici și palate, pe care mai degrabă îi presupunem decât îi stim. Câtiva au fost transferați de mentalul popular din zona operativă în legendă și mit, cum este cazul cu unul din cei doi pictori români (frații Ion și Sofronie) ai Mănăstirii Sucevița. Acesta ar fi căzut, oarecum ca Mesterul Manole, de pe scară, de aceea zăgrăveala de pe peretele nordic ar fi neîncheiată. Acolo e pictată, însă, *Scara lui Ioan Sinaitul*, ale cărei trepte pot duce cu gândul la celălalt rit de perfecționare, practicat în masoneria română, cu cele treizeci și trei de grade ale sale, *Ritul Scotian Antic și Acceptat*. Se cuvin avute în vedere și alte „scări” (cea a lui Iacov ori cele din colinde, de pildă) sau „trepte” simbolice existente în creștinism și în felurite culte și credințe de la noi și din lume. Se pot găsi în spiritualitatea noastră asemănări sau coincidențe cu alte rituri (*Memphis* etc.) sau practici și semne masonice, unele chiar foarte sugestive, retrospectiva înlesnind deschideri neașteptate și uneori tulburătoare, cu deosebire în direcție ezoterică. Din acest punct de vedere, a sonda lumea basmelor, a altor rituri și mituri populare, a unor practici inițiatice, a baladelor vitejeste și haiducești, unele evocând tradiții cavaleresti detectabile și în francmasonerie, constituie un exercițiu aproape necesar și un reazem dintre cele mai solide pentru înscrierea ființei noastre în marile cicluri ale spiritualității universale. Multe dintre aceste imagini, simboluri și alegorii vin de dincolo de istorie și se infuzează în substanța ei, redimensionându-o și fluidizându-o, fiind semne sugestive ale setei umane de cunoaștere și de marcare a etapelor acesteia, nu odată cu aparente de încifrare. Sunt forme hermetice ce conservă și protejează avansurile în fața efemerităților, reacții la fanatismul și posibile ipoteze asupra necunoscutului. Prin tendințele către purificare

și moralitate confraternizatoare, francmasoneria se vede premească și justificată de atari substraturi patrimoniale, tinând de zona mitului și a legendei.

Perioada operativă decurge din cele două anterioare, întrepătrunzându-se cu ele, ca și cu cea speculativă sau simbolică ce-i va urma. Semnul ei de delimitare este dat de apariția primelor bresle de meseriași, care, în vestul Europei, sunt semnalate de prin secolul al VI-lea. Ele au fost preanunțate însă, de confreriile de constructori din vechiul Egipt, din lumea asiatică, greacă, romană și, probabil, din vechile civilizații americane, în fapt, din întregul spațiu construit, cu precădere în interes comunitar, pe glob, inclusiv din cel românesc tradițional. Aici, însă, datorită marilor migrații, comuniunile mesetugărești organizate apar mult mai târziu, cam prin secolul al XIII-lea, dar durează până prin secolul al XIX-lea, cu prelungiri firave până în al XX-lea (cum ar fi cazul modelorilor, între alții). Dar atribute ale activității lor pot fi depistate încă din zorii civilizației noastre, ale cărei produse semnificative au avut mereu dimensiune inițiativă, ce nu putea fi practică în afara unor confrerii.

Nu trebuie ignorate cu totul nici ecurile posibile ale cruciadelor, ale altor ordine cavaleresti, călugărești sau de-a dreptul inițiatice, ai căror membri au traversat uneori spațiul românesc ori au poposit o vreme în el. De la diferite forme de sihăstrism, insondabil, la referirea la românii organizați din *Cântecul Niebelungilor*, la cavalerii teutoni, ori la alte ordine civile, religioase sau militare (cum ar fi, între ele, cel al templierilor, prezenți, se pare, în zona Abrudului, cel al Dragonului, din care a făcut parte încă tatăl lui Vlad Tepes sau al misterioșilor rozacrușeni, cu sporadice semnale și la noi, până la Dimitrie Cantemir și mai târziu la posibili „fii ai Văduvei” (cărora le-ar fi aparținut și pescarul, devenit domnitor, Petru Rares; nici Despot Vodă n-ar fi fost străin de asemenea alcătuiri), la timpuriile ranguri și titluri civice și la unele organisme sociale (precum ar fi *sfaturile bătrânilor*) sau la asocierile ocazionale (precum *ceata de feciori*, sezătorile, carnavalurile cu măști, tarafurile cu muzicanti, obiceiuri de la naștere, botez, nuntă și înmormântare, cele de peste an sau cele ale mesetugarilor, cele legate de spectacole populare, ca *Junii brasoveni* și alte întovășirii de tineri cu prilejul unor sărbători etc.) și până la alte forme asemănătoare este o tradiție ce poate fi avută în vedere și sub acest aspect. Pot fi aduse în sprijin, pentru punctarea climatului general, anume asemănări cu încrustările și simbolurile de pe unelte și vase, urcând până în mileniul al V-lea, cu inscripțiile multimilenare de la Tărtăria, ori aspecte ale unor obiecte paleo și neolitice, ale organizațiilor religioase și militare ale daco-getilor și romanilor, imagini de pe monumentele funerare ale diferitelor credințe, din numismatică, din miniaturi, manuscrise, tipărituri, textele, gravuri și *ex-librisuri*, semne distinctive ale breslelor ori elemente din heraldică și din practica unor culte euroasiatice, ce vin până sub ochii noștri. Cum elemente cruciforme, stele și alte semne ale unor religii pot fi depistate cu circa cinci-sase milenii înainte de Hristos, anume aspecte vestind etape premergătoare masoneriei pot fi întrezărite pe aproape întreg pământul, într-o tulburătoare adâncime temporală. Hotărâtoare sunt, însă, ideile de demnitate umană și națională, de democrație, libertate, egalitate, fraternitate, de toleranță, de promovare a valorilor și de susținere reciprocă, cultul muncii și respectul credințelor și convingerilor personale, relațiile cu lumea și responsabilitatea față de progresul omenirii etc. Implantarea a fost favorizată și de primele încercări de organizare a societății civile din spațiul național, a învățământului, cercetării științifice, bibliotecilor publice, teatrului, muzeelor și a formelor de asistență socială etc., cu elemente coincidente și chiar transferate, ce vor fi stimulate și se vor regăsi tot mai ferm în structura asociațiilor pe care le va genera procesul de modernizare a României, până în contemporaneitate. Presiunea mitică, legendară și istorică anterioară, precum și cele circa cinci secole de prezență anterioară, organizată, a breslelor în spațiul românesc au fost și ele de natură a facilita pătrunderea francmasoneriei la noi. Limbajul relativ comun (ucenic, calfă, maestru, supraveghetor etc.), instrumente similare (ciocanul, echerul, compasul, firul cu plumb, rigle, forme specifice costumelor, cupa și vasul libațiunilor, steagul fiecărei bresle și altele), rigoarea și discreția evidentei, severitatea disciplinei ierarhice, sistemul de comunicare și promovare și alte aspecte erau oarecum cunoscute, cel puțin în mediile orășenesti, cum atestă, indirect, o seamă de documente și expozite din arhivele și muzeele din București, Cluj, Iași, Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc, Bacău, Sibiu, Bistrița, Timișoara, Constanța, Sighisoara, Suceava, Brașov, Vâlcea etc. Schitarea acestor foarte largi cercuri mitologice, legendare și istorice în care se pierd rădăcinile prespeculative ale masoneriei îi consolidează legitimitatea și modernitatea, concordanta ei cu dezvoltarea societății și pionieratul într-o mare diversitate de domenii, inclusiv în România. Oricum, cele trei etape au constituit suportul tradițional minim pentru apariția francmasoneriei speculative, a cărei organizare interioară, derivând și ea din practicele breslelor și evocând, coîncizând sau întretându-se, în timp și în spațiu, cu cele de mai sus, nu le-a putut apărea ca insolită românilor, care au aderat firesc la ea, văzând-o și ca o formă importantă de luptă pentru independența și dezvoltarea patriei.

GEORGE MUNTEAN

despre falsurile monetare

urmare din pag. 12

caută la un moment dat pe piața monedelor, a anticariatelor, pentru că o parte din falsuri răspund, în mod logic, acestor necesități-cereri, conducând chiar la apariția unor tipuri așa-zis inedite, cu numeroase caractere particulare, nemaifăcându-se în monetăriile oficiale.

În contemporaneitate asistăm la falsificarea bancnotelor, prin diferite metode grafice, xerografiate, ce aduc cu ele prejudicii financiare (pentru stat, particulari, comercianti, bănci etc.) și agresiunea

O secvență de istorie literară

Despre perioada când Cornel Regman era lector la Institutul Pedagogic din Constanta si avea "o jumătate de normă" ca redactor la „Tomis”, criticul literar s-a exprimat în câteva rânduri cu o răceală studiată. Se simtea că navetistul nu se afla în apele lui la Constanta, cumva marginalizat, departe de grupurile literare din jurul revistelor din capitală. Avea desigur și-n Constanta câțiva literati mai aproape de inima lui, printre care Al. Protopopescu, Constantin Novac, Enache Puiu, E. Lumezianu, Marin Porumbescu si, desigur, subsemnatul. Dar nu le aprecia talentul sau valoarea decât verbal si, de obicei, la câte o agapă. Cornel Regman rămânea în continuare legat cu adevărat, și prin ceea ce scria, de prietenii lui *cerchisti* din București. Așa se face că nu prea si-a răsfătat colegii de la „Tomis”. Totuși, când se rosteste în scris (vezi interviul lui Florin Muscalu în *Revista V*, nr. 4, anul XI) despre perioada când si-a realizat una dintre cărțile sale importante, "Cică niste cronicari", criticul are cuvinte de laudă pentru revista *Tomis* și redactorii ei (nenominalizati, ce-i drept): "Trebuie să spun înainte de toate, că fără revista *Tomis*, unde s-au publicat în serial articolele ce alcătuiesc acest volum și fără larga ospitalitate în materie de spațiu tipografic ce mi s-a acordat, cartea aceasta n-ar fi existat sau ar fi fost cu totul altceva, probabil o obișnuită culegere de cronici. Își poate imagina cineva că astfel de articole foarte puțin ceremonioase puteau să apară în revistele din capitală, toate mai mult sau mai puțin organe ale câte unui for proteguitor, sau având cele mai multe în spate un personaj sau un grup proteguitor? Nu numai că un astfel de lucru nu era cu putință, dar se poate sustine că *nonconformismul* (s.m.) revistei *Tomis*... era prin anii 1967-70 direct proportional cu numărul de kilometri ce despărteau publicatia de București". Si, as adăuga eu, direct proportional cu valoarea sau conștiinta critică a redactorilor ei.

Scriitori supra sau subevaluați

O foarte incitantă anchetă despre scriitori supra și subevaluați citesc în revista *Luceafărul* nr.8 (500) din 28 februarie 2001. Răspund unui număr de șapte întrebări scriitori importanți din generații diferite, precum Nicolae Manolescu, Alexandru George, Gabriel Dimisianu, Alex. Ștefănescu, C. Ungureanu, Constantin Novac, Marin Mincu, Horia Gârbea, Ion Rosioru, Gheorghe Schwartz, Vasile Andru și mulți alții. Am fost curios să citesc și să pun cap la cap, pentru delectarea cititorilor cât de cât avizați, frazele mustind de acizi sau de miere despre valoarea unor scriitori izvorâte dintr-un nobil elan de a face dreptate sau din motive nu întotdeauna suficient de clare. Iată ce a ieșit:

- "Personal nu încetez de a mă mira că St. Bănulescu (scriitorului, care a semnat întotdeauna Ștefan Bănulescu, i se stirbeste în acest fel numele) autor al unui singur volum de povestiri, dintre care numai jumătate intră în zona estetică, a putut fi considerat un mare prozator, ba chiar un mare romancier, deși el nici nu a scris vreun roman, ci doar a început o serie din care nu a dezvoltat decât începutul. *Cartea milionarului* — un model de felul cum asupra unui talent real, dar firav, s-a abătut coplesitor geniul lui Marquez." (Alexandru George)

— "Un caz de supraevaluare flagrantă îl constituie acela al lui Gheorghe Crăciun, care a scris numai cărți plictisitoare și care totuși este considerat demn

de luat în seamă. Toată lumea îl invită la simpozioane, dezbateri televizate, târguri de carte etc. și îi crează ocazia de a se pronunța în tot felul de probleme literare. Iar el, luându-se în serios (și devenind astfel comic), răspunde acestor invitații. Sau cazul lui Norman Manea, un inginer cu veleități de scriitor, propus de unii pentru premiul Nobel. Citirea unei cărți de Norman Manea seamănă cu înghitirea tubului de cauciuc cu care se fac investigații ale stomacului. Si totuși acest autor lipsit de talent este considerat (și se consideră el însuși, după cum reiese din mărturisirile pe care le face întotdeauna pe un ton grav) un scriitor de anvergură mondială." (Alex. Ștefănescu)

— "Un autor supraevaluat este prozatorul Mircea Horia Simionescu, bine plasat la vremea dictaturii ca șef de pagină culturală la organul ideologic al PCR, *Scântea*, și om de curte al lui Dumitru Popescu... Mircea Horia Simionescu a reușit să se cocoate înaintea altor prozatori autentici, desi paginile sale sâlcii, de "intertext", frizează ridicolul prin platitudinea scriiturii. De aceea m-am mirat când am constatat că N. Manolescu l-a introdus în *Arca* sa, acordându-i câteva pagini exegetice în timp ce un Radu Petrescu a rămas pe dinafară. Am fost stupefiat când domnul Lefter l-a comparat apoi pe același mediocru M.H.S.

ACUL DE BUSOLĂ

nici mai mult, nici mai puțin, decât cu marele scriitor argentinian Jorge Luis Borges" (Marin Mincu)

— "Sunt scriitori subevaluați datorită infortului stămit de persoană (Paul Goma)... Nici succesul nu-i fără riscuri... Este și cazul... lui Liviu Ioan Stoiciu, care a luat, deunăzi, zeci de premii pentru toate cărțile lui, unele ilizibile, mai mult pentru că e rău de gură"... Unor scriitori (... mai nou Mircea Cărtărescu) li se subvaluează sau ignoră partea bună a operei pentru a fi potențată comercial cea mai subțirică" (Horia Gârbea).

O carte eveniment

• CONTRAZICERI. Hotărât lucru cartea *Lexiconul negru* semnată de Doina Jela tinde să devină un eveniment, de vreme ce s-a bucurat deja de comentarii care se bat cap în cap ale unor personalități de marcă ale culturii contemporane. Foarte exigent, bazat pe o seamă de date concrete, Dan Petrescu (în ziarul *National* din 25 februarie) își încheie astfel opiniile critice: "Multe articole din acest dicționar trebuie citite cu maximă mefiență... Ele o expun pe autoare unui val de procese, iar pe mine mă fac să mă întreb ce o califică pe Doina Jela ca specialistă în *Procesul comunismului*, cum se intitulă această colecție dirijată de ea la Editura Humanitas, când, în realitate n-a produs până acum decât niste cărți mediocre și, iată, o dată cu *Lexiconul negru*, una de-a dreptul greșită."

Celălalt comentariu, apărut în *Cuvântul* (nr.2 din februarie 2001) aparținând cunoscutului eseist și pamfletar Mircea Mihaies este net favorabil "acestei impresionante cărți" pe care o vede ca pe "un pilon al unui templu sortit, deocamdată, indiferenței, disprețului cinic și batjocorii". Impecabil scris, dar nu

și cu destulă justificare intitulat „Asasini din toate țările unite-vă”, articolul lui Mihaies este totuși discutabil sub aspectul coincidenței dintre o opinie și exemplul adus ca argument în favoarea ei. Astfel despre cartea Doinei Jela criticul afirmă că „dărâma mitul, bine înșurubat, conform căruia marii securiști și uneltele lor n-ar fi fost români... ci halogeni: evrei, unguri, ucrainieni, lipoveni”... Ceea ce este probabil adevărat și fără prea multe "exemple" concrete. E de ajuns să parcurgem *Lexiconul*. Dar când criticul vrea să dea un exemplu, e drept la o distanță de câteva fraze mai încolo, se oprește asupra unui caz de femeie-tortionar pe numele ei de... halogenă Vidosa Nedici; care ce făcea? "Era vestită pentru neverosimila ei cruzime și pentru metoda de tortură preferată: bătaia cu creionul la testicule... predilectia ei pentru plăcerea de umilire a virilității prilejuind analogii și trimiteri la ritualurile de castrare ale zeiței Cybelle de odinioară". • CÂTEVA ÎNTREBĂRI. Esentiale, sunând ca un avertisment, îmi rețin atenția câteva fraze dintr-un interviu al Doinei Jela prilejuit de apariția *Lexiconului negru* și apărut în *România literară*, nr.10 din 20 martie, 2001: "Când au organizat ura comunistii o făceau tot în numele iubirii, nu? Așa că doamne păzește. Nu cred că iubirea se poate organiza și nici nu cred că trebuie organizată. Iubirea *trebuie lăsată* să existe, și atâta tot. Orice organizare a sentimentelor este la fel de malefică. *Să ne multumim* (s.m.) să nu ne fie ucise sentimentele, nu să ni le organizeze cineva". Cum as putea să nu fiu de acord? Dar ceva parcă tot nu e "cum trebuie". De ce *trebuie lăsată* iubirea să existe și de către cine? Se pot arăta cu degetul forte sociale care sunt gata și au la îndemână și puterea s-o facă să nu existe? Și mai ales de ce trebuie *să ne multumim* să nu ne fie ucise sentimentele? Există, dragă Doina, o primejdie reală din partea unor forte politice decise să ne ucidă sentimentele? Nu crezi că intransigenta ta, de care ai avut nevoie să-ți scrii cărțile împotriva comunismului, merge prea departe dacă te referi la ceea ce se întâmplă în societatea românească de azi sau în cea de mâine?

O nouă revistă

A apărut la Constanta "În ceasul primului mărtisor al celui de-al treilea mileniu". Ea se cheamă frumos *Agora* și după cum frumos spune redactorul ei șef, Victor Corches, în peisajul publicistic actual își asumă un dublu rol: "acela de martor onest, de cronicar obiectiv îndeosebi al cotidianului cultural, dar și acela de agent energizant al spiritului profund și al gândului înaripat".

Atrag atenția prin valoarea lor textelor lirice semnate de Irina Moraru, studenta la Facultatea de Comunicare și Relații Publice din București. Iată un citat, sper, convingător: "Eu mor întotdeauna câte puțin toamna. Și mai mor cu fiecare cuvânt rostit. Se spune că nu mai este al tău gândul pe care l-ai asternut pe hârtie și că fiecare literă scrisă te înstrăinează tot mai mult de propriul tău gând. El devine al celor care îl citesc; al tău nu mai e de mult. Pe mine mă îngroapă fiecare silabă; ia uite că pământul mi-a ajuns până la gleznă cu acest din urmă a".

Câteva eseuri din acest prim număr, semnate de Ștefan Cucu și Marina Cap-Bun, îi asigură revistei *Agora* un nivel intelectual remarcabil. Interesant este, dar mult prea lung (ocupă o treime din paginile revistei) și studiul "Prolegomene la revista *Fundatiilor regale*".

NICOLAE MOTOC

SPORT

Primăvară și fotbal pe ... pâine!

neîntrerupt de acuze, suspiciuni, cereri și blaturi, mai mult ori mai puțin acoperite pentru a conluciona că una se vorbește, se vede, și este puțin probabil să asistăm într-un viitor mai mult ori mai puțin apropiat la așezarea corectitudinii pe soclul ce i se cuvine.

După o iarnă cu eroi care s-au numit Dragomir, Becali, Crăciunescu, Porumboiu, Mircea Sandu, Kassai, Ștefan, Pădureanu, iată, fotbalul a pornit la drum, adunând, la startul lui, peste două sute de echipe prezentate după puteri și bani, în trei esaloane valorice. Referindu-ne la primul, acolo unde echipele se bat pentru titlu, dar și pentru salvare, cred că nu avansează un pronostic hazardat, scriind că Steaua nu-l mai poate pierde, revenind acolo unde îi este de fapt locul.

LIVIU BRUCKNER

„Pictură” la Cafeneaua Scriitorilor

În spiritul postmodern al interferenței artelor, *Cafeneaua Scriitorilor* a găzduit joi, 22 februarie a.c., într-o atmosferă colocvială, vernisajul expoziției de pictură a grupei coordonate, la Școala de Artă Constanta, de tânăra profesoară — artist plastic Gabriela Gheorghe, până de curând muzeograf la Muzeul de Artă. Pe simeze figurează lucrări semnate de: Alexandra Călin, Ioana Călinescu, Alexandru Herta, Cristina Ionită, Elena Radu, Anca Sârbu (elevi ai instituției de învățământ amintite), precum și de Andreea Cornel și Iulia Toma (foste eleve, acum studente la Universitatea de Artă București).

Expoziția, cristalizată „ad-hoc”, grupează o selecție de lucrări „pe o temă dată”, după cum a punctat în cuvântul de deschidere doamna Geta Deleanu, muzeograf la Muzeul de Artă. Este vorba de studii de atelier ce abordează genul consacrat al naturii statice / moarte, definite, plastic, de doamna Dr. Doina Păuleanu, director al Muzeului de Artă ca un „ansamblu neînsușit de obiecte însușite”. Dincolo de plusurile și minusurile, inerente unei etape de căutare, lucrările dovedesc un studiu temeinic, aprofundat al mijloacelor de expresie plastică. Această natură statică apare diferit în funcție de gradul de sensibilitate a autorului, conținând germenii unei viitoare viziuni originale, dar pot fi identificate influențe din arta românească — Ciucurencu, Sălișteanu sau universală — Cézanne. Raportarea permanentă la repere importante din istoria artelor este absolut firească și necesară, mai ales într-o asemenea perioadă de „ucenicie”: ce alt artist poate fi mai indicat pentru înțelegerea compoziției, pentru efortul de reducere a formei la datele esențiale, printr-un demers geometrizant, pentru studiul raporturilor cromatice calorice, decât Cézanne? Eterogenă ca vârstă, dar omogenă valoric, grupa de pictură a Gabrielei Gheorghe pare să certifice, prin această expoziție, spusele artistului plastic Constantin Papadopol care afirma la vernisaj că „tranzitia” Gabrielei a însemnat o pierdere pentru Muzeul de Artă și un câștig pentru Școala de Artă.

EDUARD ANDREI

EDITURA NICULESCU

Editura Niculescu — firmă privată, cu un profil editorial axat pe carte școlară (inclusiv manuale), limbi străine (o gamă întreagă de dicționare, ghiduri de conversație), lucrări de informare, utilitare, cărți pentru copii. [România, 78182 București, Str. Octav Căcărăscu 79, sector 1; tel / fax : 0040-1-224-2898; 0040-1-222-0372; E-mail: editura@niculescu.ro; internet: www.niculescu.ro]. Printre cărțile publicate: — MICAELA GHITESCU: **Gramatica limbii portugheze**; — MARILENA ALEXANDRESCU MUNTEANU: **Pronunț în limba engleză**; — ALEXANDRA MIHĂESCU, ELENA RIESWICK: **Gramatica limbii engleze prin teste**; — MARINELA POPA, ION POPA: **Limba și literatura română (Teste pentru capacitate și admitere în licee și școli profesionale)**; — VIOREL GEORGE DUMITRU, TRAIAN UDREA: **Matematică (Teste pentru gimnaziu și capacitate)**; — CORNEL ȘTEFAN: **Teste de matematică pentru BAC — enunțuri și rezolvări complete**; — GHEORGHE ZAMFIR, GABRIELA BĂNCILĂ, MARIAN ZAMFIR: **Teste de fizică (pentru liceu, bacalaureat și admitere la facultate)**; — MIHAI MODREANU, DOINA MARIA TURCUȘ: **Elemente de fizică (aspecte teoretice + 155 probleme rezolvate pentru bacalaureat și admitere în învățământul superior)**; — SILVIU CONSTANTINESCU: **Teste de cultură generală**; — ALICK HARTLEY: **Bazele statisticii**; — JEAN HEIDMAN: **Inteligente extraterestre**.

REDACTIA

Redactor șef adjunct:
Ovidiu Dunăreanu

Redactori: **Nicolae Motoc, Gabriela Inea, Dan Perșa, Sorin Roșca, Iulia Pană, Mădălin Roșioru**

Culegere și tehnoredactare computerizată:
Aura Dumitrache

calendar dobrogean
martie

1.03.1951 — S-a născut Doina Jela, prozatoare, publicistă • 4.03.1875 — S-a născut N. Ionescu-Johnson, memorialist • 4.03.1925 — S-a născut Florica Stanciu, prozatoare • 5.03.1904 — S-a născut Haig Acterian, poet, critic teatral (d.08.1943) • 7.03.1916 — S-a născut Vasile Culică, poet (d.9.05.1980) • 7.03.1951 — S-a născut Marian Dopcea, poet • 8.03.1910 — S-a născut Dumitru Olariu, poet (d.5.10.1942) • 8.03.1935 — S-a născut Arthur Porumboiu, poet, publicist • 9.03.1930 — S-a născut Ion Duman, sculptor • 9.03.1944 — A murit Grigore Antipa, om de știință (10.12.1867) • 12.03.1936 — S-a născut Yasar Memedemin, poet, traducător • 13.03.1937 — S-a născut Hristu Limova, dramaturg • 13.03.1937 — S-a născut Altai Kerim, prozator, traducător • 13.03.1952 — S-a născut Florin Slapac, prozator, traducător • 13.03.1954 — S-a născut George Mihalcea, poet, publicist • 14.03.1998 — A murit Boris Desliu, poet (n.16.04.1917) • 15.03.1936 — S-a născut Ion Făităr, poet, publicist • 17.03.2000 — A murit Șerban Gheorghiu, publicist • 18.03.1935 — S-a născut George Marinescu, grafician • 20.03.43 î.Hr. — S-a născut Ovidius Publius Naso, poet • 20.03.1898 — S-a născut Aram Frankian, filosof (d.10.11.1964) • 23.03.1929 — S-a născut Ion Mățășăreanu, pictor • 24.03.1921 — S-a născut Traian Cosovei, poet, prozator (d.16.07.1993) • 25.03.1890 — S-a născut Panait Papazissu, poet (d.13.02.1939) • 25.03.1980 — A murit Ioan D. Chirescu, compozitor (n.18.01.1889) • 26.03.1913 — A murit Panait Cerna, poet (n.25.09.1881) • 28.03.1934 — S-a născut Mihai Caranfil, prozator, reporter • 31.03.1894 — S-a născut Nicolae T. Cristescu, poet • 7.03.1878 — S-a născut Florian Becescu, poet.

GELU CULICEA

PHILIP ROTH CABOTINII

Philip Roth n-avea decât 26 de ani când a câștigat The National Books Award în 1959, pentru o colecție de șase povestiri, intitulată *Goodbye Columbus*, o carte ecranizată zece ani mai târziu, odată cu o nouă apariție de mare succes, romanul *Portnoy's Complaint*, care a șocat și a încântat cititorii, în drumul lui către lista de best-seller-uri. Roth este un scriitor prolific, ale cărui volume, începând din anii '70, au avut ca temă centrală problema identității, folosind uneori un alter-ego al scriitorului, romancierul evreu Duckerman. Cele mai recente dintre acestea sunt *The Counterlife* (1986), *The Facts* (1988), *Deception* (1990) și *Operation Shylock* (1993). De la debut, a scris puține proze scurte, totuși. E păcat, pentru că, așa cum demonstrează *Cabotinii*, Roth poate concentra o lume a nevrozei urbane în câteva paragrafe.

Juliet și Walter nu erau un cuplu prea fericit. Existaseră eșecuri și neîmpliniri, deși discredita fiind o virtute a amândurora, chiar și atunci când se hotărâseră să trăiască separat o vreme, foarte puținile cunoscuseră necazurile. Din motive știute numai de ei, nu aveau copii. Până foarte de curând, fiecare se devotase exprimării propriului talent. La o vârstă când alți tineri dispăreau în căsute de la periferie sau plecau cu vaporul în călătorii romantice către Europa, Juliet și Walter trăiau, pentru că asta le fusese alegerea, într-o cămăruță întunecoasă de pe Hudson Street, deasupra unei sosele pe unde treceau mereu camioane.

Odată, vorbind cu o veche prietenă, Juliet a spus dezinvolată că locuința lor era „o cocioabă”. Când au rămas singuri, Walter a certat-o și a încercat să pună lucrurile la punct. Locuiau unde locuiau, așa cum locuiau, pentru că vroiau să fie ei înșiși — ceea ce, la vremea aceea, însemna că Juliet dorea să fie actriță, iar Walter dramaturg.

Însă cariera Julietei nu prinsese aripi niciodată: făcuse studii de teatru și dans la o serie de școli modeste, jucase majoritatea rolurilor principale în colegiu, dar în New York singurele roluri pe care le primise erau cele de figurantă în piese montate în biserici goale și poduri unde, adesea, îndeplinirea normelor antiincendiu era la fel de dificilă ca și găsirea unui public. Singurul rol pe Broadway după care tot alergase — unul mic, de fapt — nu-l obținuse pentru că, după părerea regizorului, semăna prea mult cu Catherine Hepburn: cel puțin așa îi povestise Juliet lui Walter, atunci când ajunseseră acasă. Imediat, ieșise în oraș și își tunsese părul, își cumpărase o pereche de cercei bălângănitori și, în următoarele câteva zile, încercase să țină o dietă severă cu unt de alune și banane, pentru a-și schimba înfățișarea. Dar în cea de-a cincea dimineată, când se urcase pe cântar, anunțase îngrozită: „De fapt, am *slăbit* un kilogram.” Și o zi întreagă, în loc să se ducă înapoi la regizor, așa cum plănuise, sau la cursurile de actorie, sau măcar în oraș, ca să cumpere ceva pentru prânz, zăcuse în pat suspinând. Se zvârcolise acolo cu patetism, așteptând. Walter știa ce. Era de ajuns să facă sau să spună ceva pentru a rezolva lucrurile. El era stânca ei. Era solid, cu trăsături pronunțate și, încă de pe la douăzeci și ceva de ani, părul lui negru și drept începuse deja să încărunească. Avea ceafa groasă și era plin de păr peste tot; întotdeauna arătase mai bătrân și mai scund decât în realitate. Pentru o fată ca Juliet, atât de plină de speranțe și visuri fanteziste, Walter trebuie să fi părut precum granitul. Dar acum tot ceea ce putea face pentru ea, în ciuda tâmpelilor încăruntite și a siguranței de sine, era să-i fie milă de ea, să-i mângâie părul și să-i spună că ar fi trebuit să fie flatată când i se spunea că seamănă cu Catherine Hepburn, care era o femeie frumoasă.

În noaptea prăbușirii Julietei, Walter recitea cele cinci piese pe care le scrisese cu atâta spor în timpul celor trei ani ai căsătoriei lor. Oare cât mai putea s-o țină tot așa? La rândul lui, fusese și el o vedetă în secția de teatru a unui colegiu de arte liberale din Pennsylvania, un locșor drăguț, cocotat în munții Allegheny, care folosea amfiteatrul liceului local pentru a pune în scenă piese de teatru. Profesorul de-acolo crezuse că Walter Appel scrisese cea mai bună piesă într-un act citită vreodată. Însă Walter se afla la New York acum. Deși putea fi adevărat că producătorii erau comerciali și stupizi, niște filistini (cum îl asigură nevastă-sa), putea fi de asemenea posibil ca el să nu fie un tip foarte talentat. Pe pat, în colțul camerei, Juliet își petrecea noaptea scâncind de-a lungul unor vise pline de eșecuri, în vreme ce, în scaunul lui de la birou, Walter își citea piesele și admitea față de sine însuși că într-adevăr nu mai exista nici o șansă ca el să devină dramaturg, la fel cum nici Juliet n-avea să mai fie vreodată actriță. Venise vremea să înceteze să mai facă pe adolescentul.

În dimineata următoare, și-a pus o cravată și un sacou și, luând hotărârea fermă de a-și schimba viața, a plecat să caute de lucru. Prin intermediul lui Harvey Landau, care luase tânărul cuplu sub aripa lui

părintească, Walter și-a găsit o slujbă în zona administrativă a teatrului. Poate că nu era tocmai ceea ce visase, dar era ceea ce putea să facă. De fapt, a trecut doar puțină vreme până a început să se simtă mai bărbat, cu o slujbă regulată, convenabilă.

Familia Appel a putut în curând să se mute din încăperea sordidă de pe strada Hudson într-un apartament spațios din West Side. Juliet a tot povestit lumii, timp de lună, despre plafoanele lor înalte, străduindu-se de fapt — Walter știa asta — să uite de eșecul ei ca actriță. Pe măsură ce lunile au trecut, a fost surprins să descopere că ea se agăța atât de mult de iluziile ei; însă în același timp a constatat că, în ciuda dovezilor lui de seriozitate și responsabilitate, fusese de fapt el însuși o victimă a iluziei.

Acasă, Juliet a început să învete frantuzește cu ajutorul discurilor. Avea oare impresia că urmau să se mute în Franta? N-a întrebat-o; a lăsat-o să facă ce vrea. O vreme, s-a dus la o nemțoaică de pe strada 80, care a învățat-o cum să-și coasă singură hainele. A urmat un curs de scris la New School și a venit acasă în lacrimi pentru că instructorul îi luase în bătaie de joc o povestire. Totul indica același lucru: venise vremea să aibă un copil. Într-o noapte, Walter a visat o fetiță, al cărei nume era Allison. Însă visele sunt un lucru și viața e altceva. Din nefericire, nu era deloc vremea să aibă un copil. Căci, la vreo opt luni după ce își descoperiseră limitele artistice, cei doi descoperiseră în ei înșiși încă o limită; se părea că nu se mai iubeau.

Nu că nu le-ar mai fi păsat unul de altul. Ceea ce făcea penibilă situație atât de deranjantă era că, în toate privintele, în afară de una, căsătoria părea să fie ceea ce fusese și înainte: Juliet, între entuziasme, sprijinindu-se de Walter, iar Walter fiind acolo pentru ea să se sprijine de el. În timpul zilei, existau chiar momente când el se gândea că poate ar trebui să aibă un copil, pentru a preîntâmpina destrămarea mariajului, dacă asta era ceea ce urma să se întâmple. Totuși noaptea nu putea să nu vadă schimbarea care avusese loc, deși răceala dintre ei se instalase încet, pe nesimțite.

Deși n-au avut nici un copil, viața lor împreună a continuat. La petreceri, Walter chiar se trezea mângâind spatele soției, în vreme ce ea îi stătea alături, cu un pahar în mână. Îi vedea pe ceilalți admirând-o, era înaltă și arăta bine, avea un mers și un răs agreabil — el însuși admira aceste lucruri, însuflețirea ei îi păruse a fi întotdeauna corespondentul feminin al propriei lui hărnicii, dar acum îl durea când

se gândea că, atunci când o auzea râzând, nu era de fapt fericită. Desigur, nu s-au îndepărtat cu totul unul de altul; în miezul nopții întindeau uneori mâinile prin patul întunecat și, într-o opicoteală visătoare, își trezeau unul altuia pasiunile. Însă adesea, abia când se afla în metrou, în dimineata următoare, Walter își amintea că în timpul ultimelor opt ore el și Juliet făcuseră dragoste, dar nici atunci nu era sigur.

Într-o seară, la cină, Juliet a lăsat să-i cadă furculita și a rămas privind mohorâtă flacăra lumânărilor. „Nu știu ce se întâmplă”, a zis ea, și și-a îngropat capul în palme.

Walter s-a gândit să se ducă spre scaunul ei și s-o consoleze. Dar oare ea avea mai multe motive să fie tristă decât el? „Nici eu nu știu”, i-a răspuns.

Ea a lovit cu pumnul în masă. „Ce se întâmplă? De ce îți par atât de dezagreabil?”

„De ce îți par eu tie?” i-a replicat la rândul lui.

Ea a început să plângă. „Walter, n-am vrut să spun asta. Știu că lucrurile nu stau așa. Într-un fel, e vorba de amândoi. Și totuși, niciodată nu ne certăm cu adevărat. Tu ești atât de rațional și stăpân pe tine. Ești atât de bun — și eu atât de dependentă de tine, indiferent dacă o știi sau nu. Cred că e ceva în legătură cu faptul că ne potrivim atât de bine.”

Dar asta le suna ridicol amândurora. Juliet și-a suflat nasul, Walter a ajutat-o să curețe masa și apoi fiecare și-a văzut de treabă, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Instalată la biroul lui, Walter a căzut pe gânduri. „Ar fi trebuit să avem un copil cu multă vreme în urmă. Chestia asta cu actoria a fost o tâmpenie de la început...” Și totuși, cum ar fi putut s-o știe încă de atunci?

După cinci minute, amândoi s-au întors în sufragerie. „Walter, crezi că ar trebui să divorțăm?” „Tu așa crezi?” a întrebat el.

„Păi... nu”, a zis ea. Și a căzut neajutorată într-un scaun.

Ei s-a lăsat să cadă în cel de alături. „Nici eu”, a zis el.

„Și atunci?” a întrebat Juliet ridicându-și bratele. „Ce ar trebui să facem?”

Walter a decis pentru amândoi. Trebuiau să se despartă o vreme. Poate că asta avea să-i ajute în vreun fel. Walter i-a telefonat lui Harvey Landau și l-a întrebat dacă poate pleca pentru câteva săptămâni; fără ca măcar să-i spună care era problema, Harvey a înțeles. I-a zis: „Fă ce trebuie să faci, băiete. Dar ai grijă să nu pleci înainte de a pune lucrurile la punct.” „Juliet o să rămână singură”, a zis Walter, părând îngrijorat.

„O s-o invităm la cină. O să avem grijă de ea.” Coborând tonul, Harvey a adăugat: „Ni se întâmplă tuturor.”

„Multumesc, Harvey.”

A închis telefonul, simțindu-se ușurat; nici măcar nu știa de ce naiba își lua tâlpăsița.

În aceea noapte, în pat, soția lui a zis: „Walter, nu-mi pasă cu cine o să te culci. Pur și simplu să nu-mi povestesti când te vei întoarce.”

Era atât de curajoasă, atât de corectă. Ce mult avea nevoie de el! De ce naiba o părăsea? Era un băietan așteptând ceea ce așteaptă orice adolescent, sau era un bărbat? Totuși, i-a răspuns cu ceea ce i s-a părut a fi de bun simț. „Același lucru e valabil și pentru tine.”

A urmat o pauză.

„OK”, a șoptit ea, și au rămas acolo întinși, spate în spate, într-o tăcere uimită.

Încotro s-o ia? Spre sud? Deși fusese o iarnă umedă și mohorâtă, nu părea cinstit din partea lui să piardă vremea pe plajă, cheltuiind banii economisiți de

amândoi, în vreme ce Juliet rămânea la New York. Oricum, nu era vorba de o excursie de plăcere.

A luat un tren către nord și s-a dat jos într-un orașel, unde a închiriat o cameră ieftină; credea că va citi, se va plimba și, mai ales, va reanaliza lucrurile. Dar, cam pe la sfârșitul primei zile a descoperit că nu făcuse mare școală cu meditatul. Și mă rog, la ce trebuia să se gândească? Există, la doar câteva mile depărtare, o cabană de schi păraginită, așa că, după cină, a luat-o pe jos în susul dealului și, odată ajuns, s-a așezat la bar, privindu-i pe cei câțiva oaspeți din jur, care încercau să anime cât de cât atmosfera. În mai puțin de o oră, a întâlnit o tânără femeie, o secretară din Oneonta, venită în concediu. Au petrecut ceva vreme discutând despre orașul ei și desenând hărți pe servetele. El a știut că putea să urce cu ea în cameră, de îndată ce au început să stea de vorbă. Ceea ce a descoperit a fost că vroia și el asta. Inima a început să-i bată nefiresc. Niciodată nu-și înșelase nevasta și totuși a făcut-o acum, fără prea multe remușcări. Juliet spusese că e OK și el avea ceva de descoperit.

Femeia avea o cameră cu cămin. Înainte ca el să urce în pat, ea i-a cerut să facă focul pentru ca mai târziu să privească împreună flăcările. Era curent și Walter a trebuit să se dea jos din pat la fiecare câteva minute, ca să mai atâte focul cu un vâtrai al cărui mâner tot cădea. Dar tânără femeie părea să nu suporte ideea ca focul să se stingă, de vreme ce își lua jumătate din vacanța de vară iarna.

Walter a dormit în patul ei în fiecare noapte timp de o săptămână. Juliet avea coapsele prelungi, secretara din Oneonta le avea mai scurte; Juliet era brunetă, iar ea era blondă. Totul stătea în aceste incongruențe? Astea îl făceau să fie atât de lăcom de ea? Nu. Era doar o altă femeie, o străină pur și simplu. Deși s-a ocupat de sănii ei de parcă ar fi fost o veche prietenă. De fapt, îi era perfect indiferentă.

Vineri era pe cale să ia trenul înapoi. Dar nu pentru asta plecase. Separarea fusese prea scurtă, deci se hotărî să mai stea încă o noapte.

S-a trezit sămbătă dimineata dezgustat. După prânz, a făcut o plimbare lungă cu secretara. Soarele strălucea în zăpadă și s-au ținut de mână. Absurd. A prins trenul de New York imediat după cină. A trebuit să se grăbească, prefăcându-se că n-a avut timp s-o sune pe tânără al cărei nume era Sheila Kay, sau Kaye, habar n-avea să-i comunice că pleacă și că n-aveau să se mai vadă în seara aceea, așa cum plănuiseră.

Atunci când s-a întâlnit cu Juliet în gara Grand Central, unde ea aștepta la biroul de informații, a simțit că rosește; din fericire, ea n-a observat pentru că nu i se uita în ochi. Au traversat până la Pomodore să bea ceva, vorbind unul cu altul ca niște tineri care veniseră la o întâlnire aranjată, fără să se fi văzut înainte. I-a dat Julietei un pachet și a așteptat ca ea să-l deschidă. Înăuntru era un pulovăr alb de schi. Nu scrisese nici un biletel, pentru că nu știa ce-ar fi vrut ea ca el să-i spună.

„Și eu am o surpriză pentru tine”, a zis ea.

Dumnezeule, s-a gândit el. A găsit pe cineva!

Dar ceea ce Juliet avea să-i spună, era doar că, în absența lui, obținuse o slujbă la compania lui Leo Kittering. Kittering era un tânăr liber profesionist care încercase să pună pe picioare o companie de teatru la New York; Walter și-a amintit că-l întâlnise o dată la o petrecere. Din motive știute numai de el, a fost atât de ușurat de știre, încât pentru prima oară i-a luat mâinile Julietei. Ea radia: nu i se plătea chiar o avere, a zis, dar n-avea importanță. I-a spus lui Walter că se simțea formidabil, de parcă se născuse a doua oară. Spera că terminase cu autocompătămirea.

În noaptea aceea, au obosit să-și tot vorbească și au trebuit să se culce.

„Sunt atât de încordată”, a șoptit Juliet, atunci când el s-a apropiat de ea. „E ridicol, dar așa simt.”

„Nu e ridicol”, a zis Walter.

„Măine...”, a zis Juliet.

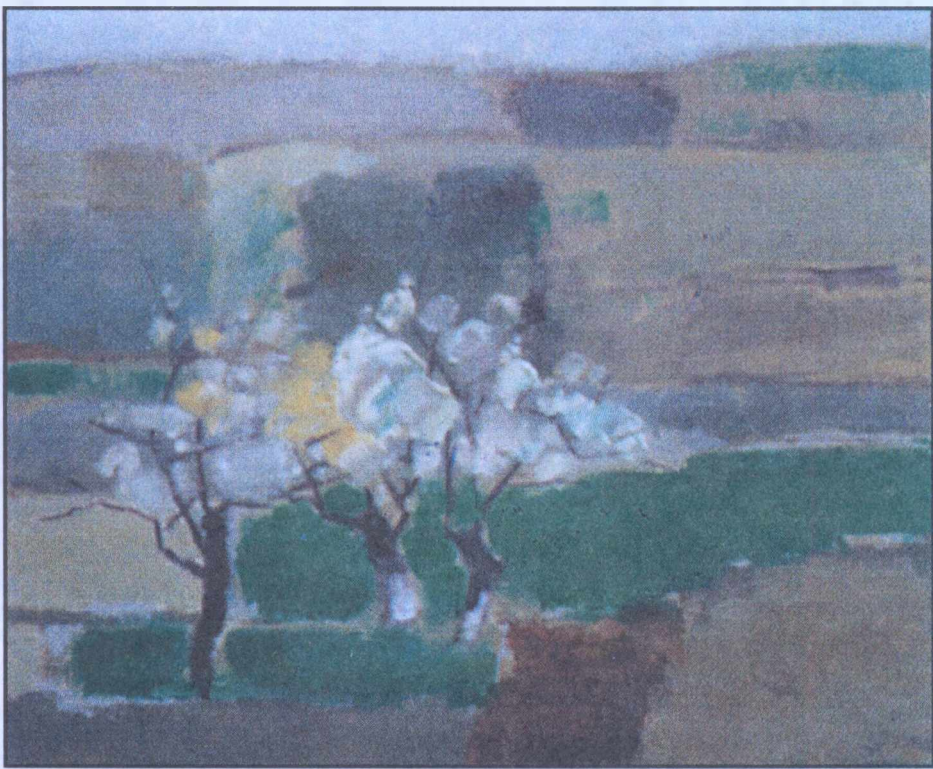
„OK”, a spus el, simțindu-se la fel de tensionat, în ciuda succesului cu secretara din Oneonta, la care încerca din răsuferință să nu se gândească.

Când a deschis ochii, era deja „măine”. Walter știa ce trebuia făcut. Erau de fapt cât se poate de apropiați — un cuplu adevărat! Așa că, printre cearsafurile albe, cu perdelele fluturând la ferestre și un camion de ridicat gunoiul bubuind pe stradă, Walter s-a uitat fără să clipească în ochii Julietei, ea într-ai lui, și au jucat împreună actul dragostei. Zgomotul camionului a devenit atât de puternic încât, la un moment dat, Walter a vrut să se ridice și să închidă fereastra. Dar a rămas acolo unde se afla și a făcut ce trebuia făcut — ceea ce s-a dovedit a fi ceva mai mult decât o împerechere în plus. Si-au spus unul altuia că se doreau. Când s-a terminat și amândoi zăceau găfâind în lumina puternică, Walter a încercat să se convingă că erau pe cale să intre într-o nouă fază a căsătoriei lor, criza fiind depășită. Nu se putea spune că aveau resentimente sau că erau dezamăgiți unul de altul. Probabil că erau doar speranțele lor supradimensionate sau doar timpul care, inevitabil, le mai obosise pasiunea. Dar asta se întâmpla tuturor. Sau nu?

traducere de

GABRIELA INEA

• Florin Ferendino — Primăvară (ulei)



◆ Revistă editată de Consiliul Local al Municipiului Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii și al Casei de Editură „Ex Ponto” ◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
• Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC

• Adresa: Constanța, Piața Ovidiu nr. 12, (Muzeul Național de Istorie și Arheologie), tel. fax 61.11.72, 61.10.79 ISSN 12208167 • Tiparul: INFCON S.A. Constanța • Ciliitorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. P.O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piața Presei Libere nr.1, sector 1, București, România • Redactor de serviciu: DAN PERȘA